

Risiko- og vesentlighetsvurdering: Forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll

Iveland kommune

Valgperioden 2019-2023

Kristiansand, September 2020

FORORD

Hvilke deler av Iveland kommunes virksomhet er forbundet med høy risiko, og hvor er det mest vesentlig at kommunen gjennomfører forvaltningsrevisjon? Denne **risiko- og vesentlighetsvurderingen** tar for seg kommunal virksomhet og kommunalt eierskap i Iveland kommune. Agder Kommunerevisjon IKS har gjennomført vurderingen/analysen på oppdrag fra kontrollutvalget i kommunen. Vurderingen skal danne et grunnlaget for kontrollutvalgets utarbeidelse av **plan for forvaltningsrevisjon og plan for eierskapskontroll** for perioden 2019-2023.

Agder kommunerevisjon har tidligere utført risiko- og vesentlighetsvurderinger under overskriften «Overordnet analyse»¹². Slike analyser har inngått i revisjonens arbeid med å utarbeide planer for forvaltningsrevisjon³. Risiko- og vesentlighets vurderinger⁴ har også vært knyttet til utarbeidelse av planer for eierskapskontroll⁵. I denne rapporten kombineres den overordnede analysen og risiko- og vesentlighetsvurderingen tilknyttet kommunens eierskap/selskaper, men rapporten utgjør ikke en plan for forvaltningsrevisjon og/eller eierskapskontroll. Der vi tidligere har bistått med å utarbeide slike planer er formålet utelukkende å legge et grunnlag for kontrollutvalgets (og kontrollutvalgssekretariatets) arbeid med slike.

Dokumentet består av fire kapitler. Det første gir en gjennomgang av risiko- og vesentlighetsvurderingens rolle i det større arbeidet med forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll. Det andre kapitlet fokuserer på Iveland kommune, utfordringsbildet kommunen står ovenfor, samt det økonomiske handlingsrommet kommunen har til å løse dette. Tredje og fjerde kapittel utgjør analysedelen. Kapittel 3 tar for seg ulike tema innen kommuneorganisasjonen, mens Kapittel 4 tar for seg kommunens selskaper. En oppsummering av våre hovedfunn finnes i rapportens kapittel 5. Kapitlene er så langt det har vært mulig bygget opp rundt krav i kommuneloven og kommunens organisasjonsstruktur.

I perioden vi har arbeidet med rapporten har kommunen iverksatt en rekke ekstraordinære tiltak for å begrense smitte av Covid19. Ringvirkningene av den globale pandemien vil angivelig prege kommunene fremover⁶. Flere tjenestoområder vil bli berørt, og situasjonen vil antagelig forsterke utfordringer kommunen står ovenfor. Det er samtidig lite fakta knyttet til konsekvensene av koronapandemien. Det kan derfor være aktuelt å revidere risiko- og vesentlighetsvurderingene når mer informasjon foreligger.

Til tross for usikkerheten tilknyttet koronapandemien, håper vi at vi har klart å skissere et godt bilde av kommunen, og at vi har laget et oversiktsdokumentet som vil være nyttig for kommunens beslutningstakere.

Kristiansand 23.09.2020.

Tor Ole Holbek
Revisjonsdirektør

Halvar A. Kjærre
Forvaltningsrevisor

¹ Agder kommunerevisjon (2016). Overordnet analyse for Iveland kommune.

² Agder kommunerevisjon (2012) Overordnet analyse for Iveland kommune

³ Plan for forvaltningsrevisjon Iveland kommune – Valgperioden 2015- 2019. Kontrollutvalget Sak14/16.

⁴ Agder kommunerevisjon (2016) Risiko- og vesentlighetsanalyse Eierskap. Vedlegg 2. Plan for selskapskontroll Sak 15/16

⁵ Plan for Selskapskontroll Iveland kommune - Valgperioden 2015-2019. Kontrollutvalget Sak 15/16.

⁶ Evje og Hornnes kommune (2020). Korna-Situasjon. Presentasjon til kommunestyret 30. April 2022

INNHOILDSFORTEGNELSE

FORORD.....	2
INNHOILDSFORTEGNELSE	3
1. INNLEDNING.....	5
1.1 Kontrollutvalgets bestilling	5
1.2 Hva er forvaltningsrevisjon?	5
1.3 Hva er eierskapskontroll?	6
1.4 Forholdet mellom forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll.....	6
1.5 Om risiko- og vesentlighetsvurderingen.....	7
1.6 Avgrensninger og analytiske begrensninger.....	8
1.7 Informasjonsgrunnlag og metode	9
1.8 Tidligere forvaltningsrevisjoner og eierskapskontroller.....	9
2. IVELAND KOMMUNE.....	10
2.1 Om kommunen	10
Nøkkeltall for kommunen	11
2.2 Kommuneorganisasjonen	12
Nøkkeltall for kommuneorganisasjonen	12
2.3 Interkommunalt samarbeid	13
2.4 Kommunens eierskap	13
2.5 Visjoner, mål og satsningsområder.	14
2.6 Fremtidig utfordringsbilde.....	15
2.7 Økonomiske rammer	16
2.8 Økonomi sammenlignet med andre	17
3. RISIKO- OG VESENTLIGHETSVURDERING – FORVALTNINGSREVISJON.....	18
3.1.1 Bærekraft	18
3.1.2 Aktuelle tema for forvaltningsrevisjon - Bærekraft	20
3.2.1 Lokaldemokrati.....	20
3.2.2 Aktuelle tema for forvaltningsrevisjon – Lokaldemokrati	24
3.3.1 Tillitsskapende forvaltning	25
3.3.2 Aktuelle tema for forvaltningsrevisjon - Tillitsskapende forvaltning	32
3.4. Tjenesteyting, myndighetsutøvelse og samfunnsutvikling.....	33
KOMMUNEDIREKTØRENS STAB	33
ØKONOMIAVDELINGEN	33
SERVICETORG, ARKIV OG PERSONAL.....	35
FELLES IKT.....	37
KULTUR	38
Aktuelle tema for forvaltningsrevisjon – Kommunedirektørens stab	39

OPPVEKST	40
SKOLE OG SFO.....	40
BARNEHAGENE.....	44
MIDT-AGDER BARNEVERN.....	45
MIDT-AGDER PP-TJENESTE.....	47
Aktuelle tema for forvaltningsrevisjon – Oppvekst.....	48
HELSE OG SOSIAL	48
OVERORDNET HELSE OG SOSIAL	49
PLEIE OG OMSORG.....	52
HELSE OG VELFERD	55
MIDT-AGDER NAV.....	59
Aktuelle tema for forvaltningsrevisjon - Helse og Sosial.....	60
DRIFT OG UTVIKLING	61
Aktuelle tema for forvaltningsrevisjon - Drift og Utvikling.	66
4. RISIKO- OG VESENTLIGHETS VURDERING - EIERSKAPSKONTROLL OG FORVALTNINGSREISJON I SELSKAPER	67
4.1 Om kommunalt eierskap.....	67
4.2 Eierstyring/eierskapsforvaltning i Iveland kommune.....	68
4.3.1 Analyse av kommunens selskaper/foretak	69
Interkommunale politiske råd og andre oppgavefelleskap	69
Interkommunale selskaper	72
Aksjeselskap (offentlig heleide/kun offentlige interesser).....	77
4.3.2 Aktuelle tema eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon i selskaper	78
5. OPPSUMMERING.....	79
Forvaltningsrevisjon	79
Eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon i Selskaper	80
Vedlegg 1: Oversikt over kommunens selskaper – Iveland kommune	81

1. INNLEDNING

Risiko- og vesentlighetsvurderinger er en viktig del av kommunens arbeid med forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll. I dette innledende kapitlet ser vi nærmere på kontrollutvalgets bestilling av vurderingen, bestillingens formål, samt hva en Risiko- og vesentlighetsvurdering skal være. Vi kommer også inn på noen av de avgrensninger vi har foretatt og informasjonsgrunlaget analysen bygger på. Til sist gis det en oversikt over forvaltningsrevisjoner som er blitt utført for Iveland kommune i forrige valgperiode.

1.1 Kontrollutvalgets bestilling

Den 14.11.2019 (Møte nr. 3/19) fattet kontrollutvalget i Iveland kommune følgende vedtak i Sak 09/19 og Sak 10/19.

Kontrollutvalget ber Agder Kommunerevisjon IKS om å gjennomføre en risiko- og vesentlighetsanalyse av kommunens virksomhet og virksomheten i kommunens selskaper, for å kunne identifisere hvilke sektorer og områder hvor det kan være behov for å gjøre forvaltningsrevisjon. [] Kontrollutvalget ønsker å være en aktiv medspiller underveis i dette arbeidet.⁷

og

Kontrollutvalget ber Agder Kommunerevisjon IKS om å gjennomføre en risiko- og vesentlighetsanalyse av kommunens eierskap. [] Kontrollutvalget ønsker å være en aktiv medspiller underveis i dette arbeidet.⁸

På bakgrunn av vedtakene har Agder kommunerevisjon utarbeidet denne rapporten som inngår som ledd i kommunens arbeid med forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll i valgperioden 2019-2023.

1.2 Hva er forvaltningsrevisjon?

Det fremgår av kommuneloven § 23-3 første ledd at:

Forvaltningsrevisjon innebærer å gjennomføre systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, regeletterlevelse, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets eller fylkestingets vedtak.⁹

En forvaltningsrevisjon har blant annet som formål å gi de folkevalgte informasjon om administrasjonens oppfølging og resultat av vedtak foretatt i kommunestyret. En slik undersøkelse kan virke som en kontrollmekanisme mellom kommunestyret og administrasjonen. Samtidig vil den ha stor betydning for læring og utvikling i kommuneorganisasjonen¹⁰.

Av kommunelovens § 23-3 annet ledd¹¹ fremgår det at kontrollutvalget skal utarbeide en plan som viser på hvilke områder det skal gjennomføres forvaltningsrevisjon. Planen skal baseres på en **risiko- og vesentlighetsvurdering** av kommunens virksomhet og virksomheten i kommunens selskaper, der hensikten er å identifisere hvor det er størst behov for forvaltningsrevisjon.

⁷ Kontrollutvalget i Iveland kommune (2019). Møte nr.3/19 sak nr. 09/19. Bestilling av Risiko- og vesentlighetsanalyse- forvaltningsrevisjon.

⁸ Kontrollutvalget i Iveland kommune (2019). Møte nr.3/19 sak nr. 10/19. Bestilling av Risiko og vesentlighetsanalyse - eierskapskontroll.

⁹ LOV-2018-06-22-83 Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-22-83>

¹⁰ NKRF (2016). *Veileder i forvaltningsrevisjon*, s.16.

http://www.nkrf.no/filarkiv/File/Publikasjoner/Veileder_i_forvaltningsrevisjon_NKRF_2016_04_25.pdf (Nedlastet 16.4.2020)

¹¹ LOV-2018-06-22-83 Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-22-83>

Plan for forvaltningsrevisjon skal utarbeides minst én gang i valgperioden, og senest innen utgangen av året etter at kommunestyret eller fylkestinget er konstituert, jf. kommuneloven § 23-3 annet ledd. Antall vurderinger kan derimot være flere og det kan være hensiktsmessig å foreta årlige gjennomganger av den vedtattplanen/analysen for vurdere nye behov og justeringer. Planen skal vedtas av kommunestyret, men kontrollutvalget kan få delegert myndighet til å gjøre endringer i planen.

1.3 Hva er eierskapskontroll?

Av kommuneloven § 23-4 første ledd fremgår det at:

Eierskapskontroll innebærer å kontrollere om den som utøver kommunens eller fylkeskommunens eierinteresser, gjør dette i samsvar med lover og forskrifter, kommunestyrets eller fylkestingets vedtak og anerkjente prinsipper for eierstyring.¹²

Kontrollutvalget skal utarbeide en plan for hvilke eierskapskontroller som skal gjennomføres, jf. § 23-4 annet ledd. Planen skal baseres på en **risiko- og vesentlighetsvurdering** av kommunens og fylkeskommunens eierskap, der hensikten er å identifisere hvor det er størst behov for eierskapskontroll. Selve planen skal utarbeides minst én gang hver valgperiode, og senest innen utgangen av året etter at kommunestyret eller fylkestinget er konstituert, jf. kommuneloven § 23-4 annet ledd. Planen skal vedtas av kommunestyret, men kontrollutvalget kan få delegert myndighet til å gjøre endringer i planen. Selve eierskapskontrollen har videre som formål å gi folkevalgte informasjon om hvordan eierinteressene til kommunene utøves.

Det er imidlertid ikke adgang til kontroll med alle kommunens selskaper. Forvaltningsrevisjon i selskap og eierskapskontroll er hovedsakelig aktuelt i aksjeselskap (fortrinnsvis AS som i sin helhet eies av kommuner og fylkeskommuner, og heleide døtre av disse), interkommunale selskap (IKS), og interkommunale samarbeid som er egne rettssubjekt (eks. Interkommunale politiske råd). Utenfor rekkevidden av forvaltningsrevisjon i selskap og eierskapskontroll er kommunale foretak (KF) og kommunale oppgavefelleskap som ikke er egne rettssubjekt. Dette fordi disse inngår i kommunen som rettssubjekt. En stiftelse har ingen eier, den eies av seg selv, og omfattes derfor ikke av forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll.

1.4 Forholdet mellom forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll

Kommuneloven fastslår også at kontrollutvalget skal påse at det utføres forvaltningsrevisjon i selskaper der kommunen har eierinteresser¹³ (§ 23-2 c og d). Undersøkelser i selskap kan altså utføres som eierskapskontroll eller som forvaltningsrevisjon. I praksis ser man at disse ofte utføres i kombinasjon. Mens man utfører kontroll med at den som utøver eierinteressene gjør det i samsvar med kommunestyrets vedtak og forutsetninger (eierskapskontroll), ser man også på utvalgte tema ved selskapets virksomhet (forvaltningsrevisjon) – for eksempel regeletterlevelse, selvkostberegninger eller lignende.

¹² LOV-2018-06-22-83 Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-22-83>
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-22-83> (Nedlastet 16.4.2020)

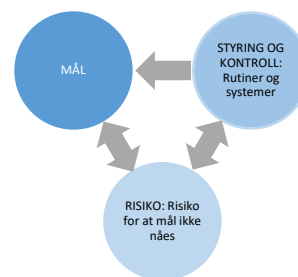
1.5 Om risiko- og vesentlighetsvurderingen

Planene for eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon skal bygge på en risiko og vesentlighetsanalyse (§23-3 og 23-4), men kommuneloven gir ingen føringer for hva en slik risiko- og vesentlighetsvurdering skal være, utover at hensikten er å finne ut av hvor det er størst behov for forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll. Hva som menes med «Risiko- og vesentlighetsanalyse» utdypes likevel noe i Prop. 46 L (2017-2018)¹⁴ der det heter at:

*Risiko- og vesentlighetsvurderinger innebærer å vurdere på hvilke områder av kommunens eller fylkeskommunens virksomhet, eller i hvilke selskaper, det er **risiko for vesentlige avvik**, og **hvor alvorlige konsekvenser disse avvikene vil kunne få**¹⁵ (Vår utheving).*

Risiko i kommunene må altså sees i forhold til forventningene om at kommunene skal nå sine målsettinger, ha en effektiv drift og etterleve regelverket. NKRFs veiledning formulerer det slik:

*I risikovurderingen skal det foretas en vurdering av hvilke **konsekvenser** det kan få, dersom de enkelte risikofaktorer inntreffer, og **sannsynligheten for at det vil skje**. Når man har identifisert og vurdert de ulike risikofaktorene, og kjenner hvilke **risikoreducerende styrings- og kontrolltiltak** som er iverksatt, må det foretas en vurdering av **hvor vesentlige de ulike risikofaktorene er i forhold til virksomhetens målsettinger**¹⁶.*

Figur 1: Risikostyring: Generell modell

Figur 1 illustrerer en generell modell for risikostyring. Risikovurderingen inngår som et ledd i risikostyringen, og det er utviklet ulike standarder for slike risiko-vurderinger/analyser^{17,18}. Felles for disse er at høy risiko innenfor et område identifiseres når¹⁹:

- det er stor sannsynlighet for at relevante risikofaktorer gjør seg gjeldende
- det er mangel på tiltak for å redusere dem
- konsekvensen av at risikofaktorene gjør seg gjeldende vil være store

Høy vesentlighet innen et område kan videre identifiseres når området er av stor økonomisk, samfunnsmessig eller prinsipiell betydning. Vurderingsprosessen kan illustreres som på neste side (Figur 2).

¹⁴ Prop. 46 L (2017-2018). Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-46-l-20172018/id2593519/> (Nedlastet 16.4.2020)

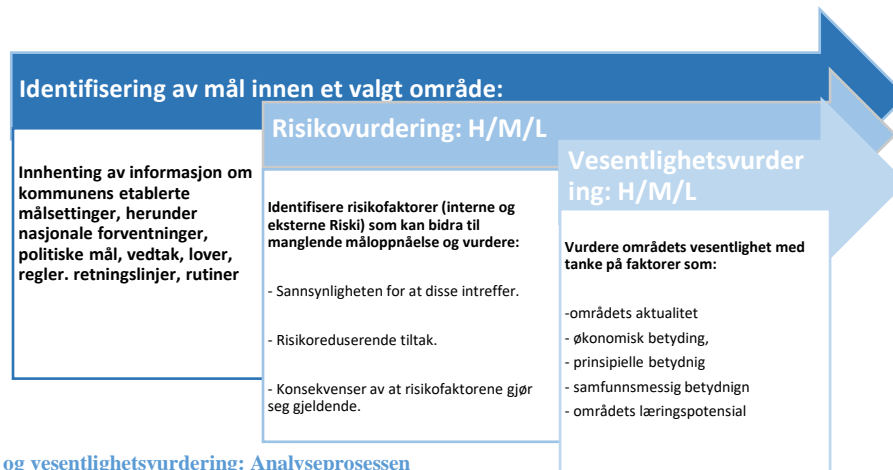
¹⁵ Prop. 46. L (2017-2018). Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven), s. 404. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/f0964c05be1d4fefb54267e9255bb921/no/pdfs/prp201720180046000dddpdfs.pdf> (Nedlastet 16.4.2020)

¹⁶ NKRF (2019). Veileder i risiko- og vesentlighetsvurdering, s.14. https://www.nkrf.no/filarkiv/File/Publikasjoner/ROV-veileder_oppdatert-fastsatt_av-styret_3.12.2019.pdf (Nedlastet 16.4.2020)

¹⁷ DiFi (2019) Internkontroll <https://internkontroll-infosikkerhet.difi.no/> (Nedlastet 18.06.2020)

¹⁸ Intern Kontroll – et integrert rammeverk (1996). Oversettelse av COSO-rapporten av Marthe Solberg. Oslo, Cappelen Akademiske Forlag

¹⁹ Basert på Riksrevisjonens definisjoner av risiko og vesentlighet: <https://www.riksrevisjonen.no/om-riksrevisjonen/slik-jobber-vi/> (Nedlastet 26. Mai 2020)

Figur 2: Risiko og vesentlighetsvurdering: Analyseprosessen

I samsvar med modellen i Figur 2 identifiserer vi her grader av risiko og vesentlighet (RoV). Vi angir risiko og vesentlighet som lav (L), middels (M) eller høy (H) med utgangspunkt i hvor kritisk, viktig og aktuelt revisjonen vurderer det er å foreta en forvaltningsrevisjon på området vi vurderer. Vippekarakter M/H eller L/M indikerer mellomtilfeller. Dette graderingssystemet brukes også i forhold til kommunens selskaper der risiko vurderes i henhold til kommunens kontroll med selskapene, hvorvidt selskapet ikke driver i tråd med kommunestyrets vedtak, forventninger, lover og regler, anerkjente premisser for eierskapsstyring, og annet som påvirker at selskapet drift. Grad av vesentlighet tilknyttet kommunens selskaper vurderes opp imot selskapets rolle som tjenesteleverandør til kommunens innbyggere, dets samfunnmessige og økonomiske betydning mv.

1.6 Avgrensninger og analytiske begrensninger

Risiko- og vesentlighetsvurderingen er gjort på et overordnet nivå. Analysen har ikke som formål å beskrive alle forhold ved kommunen og kommunens selskaper. Omfanget er begrenset ut ifra hva som er formålet med analysen, det vil si å identifisere hvor det er størst behov for forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll. Analysen er videre begrenset av den tid, og de ressurser vi har hatt til rådighet. Vi bemerker at risiko- og vesentlighetsvurderingen er gjort gjennom et informert og kvalifisert skjønn, og ikke må tolkes som eksakt vitenskap. Det er tatt sikte på at vurderingen skal gi relevant og tilstrekkelig informasjon om hovedtrekkene som angår kommunens virksomhet, og samtidig være detaljert nok til å gi relevant informasjon med tanke på å identifisere områder for forvaltningsrevisjon. Som nevnt i forordet har mye endret seg i perioden rapporten er blitt til pga. den pågående Covid-19 pandemien. Vi har prøvd å ta hensyn til dette så langt det har vært mulig, men mye her er fortsatt usikkert. Det er ellers viktig å huske på at nye utfordringer og risikoer kan oppstå underveis i planperioden, også utover utfordringene med Covid-19.

1.7 Informasjonsgrunnlag og metode

Revisjonen har innhentet og gjennomgått følgende informasjon:

Interne kilder: Skriftlige og muntlige

- Økonomiplan, årsrapporter kommuneplan og andre relevante styringsdokumenter.
- Relevant regelverk, retningslinjer og rutiner
- Informasjon om kommunens eierskap
- Kommunens oppfølging av tilsyn og forvaltningsrevisjoner.
- Kommunens hjemmesider, postjournal.
- Kommunedirektørens tilbakemelding på rapportutkastet.
- Innspill fra kontrollutvalget jf. bestillingen, se kapittel 1.1
- Kommunens bygdebrev.

Eksterne kilder: Offentlige og private

- Overordnede lover, regelverk og nasjonale føringer
- Informasjon om internasjonale fokusområder.
- Relevant statistikk fra offentlige databaser, som Kostra og Ungdata mv.
- Tilsynsrapporter fra andre tilsynsetater, eks Fylkesmannen, Arbeidstilsynet, Arkivverket mv.
- Relevante medieoppslag
- Informasjon fra selskaper eid av kommunene, og annen informasjon om disse.

Bruken av interne kilder sikrer at kommunens perspektiv og fokus blir vektlagt, og en vurdering av hvordan kommunen arbeider. Bruk av eksterne kilder sikrer et blikk til forpliktelser og forventninger utenfra, og muliggjør et kritisk og komparativt perspektiv på kommunens virksomhet. Bred kildebruk sikrer videre at både interne og eksterne mål og risikofaktorer blir med i vurderingen. Skillet mellom eksterne og interne kilder må likefullt sees som overlappende. Enkelte kilder kan være basert på samarbeid mellom både interne og eksterne aktører. I mange sammenhenger bygger vurderingene på tilgjengelig statistikk. Bruken av statistikk (Eks. Kostra statistikken) kan ha begrensninger og må kun sees som et utgangspunkt for å vurdere potensiell risiko. Små forhold kan eksempelvis gjøre at enkeltregistreringer/tilfeller får større utslag enn de ville gjort i en større kommune. Vi nevner til sist at vurderingen støtter seg på revisjonens opparbeidede kunnskap om kommunen gjennom løpende revisjon og tidligere gjennomførte forvaltningsrevisjoner og eierskapskontroller over tid.

1.8 Tidligere forvaltningsrevisjoner og eierskapskontroller

Agder kommunerevisjon har utført flere forvaltningsrevisjoner og eierskapskontroller i kommunen²⁰. Følgende rapporter er skrevet i valgperioden 2015-2019:

Forvaltningsrevisjoner

- Inkluderende læringsmiljø i Ivelandskolen (Agder kommunerevisjon 2018)²¹
- Midt-Agder Barneverntjeneste (Agder kom. rev. 2019, Iveland ikke bestiller)²²

Selskapskontroller

- Setesdal Brannvesen IKS (Agder kommunerevisjon IKS 2018)²³
- Konesjonskraft IKS, Aust-Agder Revisjon IKS 2019²⁴

²⁰ Iveland kommune (2020) Årsmelding for kontrollutvalget 2019, Sak 23/20.

²¹ Agder Kommunerevisjon (2018) Inkluderende læringsmiljø i Ivelandskolen. Rapport til kontrollutvalget i Iveland kommune. Februar 2018. <https://agderkomrev.no/wp-content/uploads/2018/01/Inkluderende-læringsmiljø-i-Ivelandskolen.pdf> (Nedlastet 04.05.2020)

²² Agder Kommunerevisjon (2019). *Midt-Agder barneverntjeneste*. Rapport til kontrollutvalget Evje og Hornnes kommune 2019 <https://agderkomrev.no/wp-content/uploads/2019/11/Midt-Agder-barneverntjeneste-Evje-og-Hornnes-kommune-1.pdf> (Nedlastet 16.4.2020)

²³ Agder Kommunerevisjon (2018). Selskapskontroll av Setesdal Brannvesen IKS. Februar 2018. <https://agderkomrev.no/wp-content/uploads/2018/01/Selskapskontroll-av-Setesdal-Brannvesen-IKS.pdf> (Nedlastet 04.05.2020)

²⁴ Aust-Agder Revisjon IKS (2019). *Selskapskontroll Konesjonskraft IKS*. <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjftcDM0IHsAhVJtIsKHTJRCJ8QFjAAegQIBBA&url=https%3A%2F%2Fmark.no%2Fwp-content%2Fuploads%2F2019%2F10%2FSelskapskontroll-Konesjonskraft-IKS-Aust-Agder-fylkeskommune.pdf&usq=AOvVaw2N3AGefR5mni26YAq8IRd2> (Nedlastet 04.05.2020)

2. IVELAND KOMMUNE

For å forstå risikobildet til kommunen må man legge til grunn en forståelse av den samfunnsmessige konteksten kommunen inngår i, og man må identifisere hovedmålene kommunen jobber mot. I dette kapitlet gjennomgår vi sentrale trekk ved kommunen og dens befolkning. Dernest tar vi for oss kommuneorganisasjonen og ulike samarbeidsformer kommunen inngår i. Til sist følger en gjennomgang av kommunens mål, dens fremtidige utfordringsbilde, samt det økonomiske handlingsrommet kommunen har for å løse dette. Kapitlet gir en bakgrunn for analysen i Kapittel 3 og 4.

2.1 Om kommunen

Områdene som i dag utgjør Iveland kommune (Kommunenummer 4218/ tidligere 0935²⁵) ble en egen kommune i 1886 da de ble løsrevet fra området Hornnes. Kommunen grenser mot Evje og Hornnes i nord, Birkenes i øst, og Vennessla i vest, og den er blant de minste kommune på Agder med tanke på antall innbyggere. Kommunearealet på 246 km² inkluderer vann, skog, fjell, myr og landbruksjord²⁶. Kommunen består i dag av spredt bebyggelse og mindre tettsteder. De viktigste tettstedene er Vatnestrøm, Skaiå og Birketveit. Sistnevnte fungerer som kommunens administrative senter. Kommunevåpenet, en sølvhammer/geologhammer på grønn bunn symboliserer kombinasjonen av gruvedrift, rike mineralforekomster og jordbruk. Historisk har gruvedrift (feltspat), samt jord- og skogbruk, vært viktige næringer for kommunen. Kommunen har i dag ca. 30 til 40 små, mellomstore og store bedrifter. De største av disse er lokalisert på Vatnestrøm (Moelven limtre, Dørfabrikken Vatnestrøm, og Voss Production). Hoveddelen (62%)²⁷ av kommunens arbeidstakere jobber her innen sekundærnæringer. Dernest følger ulike serviceyrker og eiendom, samt helse og sosialtjenester.²⁸ Kommunens innbyggere tar del i det større arbeidsmarked på tvers av kommunegrensene mot nabokommunene og Kristiansand. Iveland er en mellomstor kraftkommune og har tre kraftverk som ble etablert på begynnelsen og midten av 1900 tallet. Kommunen har ofte samarbeid med andre setesdalkommuner, men har i økende grad inngått i interkommunale samarbeid med kommunene lengre sør i Agder (Knutepunkt Agder/Region Kristiansand/Vennessla). I forbindelse med kommunereformen i 2019 er det hovedsakelig blitt sett på sammenslåing med Vennessla. Flertallet (67%) i kommunen har ønsket at kommunen skal bestå som en egen kommune²⁹, mens man i Vennessla har vært positive til sammenslåing^{30,31}

Statistisk sentralbyrå (SSB) har tidligere kategorisert kommunen til å være i Kostragruppe 5. Det vil si en liten kommune med høye bundne kostnader per innbygger og middels frie disponible inntekter.³² Fra 2019 ble Iveland flyttet til Kostragruppe 4³³. En kommune med høye bundne kostnader per innbygger og lave frie disponible inntekter. Begge kategoriseringer vil være utgangspunktet for sammenligner vi foretar oss under.

²⁵ Regjeringen (2020) <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommunereform/nykommuneogfylkesnummer/id2629203/?expand=factbox2629205> (Nedlastet 20.06.2020)

²⁶ Kartverket (2020). *Arealstatistikk for Norge*. <https://www.kartverket.no/kunnskap/Fakta-om-Norge/Arealstatistikk/Arealstatistikk-Norge/> (Nedlastet 16.4.2020)

²⁷ Thorsnæs, Geir (2019). Iveland. Store Norske Leksikon. <https://snl.no/Iveland> (Nedlastet 20.06.2020)

²⁸ SSB (2020) Kommunefakta Iveland <https://statbank.ssb.no/kommunefakta/iveland> (Nedlastet 20.06.2020)

²⁹ Opinion (2016) Innbyggerundersøkelsen kommunereform: Iveland og Vennessla <https://distriktssenteret.no/wp-content/uploads/2016/05/Innbyggerundersokelse-Vennessla-og-Iveland.pdf> (Nedlastet 20.06.2020)

³⁰ SAK 13/15. Iveland kommune, Kommunestyret. Iveland kommune i en framtidig kommunestruktur. [file:///C:/Users/Ha240350/Downloads/Kommunereform-saksutredning-august2015%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Ha240350/Downloads/Kommunereform-saksutredning-august2015%20(1).pdf) (Nedlastet 20.06.2020)

³¹ Iveland kommune (2016) Iveland kommune som selvstendig kommune. file:///C:/Users/Ha240350/Downloads/Iveland-kommune_selvstendig-kommune-endelig.pdf (Nedlastet 20.06.2020)

³² SSB (2020) Kostra klassifikasjoner <https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/112/koder> (Nedlastet 20.06.2020)

³³ SSB (2020) Kostra klassifikasjoner <https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/112/korrespondanser/502> (Nedlastet 20.06.2020)

Nøkkeltall for kommunen³⁴

Demografi og befolkningsutvikling:

- **Antall innbyggere:** 1331 innbygger i 2019.
- **Befolkningstetthet:** 5,4 personer per km². Landsgjennomsnittet er 16,8 p/km²³⁵.
- **Befolkningsutvikling:** Svakt økende (+ 14 personer i perioden 2015-2019, negativ i 2017 og 2018)
- **Befolkningsframskriving:** Estimert økning til 1484 i 2030 og 1586 innbyggere i 2040 og 1659 i 2050, men flere usikkerhetsmomenter tilknyttet dette³⁶. Lavere enn landet. Størst økning blant eldre over 65 år.
- **Levealder:** Noe høyere enn landet for menn (79,8 år vs. 79,4 år). Signifikant under landsgjennomsnittet for kvinner (80,7 år vs. 83,5 år).
- **Fødselsrate:** 14,6 pers. per 1000 innbyggere for perioden 2015-2019 (Landsgjennomsnittet var 10,7).
- **Dødelighet:** 9 personer per 1000 innbyggere i 2015-2019. (Landsgjennomsnittet var 7,7)
- **Inn-/utflytting:** Negativ, -2 personer for perioden (2015-2019).
- **Fruktbarhet:** Har sunket fra 1,8 til, 1,61 barn per kvinne i perioden 2015-2019. Gjenspeiler utviklingen i landet.
- **Kjønnsfordeling:** Antall kvinner per 100 menn har vært på 96 for perioden 2015-2018. Færre enn landsgjennomsnittet (98,4)
- **Alder:** Ung befolkning, men forventet markant økning i antall eldre frem mot 2050³⁷.

- **Innvandrere og norskfødte med innvandrerbakgrunn:** Økt jevnt fra 9,7 % i 2011 til 14,1 % i 2019.³⁸, hovedsakelig innen ikke-vestlige landgrupper (Landsgjennomsnittet er på 17,7 % i 2019)³⁹

Befolkningens sosiale profil:

- **Sysselsetting:** Synkende, mest for dem med arbeidssted i kommunen.⁴⁰
- **Inntekt:** Noe høyere medianinntekt enn landet (533 000 kr vs. 524 000 kr). Lavere for enkelte husholdningskategorier (aleneboende, par uten barn, par med unge barn og enslige forsørgere⁴¹. Høyere andel lavinntektshusholdninger⁴²
- **Inntektsulikhet:** Under landet, har variert noe i perioden 2015-2019⁴³.
- **Utdanningsnivå:** Noe lavere enn landsgjennomsnittet for høyere utdanning⁴⁴. 81 % mellom 30 og 39 år hadde i 2018 fullført videregående eller høyere. Det er marginalt over landsgjennomsnittet (80%), og høyere enn i 2015 da andelen lå på 76%.
- **Arbeidsledige:** Antall registrerte arbeidsledige er per 2019 på 1,4 %, og på linje med landet og fylket. Noe økende siden 2015.
- **Støtte til livsopphold:** Har siden 2015 hatt en signifikant høyere andel mellom 20 og 29 år som får støtte til livsopphold⁴⁵. Relativt lavere andel personer som får sosialhjelp (38 personer i 2019)

³⁴ Om ikke annet er oppgitt er tall i dette delkapittelet hentet fra SSB (2020). *Kostra nøkkeltall Iveland kommune* <https://www.ssb.no/kommunefakta/kostra/iveland> (Nedlastet 20.04.2020)

³⁵ Utreget: $1331/245 = 5,4$. Tall hentet fra kapittel. 2.1 i denne rapporten

³⁶ SSB (2020). Fremskrevet befolkningsmengde <https://www.ssb.no/statbank/table/12882/tableViewLayout1/> (Nedlastet 31.08.2020)

³⁷ SSB(2020). Kommunefakta Iveland kommune <https://www.ssb.no/kommunefakta/iveland> Sist nedlastet 0906.2020)

³⁸ <https://www.ssb.no/statbank/table/09817/>

³⁹ SSB (2020). *Innvandrere og norskfødte med innvandrerbakgrunn*. <https://www.ssb.no/statbank/table/09817/> (Nedlastet 27.05.2020)

⁴⁰ SSB (2020). *Sysselsetting, registerbaser* <https://www.ssb.no/statbank/table/07984/> (Sist nedlastet 27.05.2020)

⁴¹ FHI (2020). *Kommunehelsa Statistikkbank* <http://khs.fhi.no/webview/> (Nedlastet 27.05.2020)

⁴² <http://khs.fhi.no/webview/>

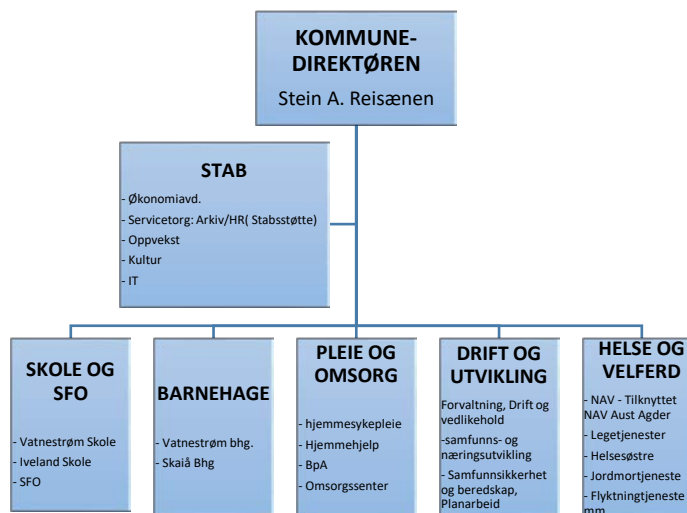
⁴³ FHI (2020). *Kommunehelsa Statistikkbank* <http://khs.fhi.no/webview/> (Nedlastet 27.05.2020)

⁴⁴ SSB (2020) Utdanningsnivå, etter kommune og kjønn <https://www.ssb.no/statbank/table/09429/tableViewLayout1/> (Nedlastet 09.06.2020)

⁴⁵ FHI (2020). *Kommunehelsa Statistikkbank* <http://khs.fhi.no/webview/> (Nedlastet 07.06.2020)

2.2 Kommuneorganisasjonen

Organisasjonskartet under viser kommunens organisering⁴⁶. Kommunen er organisert etter tonivå modellen og har seks tjenesteenheter. Enhetene har definerte oppgaver som gjør det mulig å identifisere hvilke resultater enheten oppnår med tanke på ressursbruk, aktivitet, tjenesteomfang og tjenestekvalitet. Den enkelte enhet har beslutnings- og resultatansvar, hvilket forutsetter at enhetsleder har kompetanse utover fagkunnskapen knyttet til sin enhet. (eksempelvis innen ledelse og økonomistyring). Kommunedirektøren har det øverste administrative ansvaret. Kommunedirektøren skal påse at saker som legges frem for folkevalgte organer er forsvarlig utredet, og at vedtak blir iverksatt. I kommunedirektørens stab finnes avdelinger for økonomi og servicetorg/HR med hver sin avdelingsleder. Direkte underlagt kommunedirektøren ligger også ansvaret for oppvekstkontor, kultur og felles IT. Det er ytterligere fem tjenesteenheter i kommunen med egne enhetsledere og mellomledere. Skolene, Barnehagene, Pleie og omsorg, Drift og utvikling, Helse og Velferd.

Nøkkeltall for kommuneorganisasjonen⁴⁷

- **Ansatte:** Kommunen hadde i 2019 127,7 årsverk
- **Likestilling, inkludering og mangfold:** Blant de ansatte i kommunen er det en overvekt av kvinner (84,6 % i 2019). I kommunens øverste ledelse er det lik fordeling av kvinner og menn. Det samme gjelder på avdelingsledernivå.
- **Likelønn:** Gjennomsnittslønnen for menn er høyere enn for kvinner. 442 560 kr vs. 551 379 kr. Men tjener mer i alle yrker med unntak av assistenter. Når det kommer til ansatte avdelingsledere tjener menn nærmest 200 000 kroner mer enn kvinnene. (delvis pga. ansiennitet og yrkesbakgrunn)
- **Ansettelsesforhold:** Gjennomsnittlig stillingsstørrelser på 31.12.2019 var 76%. (74 % for kvinner og 86 % for menn). Noe mer enn året før med 72,5 %.
- **Sykefravær og annet fravær:** Sykefraværet i Iveland kommune var i 2019 på 5,4 % mot 4,7 % i 2018, 5,14% i 2017 og 5,75 % i 2016. Dette er godt under måltallet på 6% Kommunes sykefravær blant de 10 kommunene med lavest sykefravær i landet.

⁴⁶ Iveland kommune (20) Kommuneplan. Iveland kommune fram mot 2026. Del A: Samfunnsdelen (Vedtatt av kommunestyret 9. oktober 2014. [file:///C:/Users/Ha240350/Downloads/Kommuneplan+samfunnsdel+mot+%C3%A5r+2026%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Ha240350/Downloads/Kommuneplan+samfunnsdel+mot+%C3%A5r+2026%20(1).pdf) (Nedlastet 28.05.2020)

⁴⁷ Tall i dette kapittelet er hentet fra Iveland kommunes årsmeldinger 2017-2019.

2.3 Interkommunalt samarbeid

Ifølge kommuneloven § 17-1 annet ledd⁴⁸ kan et interkommunalt samarbeid foregå gjennom et interkommunalt politisk råd, kommunalt oppgavefelleskap, vertskommunesamarbeid, men kan også være et interkommunalt selskap, aksjeselskap eller samvirkeforetak, en forening/stiftelse eller annen enhet som det er rettslig adgang til. Iveland kommune inngår i flere oppgavefelleskap. Samarbeid sees som viktig for å levere gode tjenester og for å skape robuste fagmiljøer.

Vertskommunesamarbeid der andre kommuner er vertskommuner:

- Midt-Agder Barnevern (Evje og Hornnes, Vennesla, Vennesla er vertskommune)
- Midt-Agder PPT (Evje og Hornnes, Vennesla, Vennesla er vertskommune)
- Legevakt (Kristiansand er vertskommune)
- Skatteoppkrever (Vennesla – utgår 2020)
- Krisesenteret (Kristiansand)
- NAV Midt-Agder (Vennesla)
- Landbrukskontor (Evje og Hornnes)
- Veterinærtjeneste – (Bygland, Evje og Hornnes veterinærvakt også med Bykle og Valle. Evje og Hornnes er vertskommune.

Annet:

- Personvernombud, AtP, og RoS samarbeid med andre setesdalkommuner, ungdomsklubb i Vennesla, Voksenopplæring med Vennesla kommune, næringslivssamarbeid, samarbeid om offentlige anskaffelser på Agder (OFA). Se også kommunens selskaper (se kap 2.4).

Vertskommunesamarbeid der Iveland er vertskommune

- Ingen

2.4 Kommunens eierskap

Per Mai 2020 ser listen over kommunens eierskap slik ut⁴⁹.

Aksjeselskap (Etter aksjeloven):

- Setpro (20%)
- Aust-Agder næringselskap (0,33 %)
- Kommunekraft (0,31 %)
- Agder Energi (1,06 %)
- USUS AS (Visit Sørlandet) (0,21%) - Kristiansand
- Setesdal informasjons- og kompetansesenter (2,4 %)
- LL Setesdal bilruter (0,67 %)

- Konesjonskraftfondet for Aust-Agder (1,69 %)
- Aust-Agder museum og arkiv (2 %)
- Agder kommunerevisjon (4%)

Andre foretak (IPR, Koml. 27, SA):

- Region Kristiansand - (1 av 10 kommuner)
- Agder Sekretariat (Kvinesdal 1 av 16)
- Setesdal IKT (20%) (Agder IKT fra 1.1.2020)
- Midt-Agder friluftsråd (1 av 9 kommuner)
- AT Skog BA (under 1%) – Arendal
- Radio Loland SA. (3 av 76) – Vennesla
- Offentlige fellesinnkjøp på Agder
- KLP

Interkommunale selskaper (Etter IKS loven):

- Setesdal miljø og gjenvinning (20 %)
- Setesdal brannvesen (17,9 %)

⁴⁸ LOV-2018-06-22-83 Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-22-83> (Nedlastet 16.4.2020)

⁴⁹ Informasjon hentet fra Kommunens årsregnskap 2019, Kommunens Eierskapsmelding 2020, Brønnøysundregisteret, aksjonærregisteret, proff.no.

2.5 Visjoner, mål og satsningsområder.

For å identifisere risiko og vesentlighet må man først identifisere kommunens mål⁵⁰. Under finnes en oversikt over kommunens satsningsområder med underordnede delmål slik de fremgår av kommuneplanens samfunnsdel⁵¹:

Visjon: «Et godt sted å bo»

Overordnet mål: «Befolkningsvekst over landsgjennomsnittet»

Fokus: Verdiskapning gjennom kunnskap

Verdier: Modig, raus og troverdig

1. Utdanning: verdiskapning bygget på kunnskap

Mål 1: I Iveland kommune får alle barn og unge muligheten til å bli den beste utgaven av seg selv.

De mestrer grunnleggende ferdigheter og er kompetente for videre utdanning og arbeidsliv

Mål 2: Grunnskolepoengene og andelen elever som har gjennomført/bestått videregående skole med fagbrev eller kompetansebevis ligger minst på nasjonalt nivå.

2. Det gode livet: et helsefremmende og inkluderende samfunn for alle

Mål 1: Barn og unge i Iveland opplever å ha gode oppvekstvilkår.

Mål 2: Innbyggerne opplever levevilkår og folkehelse minst på nivå med landsgjennomsnittet.

Mål 3: Eldre i Iveland opplever en verdig alderdom

Mål 4: Iveland kommune er et attraktivt sted som har høyere befolkningsvekst enn landsgjennomsnittet

3. Klima: Høye mål - vi tar klimaet på alvor

Mål 1: Iveland kommune er en aktiv «miljøkommune».

Mål 2: Iveland kommune er forberedt på klimarelaterte kriser.

4. Kommunikasjon: De viktige veivalgene

Mål 1: De fleste innbyggere har tilgang på moderne infrastruktur.

Mål 2: Innbyggerne opplever god tilgang på informasjon fra kommunen

5. Kultur: Opplevelser for livet

Mål 1: Ivelands innbyggere opplever å ha en meningsfylt fritid, og trives i hverdagen

Mål 2: Iveland kommune tilbyr tilpasset opplæring av høy kvalitet i samsvar med de evner og forutsetninger elevene har.

Mål 3: Biblioteket fremmer informasjon og kunnskap gjennom aktiv formidling av bøker, andre medier og kulturelle arrangementer.

Mål 4: Det er god folkehelse blant innbyggerne i kommunen, og befolkningen benytter seg aktivt av naturen og idrettstilbudet.

Mål 5: Ivelands geologiske kulturarv i forbindelse med gruvedrift og mineraler brukes aktivt i omdømme- og identitetsbygging.

6. Attraktiv arbeidsgiver:

Mål 1: Iveland kommune evner å beholde, utvikle og rekruttere dyktige og motiverte medarbeidere.

7. Strategisk eierskap

Mål 1: Iveland kommune preges av god økonomistyring

Mål 2: Iveland kommune mottar gode tjenester fra de interkommunale selskapene til lavest mulig pris for innbyggerne.

Kommunens planverk inneholder videre en rekke underordnede delmål som ikke fremkommer av oversikten på forrige side. Målene er tett sammenvevd med mål som settes gjennom nasjonale og internasjonale lovverk og forventninger, regionplaner mv. (Se kapittel 3 og 4).

⁵⁰ Intern Kontroll – et integrert rammeverk (1996). Oversettelse av COSO-rapporten av Marthe Solberg. Oslo, Cappelen Akademiske Forlag

⁵¹ Iveland kommune (2014) Kommuneplanens samfunnsdel mot år 2026. <https://www.iveland.kommune.no/?cat=294788> (Nedlastet 20.06.2020)

2.6 Fremtidig utfordringsbilde

KS nevner flere utfordringer som kommunene i Norge står ovenfor. Flere eldre, trangere økonomi og tøffere prioriteringer, rekruttering og kompetanse i arbeidslivet, et lokaldemokrati under press, utenforskap, økende mangfold og ulikhet, klimaendringer, utilstrekkelig digital infrastruktur, og en samfunns- og næringsutvikling i endring.⁵² Iveland kommune står ovenfor mange av disse utfordringene. Følgende utfordringsbildet kan skisseres:

- **Befolkningsvekst og befolknings sammensetning** – Utfordringer tilknyttet overordnet mål om en befolkningsvekst høyere enn landet, samt opprettholdelse av aldersbærvne. Forventet 2,7-dobling av antall eldre over 90 år, og en 3,5-dobling av eldre over 80 år frem mot 2025⁵³ Utfordring å holde på yngre befolkning.
- **Lokaldemokrati** – Utfordringer knyttet til økt samarbeid med nabokommuner, selskapsorganisering og kommunereformen.
- **Økonomi og tjenesteleveranse** Utfordringer tilknyttet laver statlige tilskudd, laver konsesjonskraftsinntekter og utbytte fra Agder energi. Økte kostnader tilknyttet en aldrende befolkning. Vedtatt måltall for driftsresultat er under hva som er anbefalt. Innvirkning av Covid-19 (Se punkt 2.8). Behov for omprioriteringer og innsparinger.
- **Ringvirkninger av global pandemi** – Utfordringer tilknyttet følgene av Covid-19 utbrudd vil prege flere sektorer fremover. Økonomi og opprettholdelse av tjenester under endrede forutsetninger kan bli et sentralt tema, men avhenge av grad av smittevernstiltak.
- **Befolkningens utdanningsnivå og kompetanse** – Utfordringer innen flere sektorer med å skaffe til veie kompetent personell. Kommunen har et noe lavere utdanningsnivå i befolkningen enn vi finner andre steder, og et høyt frafall i videregående skole.
- **Deltakelse i arbeidslivet** - 1 av 5 innbyggere mottar uføretrygd. Høy andel av aldersgruppe 16-67 utenfor arbeidslivet.
- **Utdanning og kompetanse** - Høy andel barn med vedtak om spesialundervisning Lavere andel med høyere utdanning.
- **Utenforskap og lavinntekt** – Utfordringer tilknyttet en signifikant større andel unge i husholdninger som får støtte til livsopphold⁵⁴. Signifikant større andel lavinntektshusholdninger (11 % vs. 7,4 % for landet)⁵⁵. Høy andel barn som lever i lavinntektsfamilier⁵⁶.
- **Barnevern** - Utfordringer tilknyttet høyere andel barn i barnevernet og periodisk høyt antall bekymringsmeldinger.
- **Folkehelse** – Kommunen skårer dårlig på forventet levealder kvinner, og overvekt i den yngre befolkningen. Iveland kommune påpeker i sin folkehelsemelding at en relativt stor andel av innbyggere i kommunen har psykiske symptomer og lidelser⁵⁷. Signifikant større andel skader behandlet i sykehus og signifikant lavere andel vaksinert for meslinger⁵⁸.
- **Helse- og omsorgstjenester:** Økende krav til tjenesteleveranse, snevrere økonomi, og flere eldre
- **Næringsutvikling** – Lite attraktiv, blant de dårligste i fylket.⁵⁹
- **Kommunereformen.** Staten ønsker kommuner med gode og likeverdige tjenester, helhetlig og samordnet utvikling: Kommunene skal være bærekraftige og økonomiske robuste. Lokaldemokratiet skal styrkes. Iveland har utfordring på disse områdene.
- **Infrastruktur og digitalisering:** Økende krav til IT-tjenester mv. Fornyelse av infrastruktur vann og avløp.
- **Klima, miljø og bærekraft** - Utfordringer med å tilpasse seg klimaendringer og forventinger om å nå nye klimamål.

⁵² KS (2020). Mange bekker små <https://www.ks.no/globalassets/kpt-2020/GrunnlagsdokumentPr240220.pdf> (Nedlastet 27.05.2020)

⁵³SSB (2020). Befolkningsframskrivninger mot 2050. <https://www.ssb.no/statbank/table/12882/tableViewLayout1/> (Nedlastet 31.08.2020)

⁵⁴ FHI (2019) Folkehelseprofil Iveland kommune

⁵⁵ FHI (2019) Kommunehelse statistikkbank. <http://khs.fhi.no/webview/> (Nedlastet 27.05.2020)

⁵⁶ Iveland kommune (2015). handlingsplan for folkehelse Iveland kommune 2015-2018

⁵⁷ Iveland kommune (2015). handlingsplan for folkehelse Iveland kommune 2015-2018

⁵⁸ FHI (2019) Folkehelseprofil Iveland kommune

⁵⁹ NHO (2019) Kommune NM <https://www.nho.no/tema/offentlig-sektor-og-naeringslivet/kommune-nm/> (Nedlastet 5.06.2020)

2.7 Økonomiske rammer

Iveland kommune vurderer selv sin økonomi som beskjedne og sårbar for svingninger⁶⁰. En rekke hendelser det siste halvåret kan belyse kommunens økonomiske sårbarhet. Tiltakene knyttet til Covid-19 vil antagelig prege kommuneøkonomien en tid fremover⁶¹. Merutgifter tilknyttet Covid-19 kan utgjøre økte lønnskostnader, ekstrautgifter til helse og omsorg, økte utgifter til sosialhjelp, inntektsbortfall for barnehage, SFO, Kultur eller Idrett etc. samt kostnader til smitteverntiltak og redusert avkastning finansplasseringer. Det kan muligens påregnes tap i skatteinntekter. Selv om det innvilges ekstra midler i kompensasjon fra staten i form av økt rammetilskudd, skjønn og andre tilskudd, er det en bekymring at dette ikke vil dekke utgiftene. Rentenivået vil angivelig holdes lavt, noe som er positivt med tanke på kommunens lån, men det økonomiske handlingsrommet kommunen har til å løse sine utfordringer vil angivelig bli snevrere. Det er videre varslet at betydningsfulle finansinntekter fra Agder Energi vil bli langt lavere enn ventet (oppimot 60% laver ifht. 2018)⁶². I kommende periode har kommunen budsjettert med et utbytte på 6,4 millioner⁶³ der det til dels er tatt høyde for dette⁶⁵. Utbyttet fra Agder Energi i 2019 var noe høyere enn i 2018. Lave strømpriser medfører også fallende konsesjonskraftsinntekter for kommunen⁶⁶. I tillegg har kommunen fått en reduksjon på 5-6 millioner per år i statlige overføringer fordi de ønsket å bestå som selvstendig kommune. Nåværende inntektssystem gir Iveland kommune en lavere inntektsvekst enn pris – og lønnsveksten. Totale driftsinntekter for kommunen er i forkant av Covid-19 estimert til 145 millioner per år (2019)⁶⁷. Totale driftsutgifter er estimert til 159 millioner.

Den nye kommunelovens §14-2 c stiller et krav til at kommunestyret skal vedta

År	2020	2021	2022	2023
Netto driftsresultat som prosent av brutto driftsinntekter.	-0,7%	-2,1%	-2,9%	-2,9%

«finansielle måltall for utviklingen av kommunens økonomi»⁶⁸. Kommunen vedtok 10.09.2020 finansielle måltall for driftsresultat, disposisjonsfond og lånenivå⁶⁹. Det er anbefalt at netto driftsresultat bør utgjøre minimum 1,75% av brutto driftsinntekter⁷⁰. Kommunen vedtok at måltall skulle være 1 %. For hele perioden fra 2020 og frem til 2023 har kommunen også budsjettert med at negativt netto driftsresultat som også er under vedtatte måltall. I budsjettet for perioden ligger tallet gjennomsnittlig på – 2.15 %, noe som er 3,9 prosentpoeng under det som er anbefalt måltall og 3,15 prosentpoeng under vedtatte måltall. Dette er før man har medregnet ekstrautgifter tilknyttet Covid-19. Kommunen kan håndtere underskuddet gjennom bruk av oppsparte midler (disposisjonsfond), kutt i tjenestetilbudet, utsatte investeringer eller øke gjeldsbyrden. Kommunen legger opp til et disposisjonsfond på 12,2% av brutto driftsinntekter. Dette i tråd med det som er anbefalt (5-10% av brutto driftsinntekter) og innenfor vedtatte måltall på 10%. Kommunen legger opp til en lånegjeld som tilsvarer 53% av brutto driftsinntekter. Dette er innenfor det som er anbefalt (maksimalt 75% av brutto driftsinntekter)⁷¹, og innenfor rammen av vedtatte måltall på 60%. Det er gjennom hele perioden planlagt bruk av fondsmidler.

⁶⁰ Sak 20/20 Iveland kommunestyre. Saksutredning: Reglement og rutiner for finans- og gjeldsforvaltning.

⁶¹ Fylkesmannen i Agder (2020). Covid-19 – Direkte merutgifter for kommunene i Agder anslått til i overkant av 325 millioner kroner, <https://www.fylkesmannen.no/agder/Kommunal-styring/Kommuneokonomi/covid-19--direkte-merutgifter-for-kommunene-i-agder-anslatt-til-i-overkant-av-330-millioner-kroner/> (Nedlastet 27.05.2020)

⁶² Fedrelandsvennen (2020). Alvoret siger inn. <https://www.fvn.no/nyheter/okonomi/i/awVzn2/Alvoret-siger-inn-Kraftig-reduisert-aksjeutbytte-fra-Agder-Energi> (Nedlastet 27.05.2020).

⁶³ Iveland kommune (2020) Budsjett og økonomiplan 2020-2023. <file:///C:/Users/Ha240350/Downloads/Budsjett+2020-2023-hele.pdf>

⁶⁴ Fedrelandsvennen (2020). Alvoret siger inn. <https://www.fvn.no/nyheter/okonomi/i/awVzn2/Alvoret-siger-inn-Kraftig-reduisert-aksjeutbytte-fra-Agder-Energi> (Nedlastet 27.05.2020)

⁶⁵ Fylkesmannen i Agder (2020) Tilbakemelding årsbudsjett 202 og økonomiplan 2020-2023.

⁶⁶ <https://www.montelnews.com/no/story/kommunenes-konsesjonskraftinntekter-stuper/1099874>

⁶⁷ Iveland Kommune (2020). Budsjett og økonomiplan 2020-2023 <file:///C:/Users/Ha240350/Downloads/Budsjett+2020-2023-hele.pdf>

⁶⁸ LOV-2018-06-22-83 Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-22-83>

⁶⁹ Iveland kommune (2020) Økonomireglement for Iveland kommune (Vedtatt av kommunestyret 10.09.2020)

⁷⁰ Fylkesmannen i Agder (2020) Tilbakemelding årsbudsjett 202 og økonomiplan 2020-2023.

⁷¹ Fylkesmannen i Agder (2020) Tilbakemelding årsbudsjett 202 og økonomiplan 2020-2023.

2.8 Økonomi sammenlignet med andre

Tabellen under viser utvalgte nøkkeltall for kommuneregnskap sammenlignet med kostragruppen og landet. Vi ser igjen utfordringen med lavt driftsresultat, men også at kommunen ligger bedre an på enkelte områder (eksempelvis lav gjeld og høyere inntekter per innbygger.)

Tall for 2019	Iveland kommune	Kostragruppe 4	Kostragruppe 5	Landet uten Oslo	Landet med Oslo
Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter	1,3 %	0,9 %	-1,6 %	1,4 % /	1,9 %
Brutto investeringsutgifter i prosent av brutto driftsinntekter	6,7 %	20,6%	24,7 %	16,2 % /	16,6 %
Frie inntekter per innbygger	71 551 kr	75247 kr	77 371 kr	57 297 kr	58 484 kr
Langsiktig gjeld i prosent av brutto driftsinntekter (Ex. pensjonsforpliktelser)	48,8 %	93,7 %	82,4 %	110,5,6	106,2 %
Fri egenkapital drift i prosent av brutto driftsinntekter	26 %	12,5%	9,5 %	11,5 %	11,7 %
Årets mindre/merforbruk i driftsregnskapet i prosent av brutto driftsinntekter	4,2 %	1%	1,1 %	1,1 %	1,2 %

Tall hentet fra SSB, tall inklusive data fra IKSer. Merk at tall kan avvike noe fra dem oppgitt fra kommuneregnskapet. ⁷²

Tabellen under viser kommunens prioriteringer i 2019 (målt som prosentandelen av netto driftsutgifter i prosent av totale utgifter.) Vi ser at kommunen bruker en mindre prosentandel på helse og omsorg, grunnskole, barnevern og sosialsektoren (røde tall), og noe mer på barnehage, kultur, VAR, administrasjon, politikk, styring og kontroll, samt eiendomsforvaltning (grønne tall)⁷³ Dette kan sees i sammenheng med befolkningens nåværende alderssammensetning, men ikke utelukkende. Høye utgifter til administrasjon har eksempelvis blitt knyttet til kommunens størrelse. På grunn av endret alderssammensetning i befolkningen vil kommunen oppleve behov for omprioriteringer (høyere utgifter til helse og omsorg).

Tall 2019 ⁷⁴	Iveland kommune	Kostragruppe 5	Aust-Agder Fylke	Landet	Landet uten Oslo
Helse og omsorg	26,1 %	40,9 %	35 %	36,1 %	37,4%
Grunnskole	21,8 %	21,8 %	24,8 %	23 %	23,6%
Barnehage	17,1 %	9,7 %	14,5%	14,4 %	14,3 %
Kultursektoren	4,9 %	3,3 %	3,7 %	4,1 %	4,1 %
VAR (Vann , avløp renovasjon, avfall)	1,5 %	-0,3 %	- 1,1 %	-0,6 %	-0,6%
Barnevern	1 %	2,6 %	3,6%	3,6 %	3,7%
Sosialsektoren	5,7 %	4 %	6,9%	6 %	5,6%
Administrasjon	10,8 %	11 %	7,6%	6,9 %	7,4%
Politikk, styring, kontroll	1,7 %	1,9 %	1,1 %	0,9 %	0,9 %
Eiendomsforvaltning	11,4 %	9,2	8,4 %	9 %	9 %

⁷² SSB (2020). Utvalgte nøkkeltall for kommuneregnskap <https://www.ssb.no/statbank/table/12134/tableViewLayout1/> (Sist nedlastet 30.3.2020).

⁷³ SSB (2020). Utgifter til tjenesteområdene <https://www.ssb.no/statbank/table/12362/tableViewLayout1/> (sist nedlastet 27.05.2020)

⁷⁴ Merk at summen av de angitte prosentdelen i tabellen utgjør over 100%. I følge SSB skyldes dette at enkeltutgifter føres under flere kommunale tjenesteområder i statistikken. Prosentatsene indikerer likevel noe om ressursbruk innen hvert enkelt tjenesteområde

3. RISIKO- OG VESENTLIGHETSVURDERING – FORVALTNINGSREVISJON

Det følgende kapittelet utgjør den første analysedelen i denne risiko- og vesentlighetsvurderingen, og tar for seg ulike tema tilknyttet forvaltningsrevisjonen. Vi har strukturert kapittelet med utgangspunkt i hovedelementene i kommunelovens formålsparagraf under følgende overskrifter:

- 3.1 Bærekraftig samfunnsutvikling** - Mål og forventinger tilknyttet kravet om at Iveland kommune skal være bærekraftig.
- 3.2 Lokaldemokrati** - Mål og forventinger tilknyttet kravet om at Iveland kommune tilrettelegger for et fungerende lokaldemokrati.
- 3.3 Tillitsskapende forvaltning** – Mål og forventninger tilknyttet kravet om at Iveland kommune tilrettelegger for en tillitsskapende forvaltning.
- 3.4 Tjenesteyting og myndighetsutøvelse** – Mål og forventninger tilknyttet kravet om at Iveland kommune produserer tjenestene innbyggerne har krav på, og at dette skjer en rasjonell og effektiv måte.

Sistnevnte delkapittel/punkt om tjenesteyting og myndighetsutøvelse er så langt som mulig strukturert i henhold til kommuneorganisasjonen og kommunenes tjenesteområder.

3.1.1 Bærekraft

Kommunene skal iht. kommunelovens⁷⁵ formålsparagraf være bærekraftige. Loven definerer likevel ikke begrepet utover dette. Begrepet bærekraftig, som ble først tatt i bruk i Brundtland kommisjonens rapport «vår felles fremtid»⁷⁶, defineres i dag av FN som «utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge muligheten for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov (FN) FN definerer tre områder for bærekraftig utvikling 1) Klima og miljø, 2) Økonomi, 3) Sosiale forhold.

Fakta om kommunen

Det fremgår av årsmeldingen for 2019⁷⁷ at Iveland kommune jobber for at FNs Bærekraftsmål ivaretas og utvikles for fellesskapet, og at ressurser forvaltes slik at man ser miljø, økonomi og sosial utvikling i sammenheng. Kommunen ønsker at bærekraftsmålene skal vektlegges slik at man ser de ulike målene i forhold til lokale utfordringer. Bærekraftsmålene legges videre til grunn for kommunens planstrategi⁷⁸. Revisjonen vurderer risiko og vesentlighet på følgende områder tilknyttet målene:

⁷⁵ LOV-2018-06-22-83 Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-22-83> (Nedlastet 16.4.2020)

⁷⁶ FN (1987) «Our common future». Report of the world commission on environment and development. https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/42/427&Lang=E (Sist nedlastet 28.05.2020)

⁷⁷ Iveland kommune (2020) Årsberetning for 2019

⁷⁸ Iveland kommune (2016) Planstrategi Iveland. <https://www.iveland.kommune.no/planer-og-styringsverktoy.294787.no.html> (Nedlastet 29.06.2020)

Bærekraftig samfunnsutvikling (Overordnet) (RoV = H).

Fordelt på de tre overnevnte hovedområdene har FN definert 17 mål for bærekraftig utvikling⁷⁹. Det er forventninger om at kommunene skal bidra til å nå disse målene gjennom planarbeidet. De nasjonale forventningene til regional og kommunal planlegging for 2019-2023 legger vekt på at kommunene skal planlegge for å skape en bærekraftig samfunnsutvikling, sikre sosial

rettferdighet og god folkehelse⁸⁰. Viktige delmål vil her tilfalle kommunens enkelte tjenesteområder. Risikofaktorene er således komplekse og tett sammenvevd med disse. Vi tar her for oss noen generelle risikomomenter:

Mulige risikofaktorer

- Fremtid, og fremtidige generasjoner, har lite fokus i kommunens planarbeid og strategier.
- Ulike delmål/områder utelates fra bærekraftstankegangen.
- Fokus på bærekraft nedprioriteres i lys av andre utfordringer.
- Bærekraftsmålene sees ikke i sammenheng.
- Mangelfull oppfølging av tiltak
- Kartlegger ikke status for bærekraftsmål
- Manglende fokus på bærekraft i næringsutviklingsarbeidet.
- Motsetninger mellom bærekraft/klimamålsettinger og andre mål.
- Manglende eller snever forståelse av bærekraftbegrepet.
- Begrepsmessige uklarheter/motsetninger

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Bærekraftsmålene er omfattende, og det er sannsynlig at kravet om bærekraft kan utgjøre en utfordring for kommunen selv om mye av det som står i kommunenes overordnede planverk er i tråd med bærekraftstankegangen. Innen økonomiområdet vil kommunen oppleve snevrere rammer (Se punkt 2.7). Angående økende bruk av fondsmidler påpeker kommunen selv at: «Det er ikke en bærekraftig utvikling, og dette vil kreve endringer»⁸¹. Når det kommer til demografi vil det være utfordringer tilknyttet målet om å øke folketallet, og samtidig opprettholde en bærekraftig befolkningssammensetning. Et økende antall eldre vil eksempelvis legge press på kommunens aldersbæreevne. Samtidig ser man at kommunens tjenesteleveranse i økende grad er avhengig av eksterne aktører og andre kommuner. Kommunen har ikke en egen klima og energiplan, men har flere andre tiltak på området (eg. sertifisering av bygg). Kommune følger videre klimaplan for Kristiansandsregionen (Klimakart Agder - Se RoV klima- og energi under)⁸². Kommunen har jobbet mye med utdanning (et av FNs hovedmål). Samtidig har kommunen flere levekårsutfordringer, og utfordringer tilknyttet høy andel lavinntektshusholdninger og barnefattigdom.

Et viktig mål i kommunereformen er at kommunene skal være bærekraftige og økonomisk robuste. Staten har imidlertid, gjennom bærekraftstankegangen i kommunereformen, lagt ytterligere press på kommunens økonomiske bærekraft og lokaldemokrati (sosial bærekraft) med bakgrunn i at kommunen har ønsket å stå alene. Som et motsvar er det blitt argumentert

⁷⁹ FN (2019). Bærekraftig utvikling <https://www.fn.no/tema/fattigdom/Baerekraftig-utvikling> (Nedlastet 28.05.2020).

⁸⁰ F. eks. FHI (2019). Folkehelseprofil Iveland kommune.

⁸¹ Iveland kommune (2019). Budsjett og Økonomiplan 2020-2023. <https://www.iveland.kommune.no/planer-og-styringsverktoy/294787.no.html> (nedlastet 28.06.2020)

⁸² PS5-/2018 Klimaplanarbeid i Kristiansandsregionen (24.01.2018)

<http://159.171.48.136/eInnsynIveland/DmbHandling/ShowDmbHandlingDocument?dmbId=238&caseType=CasesFremlegg®istryEntryId=2709> (Nedlastet 20.06.2020)

for at kommunesammenslåing ikke er bærekraftig distriktspolitikk⁸³. Vurderingen av risiko innen bærekraftsområdet henger sammen med hva slags forståelse av bærekraftbegrepet som legges til grunn. Det kan her være ulik risiko tilknyttet ulike definisjoner rundt hva begrepet innebærer for kommunen, og hvordan ulike ideer om bærekraft tas i bruk av ulike aktører med ulike mål. Av økonomiplanen 2020-2023 fremgår det at «rådmannen vil fortsette arbeidet med å utvikle Iveland til å bli en kommune som er tilpasset inntektssystemet, slik at Iveland også i framtiden skal oppleves som en levedyktig kommune», men også at «kommunereformen vil etter all sannsynlighet påvirke kommunens utvikling i planperioden».

Konsekvensene av manglende måloppnåelse innen bærekraftig utvikling kan handle om kommunens fremtid som politisk, demokratisk og organisatorisk prosjekt, men også om kommunens bidrag til måloppnåelse globalt. Revisjonen vurderer samlet Risiko- og vesentlighet for området som H.

3.1.2 Aktuelle tema for forvaltningsrevisjon - Bærekraft

Tema	RoV
Bærekraftig utvikling (overordnet)	H

3.2.1 Lokaldemokrati

Et hovedformål i kommuneloven er å legge forholdene til rette for et funksjonsdyktig kommunalt folkestyre (lokaldemokrati). Lokaldemokratiet kan sees som et ideal der man vektlegger muligheten for aktiv deltakelse i styring og utforming av politikk. Utover at kommunens voksne innbyggere velger representanter som foretar politiske beslutninger, er utdanning og kunnskap viktige forutsetninger for et velfungerende demokrati. Videre er ytringsfrihet, deltakelse, organisasjonsfrihet og likestilling eksempler på sentrale demokratiske rettigheter. Om slike rettigheter innskrenkes blir det mindre demokratisk selv om de som styrer er valgt på demokratisk måte gjennom valg. Et velfungerende demokrati er videre avhengig av at styringsorganene fungerer, og at enkeltgrupper ikke får for mye makt eller diskrimineres.

Fakta: Lokaldemokratiet i Iveland kommune

Statistikk om valgdeltakelse kan si noe om hvordan lokaldemokratiet fungerer. Ved kommunevalget i Iveland var det 992 stemmeberettiget. 714 (72%) av dem stemte ved valget. 21 % av stemmene var forhåndsstemmer. Det var 5 lister⁸⁴. Valgdeltakelsen lå godt over landsgjennomsnittet (65 %). (Andre kommuner i Setesdalregionen Evje og Hornes 66 %, Bygland 73%, Valle 71%, Bykle 71%). Blanke stemmer kan si noe om hvorvidt den stemmeberettigede anser valgbar politikere som et egnet alternativ. 6 stemte blankt ved kommunevalget i Iveland kommune.

Av kommuneplanens samfunnsdel fremgår det at det ble arrangert folkemøte og kommuneplanseminar i arbeidet med kommuneplanenes samfunnsdel. Kommunen har etablert alle lovpålagte råd. Selv om Iveland har høyere valgdeltakelse enn landsgjennomsnittet, er lokaldemokratiet underlagt eksternt press (eksempelvis gjennom kommunereformen). Revisjonen vurderer risiko- og vesentlighet på følgende tema tilknyttet kravet og målet om et velfungerende lokaldemokrati:

⁸³ Dagbladet (2017). Hele tida må vi kjempe mot noe, vinner vi en kamp så kommer det en ny <https://www.dagbladet.no/nyheter/hele-tida-ma-vi-kjempe-mot-noe-vinner-vi-n-kamp-sa-kommer-det-en-ny/68536727>

⁸⁴ NRK (2019) Valg Iveland <https://www.nrk.no/valg/2019/resultat/nb/sted/4218>

Åpenhet og innsyn (RoV = H)

Åpenhet og innsyn er en av de viktigste forutsetningene for et velfungerende demokrati. Offentlighetsloven⁸⁵, med tilhørende forskrift, og kommunelovens⁸⁶ regler om møteoffentlighet krever at kommunens virksomhet er åpen og transparent, og at kommunen sikrer at omverden får mulighet til å etterprøve hvordan kommunen drives, samt hvordan de enkelte beslutninger tas. Relevant er også arkivloven som krever at offentlige organer har arkiv som er ordnet og innrettet slik at dokumentene er trygget som informasjonskilder for samtid og ettertid (§6)⁸⁷. Eksempler på mangelfull etterlevelse av lovverket kan være manglende protokollførsel, mangelfull postjournal, feil praktisering av regler for møter og manglende kommunikasjon til befolkningen, men også at det gis informasjon som skal være unntatt offentlighet (jf. Personvernloven). Muligheten for at regelverk, målsettinger og forventinger om åpenhet/offentlighet ikke etterleves kan henge sammen med følgende risikofaktorer:

Mulige risikofaktorer:

- Manglende fokus i kommunens planverk og politikk.
- Den etiske holdningen i kommunen
- Få retningslinjer, rutiner og frister tilknyttet etterlevelsen av lovverket
- De ansattes kompetanse om regelverket
- Regelverkets kompleksitet
- Tid og ressurser tilgjengelig for dem som skal etterleve regelverket
- Stort antall forespørsler om innsyn fra befolkningen.
- Manglende teknologi og infrastruktur (eks. et godt arkiv, digitale løsninger)
- Dårlig kvalitet på kommunens rapportering.
- Feil praktisering av regelverk
- Manglende fokus på meroffentlighet
- Regelverk om fjernmøter pga. Covid-19⁸⁸

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Revisjonen vurderer at flere av de overnevnte risikofaktorene kan gjøre seg gjeldene Iveland kommune. I henhold til åpenhetsindeksen som utarbeides av Pressens offentlighetsutvalg skårer Iveland kommune dårligst av alle kommunene i Aust-Agder (7,5 poeng av 30,5 mulige).⁸⁹ Kommunen får blant annet kritikk for å ikke ha svart på undersøkelsens forespørsler om innsyn og at journalposter fjernes fort fra kommunenes digitale søk. Revisjonen opplever også at det kan være etterslep i registreringer /manglende registrering i kommunens postjournal.

Åpenhetsindeksen viser at store kommuner kommer best ut med tanke på åpenhet. Iveland kommunes utfordringer på området må derfor sees i lys av at kommunen er en liten kommune med mindre ressurser til administrasjon. Utfordringer kan videre tilskrives den digitale infrastrukturen for innsynsmuligheter. Revisjonen er kjent med at det er blitt stilt spørsmål rundt praktisering av møteoffentlighet, samt ulike forhold tilknyttet innkallinger og referater.

Gjennom praksis har kommunen likefullt iverksatt tiltak som kan sees som risikoreduserende gjennom arbeidet med å bedre offentlighet og innsyn. I kommuneplanens samfunnsdel foreligger flere konkrete mål tilknyttet utbedringer på området⁹⁰. På hjemmesidene finnes kommunens innsynsmodul e-Innsyn der informasjon om politiske møter deles (tilbake til 2017

⁸⁵ LOV-2006-05-19-16. Lov om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd (offentleglova)

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/offentleglova/id546797/> (Nedlastet 27.05.2020).

⁸⁶ LOV-2018-06-22-83 Lov om kommuner og fylkeskommuner (Kommuneloven) https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-22-83/KAPITTEL_2-7#KAPITTEL_2-7 (Nedlastet 27.05.2020).

⁸⁷ LOV-1992-12-04-126. Lov om arkiv (Arkivloven) <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-12-04-126?q=aRKIV> (Nedlastet 27.05.2020).

⁸⁸ FOR-2020-03-13-277 https://www.regjeringen.no/no/dokument/dep/kmd/andre-dokumenter/brev/utvalgte_brev/2020/midlertidig-forskrift-om-gjennomforing-av-fjernmoter-i-kommuner-og-fylkeskommuner-for-a-begrense-spredning-av-covid-19/id2693469/ (Nedlastet 03.07.2020)

⁸⁹ Pressens offentlighetsutvalg (2018) Åpenhetsindeksen <https://presse.no/wp-content/uploads/2018/04/kommuneindeks-2018-04-18.pdf>

⁹⁰ Iveland kommune (2014): Kommuneplan, Samfunnsdel mot år 2026. <https://www.iveland.kommune.no/?cat=294788> (Nedlastet 10.06.2020)

og i noe begrenset form). Kommunen har videre spurt revisjonen om å utarbeide et notat om praktisering av møter fordi de ønsker å få bedre oversikt over dette reglementet. Notatet er overlevert formannskapet⁹¹ I forbindelse med Koronasituasjonen startet kommunen med live-streaming av lydfiler fra kommunestyret og digitalt møtehold. Tiltaket kan øke innbyggernes innsynsmuligheter, men kan også reise nye problemstillinger på området (eks. tilknyttet regler for møtehold). Kommunen publiserer hver måned et eget bygdebrev med informasjon til sine innbyggere.

Selv om kommunen har iverksatt flere tiltak er det slik revisjonen ser det sannsynlig at det kan oppstå svikt i etterlevelsen av offentlighetsloven/ kommuneloven, blant annet pga. komplisert regelverk. Konsekvensene av at overnevnte risikofaktorer gjør seg gjeldende kan innebære brudd på grunnleggende rettssikkerhetshensyn, kontroll med den offentlige forvaltningen og borgenes mulighet for deltakelse i offentlige debatt og demokrati. Kommunenes arbeid med åpenhet og innsyn er et grunnleggende tema i all kommunal virksomhet, og derfor et felt av høy vesentlighet. Revisjonen vurderer samlet risiko og vesentlighet for området som H.

Likestilling, mangfold og inkludering (RoV = M/H)

Grunnleggende demokratiske rettigheter og menneskerettigheter reguleres i Norge av lov om likestilling og forbud mot diskriminering⁹². Likestilling defineres bredt som likeverd, like muligheter, og like rettigheter. I kapittel 2 § 6 nedlegges et forbud mot diskriminering. Det fremheves i loven at likestilling forutsetter tilgjengelighet og tilrettelegging. Kommunen skal aktivt fremme likestilling, motvirke diskriminering, og legge til rette for mangfold. Loven legger spesiell vekt på kvinner og minoriteter, men gjelder også for andre, som mennesker med nedsatt funksjonsevne eller eldre mv. Ifølge lovens § 1 tredje ledd skal kommunen hindre at samfunnsskapt funksjonshemmede barrierer fortsetter eller skapes. Loven gjelder på alle samfunnsområder.

Mulige risikofaktorer:

- Holdninger i samfunnet
- Manglende kunnskap på feltet
- Manglende fokus i politikk og forvaltning
- Likestillingsarbeid er dårlig forankret blant i ledelse og blant ansatte.
- Manglende planverk og retningslinjer
- Lite fokus på aktivitetsplikten
- Mangelfull kartlegging av utfordringer
- Mangelfull tilrettelegging/feilslåtte tiltak

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

I kommunens personalpolitiske retningslinjer⁹³ er det nedfelt at man skal arbeid for en jevn kjønnsfordeling innenfor alle yrkesgrupper og arbeidssteder. Kommunen har i årsmeldingen fokus på likelønn og redusert bruk av midlertidige stillinger. Det fremgår at det er likevekt av kvinner og menn i kommunedirektørens ledergrupper, men at det er færre menn på underordnet nivå, spesielt inne barnehage, pleie- og omsorg. Menn tjener godt over kvinnene i alle yrkesgrupper med unntak av assistenter. (464 400 vs. 571 000 i hele virksomheten). I fylkesmannens kommunebilde henvises det til positive sider, men også til utfordringer kommunen står ovenfor på likestillingsområdet. Fylkesmannen ønsker dialog rundt flere diskrimineringsgrunnlag enn kjønn, og spør om kommunen setter av egne midler til å jobbe

⁹¹ Agder kommunerevisjon (2017) Notat til formannskapet i Iveland kommune. Hva er et møte i kommunelovens forstand, jf. kommunelovens §30? <https://agderkomrev.no/wp-content/uploads/2017/02/Iveland-kommune-Formannskapet-24.10.17-M%C3%B8tebegrepet.pdf> (Nedlastet 30.06.2020)

⁹²LOV-2017-06-16-51. Lov om likestilling og forbud mot diskriminering (Likestillings- og diskrimineringsloven) <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2017-06-16-51?q=lov%20om%20likestilling> (Nedlastet 27.05.2020)

⁹³ Iveland kommune (2014) Overordna retningslinjer for personalpolitikken i Iveland kommune. (På Compilo)

med likestilling. Fylkesmannen peker videre til at Iveland kommune har forpliktet seg til å jobbe for en likestilt og inkluderende landsdel gjennom LIM-planen⁹⁴.

I 2014 ble formannskapet opprettet som kommunens likestillingsutvalg⁹⁵. Vi har gjennomgått formannskapets protokoller for 2019, og finner lite informasjon om hvordan denne funksjonen er ivaretatt. I årsmeldingen for 2018 skriver kommunen at «Det er ikke og skal ikke utarbeides egne likestillingsplaner i kommunen, men likestillingsperspektivet skal inn i alle planer». Vi har ikke informasjon om hvordan kommunen implementere dette. Av årsmeldingen for 2019 fremgår det at det vil komme et eget offentlig dokument som orienterer om kommunenes aktivitets- og redegjøringsplikt på området. Revisjonen er foreløpig ikke kjent med dette dokumentet, men ser av årsmeldingen for 2019 at dette skal innarbeides i årsmeldingen for 2020. Årsmeldingen for 2019 sier mest om plikter kommunen har på området, og mindre om hva som faktisk gjøres. En mulig årsak til dette kan være at kommunen er i en utviklingsprosess på området.

Ut ifra informasjonen vi har gjennomgått er det noe uklart hvordan kommunen jobber systematisk med likestilling, mangfold og diskriminering (aktivitetsplikten). Av kommunens innvandrerbefolkning er en noe lavere andel i arbeid enn hva som er gjennomsnittlig for landet⁹⁶. Årsmeldingen gir ikke informasjon om innvandring og andre diskrimineringsgrunnlag. Arbeid for likestilling og ikke-diskriminering er vesentlig for befolkningens deltakelse i politikk og samfunnsniv, og således grunnleggende prinsipp for demokratiet. Revisjonen vurderer samlet risiko og vesentlighet på området som M/H.

Saksbehandling og oppfølging av politiske vedtak (RoV = M/H)

Kommunelovens kapittel 11⁹⁷ angir særskilte regler for saksbehandling i folkevalgte organer, herunder krav til innkallinger, sakslister, gjennomføring av møter, offentlig tilgjengelig møtebok, møteoffentlighet, beslutningsdyktighet, habilitet mv. Kommunestyret skal selv fastsette et reglement med nærmere regler for saksbehandlingen (§ 11-12). I følge kommunelovens § 13-1 er det videre kommunedirektøren som har ansvar for at saker som legges frem for folkevalgte organer er forsvarlig utredet. Kommunedirektøren skal også påse at vedtak som blir fattet av folkevalgte organ iverksettes uten ubegrunnet opphold, jf. kommuneloven § 13-1. Relevant i denne sammenheng er også forvaltningslovens regler om habilitet (Kap 2)⁹⁸.

Mulige risikofaktorer:

- Uformell holdning til møtevirksomhet
- Uklar forståelse av hva som er et møte
- Reglement omgås fordi «det er mer praktisk»
- Uklart når et møte kan være unntatt offentlighet.
- Mangelfullt eller fraværende reglement for saksbehandling
- Kommunens kompetanse i aktuelle saker
- Dårlig kjennskap til reglementet
- Mangelfull utredning av saker
- Det utføres ikke habilitetsvurderinger
- Kvaliteten på referater og innkallinger.
- Mangelfull rapportering rundt oppfølging av saker
- Høyt antall saker/tidspress
- Mangel på system for oppfølging av vedtak.
- Administrasjonens størrelse, kapasitet og kompetanse

⁹⁴ Fylkeskommunen i Agder (2015). Regional Plan for likestilling, inkludering og mangfold på Agder 2015.2027. https://agderfk.no/fpl/i651c1680-b8a6-4e1f-b375-0a4ec6fb1357/lim-planen_regional-plan-for-likestilling-inkludering-og-mangfold-pa-agder-2015-2027.pdf (Nedlastet 03.05.2020)

⁹⁵ Iveland kommune (2019) Kommunens årsberetning 2018 (side 9).

⁹⁶ IMDI (2019). Statistikk Iveland kommune. <https://www.imdi.no/tall-og-statistikk/steder/> (Nedlastet 20.04.2020)

⁹⁷ LOV-2018-06-22-83 Lov om kommuner og fylkeskommuner (Kommuneloven) https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-22-83/KAPITTEL_2-7#KAPITTEL_2-7 (Nedlastet 27.05.2020).

⁹⁸ LOV-1967-06-22-83 Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (Forvaltningsloven). <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1967-02-10?q=Forvaltningsloven> (Nedlastet 10.06.2020)

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Revisjonen er kjent med at det har vært diskusjoner rundt gjennomføring av møter, møteoffentlighet, samt hvordan man skriver referater og innkallinger til møter. Revisjonen er likefullt kjent med at kommunen har hatt fokus på området. Som nevnt over (RoV om åpenhet og innsyn) har formannskapet i Iveland kommune bestilt et notat⁹⁹ om hva som kan regnes som et møte jf. kommuneloven, noe som kan sees som et risikoreduserende tiltak. På kommunens hjemmesider finnes reglementer for ulike folkevalgte organer som beskriver grunnleggende krav til møtehold og saksbehandling i kommuneloven og forvaltningsloven¹⁰⁰. Veileder om habilitet i kommuner og fylkeskommuner¹⁰¹ er delt på kommunens hjemmesider sammen med reglementene, men det kan være noe mangelfull oppdatering i kommunens kvalitetskontrollsystemer (Compilo). I Iveland kommune er presset på antall saker ikke vært veldig høyt, men kommunen har en relativ liten administrasjon og potensielt begrensede ressurser (e.g. bemanning og spesialkompetanse) til å følge opp. Vi ser at det kan være et høyt antall saker på enkelte møter selv om antall saker generelt er mindre enn i større kommuner.

Dersom saker ikke er forsvarlig utredet kan dette medføre uforutsette kostnader eller får andre negative ringvirkninger. Mangelfull gjennomføring av møter har implikasjoner for lokaldemokratiet. Slike mangler vil i tillegg kunne medføre negativt omdømme for kommunen, og bidra til at innbyggerne ikke opplever tillitt til kommunen. Prinsippet om forsvarlig saksbehandling er avgjørende for demokrati, styring, effektiv forvaltning og rettssikkerhet. Sakene må være så godt opplyst at politikerne kan ta informerte valg i samsvar med sitt politiske ståsted. Området er derfor av høy vesentlighet for kommunen. På dette grunnlaget vurderer revisjonen samlet risiko og vesentlighet til å være M/H.

3.2.2 Aktuelle tema for forvaltningsrevisjon – Lokaldemokrati

Tema	RoV
Åpenhet og Innsyn	H
Likestilling, mangfold og inkludering	M/H
Forsvarlig saksbehandling og oppfølging av politiske vedtak.	M/H

⁹⁹ Agder kommunerevisjon (2017) Notat til formannskapet i Iveland kommune. Hva er et møte i kommunelovens forstand, jf. kommunelovens §30? <https://agderkomrev.no/wp-content/uploads/2017/02/Iveland-kommune-Formannskapet-24.10.17-M%C3%B8tebegrepet.pdf> (Nedlastet 30.06.2020)

¹⁰⁰ Iveland kommune (2020). Reglementer, beredskap mv. <https://www.iveland.kommune.no/politikk-a-aa.363234.no.html> (Nedlastet 10.06.2020).

¹⁰¹ Kommunal- og Regionaldepartementet (2011). Veileder: Habilitet i kommuner og fylkeskommuner. Om inhabilitetsreglene i forvaltningsloven og kommuneloven. https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/krd/vedlegg/komm/veiledere/habilitet_i_kommuner_og_fylkeskommuner.pdf (Nedlastet 2020)

3.3.1 Tillitsskapende forvaltning

Tilliten innbyggerne har til kommune henger tett sammen med lokaldemokratiet som legitimerer og legger grunnlaget for en politisk tillit, men kommunen må også ha en tillitsskapende forvaltning. At en kommune har en tillitsskapende forvaltning betyr at kommune arbeider slik at innbyggerne er fortrolige med at kommunen er ærlig, redelig og forutsigbar. Vi kan omtale dette som en institusjonell form for tillit¹⁰². Tillit øker kommunens handlingsrom, både som tjenestetilbyder, myndighetsutøver, samfunnsutvikler og som demokratisk arena, og den gir grunnlag for medarbeiderfellesskap og samarbeid innad i kommuneorganisasjonen. Tilliten er viktig for samspillet mellom kommuner, næringsliv, frivillighet og innbyggere, og er en del av det FN omtaler som sosial bærekraft¹⁰³. Mangel på tillit kan komme til uttrykk gjennom påstander om kameraderi, inhabilitet, eller misligheter. Forhold som avdekkede misligheter, manglende mulighet for innsyn, manglende mulighet til å ta opp kritikkverdige forhold, eller manglende internkontroll, kan svekke kommunens legitimitet og styringsevne. Etikk, sett som moralske refleksjoner som overskrider lovens forpliktelser, er her et viktig tema¹⁰⁴.

Fakta om Iveland kommune:

Mekanismer for å styrke den institusjonelle tilliten er bygget inn i selve kommuneorganisasjonen. Kontrollutvalget og kommunerevisjonen er eksempelvis viktige aktører for å sikre tillitsskapende forvaltning. Av kommunens årsberetning¹⁰⁵ fremgår det at «god internkontroll gir innbyggerne tillit til at kommunen utøver myndighet og leverer tjenester på en effektiv og etisk sett god måte». Av økonomireglementet fra 2018¹⁰⁶ slås det videre fast at «alle ansatte i Iveland kommune skal arbeid for felleskapets beste og sørge for forsvarlig forvaltning av kommunens økonomiske verdier. I 2017 vedtok kommunen etiske retningslinjer¹⁰⁷ der det fremgår at «Iveland kommunes virksomhet skal være tillitsskapende og preges av høy etiskstandard. Retningslinjene tar for seg flere tema som bidrar til å ivareta tilliten til kommunen. Revisjonen vurderer følgende områder tilknyttet tillitsskapende forvaltning:

Styring og internkontroll: avvik og avvikshåndtering (RoV = M/H)

Kommunedirektøren skal sørge for at administrasjonen er gjenstand for en betryggende kontroll (jf. kommuneloven § 31.3). Det er også krav om internkontroll på en rekke særlovsområder, både sektorovergripende, og innenfor de ulike tjenesteområdene i kommunen. Dette fremgår blant annet av arbeidsmiljøloven¹⁰⁸, barnevernloven¹⁰⁹, helse- og omsorgstjenesteloven¹¹⁰. På sikt er det meningen at kommunelovens kap. 25 skal erstatte kommunelovens § 31.3 og ulike internkontrollkrav i særlovgivningen. Kommunene blir da pålagt internkontroll som sikrer at lover og forskrifter følges i all administrativ virksomhet (jf. kommuneloven § 25-1)¹¹¹. Internkontrollen skal da være systematisk og tilpasset den enkelte kommune. Kommunen må ha et veletablert system for avvikshåndtering, og avvik må følges opp.

¹⁰² Bornstein B.H., Tomkins A.J. (2015). Institutional Trust: An Introduction. In: Bornstein B., Tomkins A. (eds) *Motivating Cooperation and Compliance with Authority*. Nebraska Symposium on Motivation, vol 62. Springer, Cham.

¹⁰³ FHI (2019) Folkehelseprofil Evje og Hornnes kommune.

¹⁰⁴ Regjeringen (2020) <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommunereform/Verktoy/lokaldemokrativeilederen/del-a/etik/id2424157/> (Nedlastet 04.06.2020)

¹⁰⁵ Iveland kommune (2020) Kommunens årsberetning 2019.

¹⁰⁶ Iveland kommune (2018) Kommunens økonomireglement.

¹⁰⁷ Sak 29/2017 Etiske retningslinjer. Vedtatt av kommunestyret 15. juni 2017.

¹⁰⁸ LOV-2005-06-17-62 Lov om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv. (Arbeidsmiljøloven) <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-62?q=arbeidsmiljloven> (Nedlastet 24.06.2020)

¹⁰⁹ LOV-1992-07-17-100. Lov om barneverntjenester (barnevernloven) <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100?q=barnevernloven> (Nedlastet 28.05.2020)

¹¹⁰ LOV 2011-06-24-30. Lov om kommunale helse – og omsorgstjenester <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2011-06-24-30> (Nedlastet 20.05.2020)

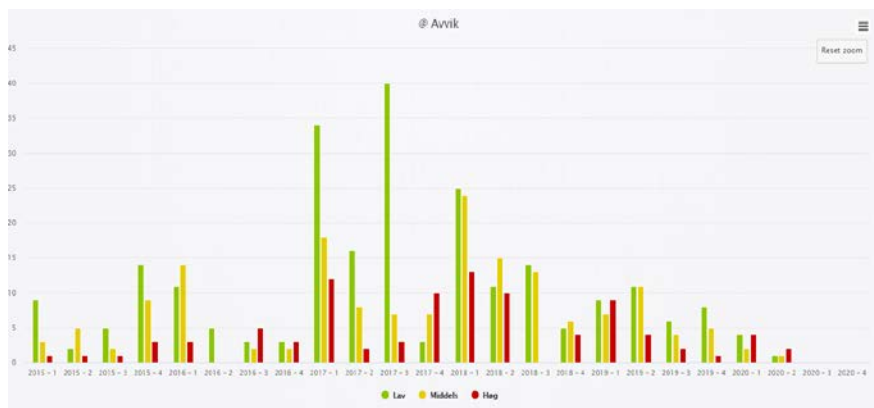
¹¹¹ LOV-2018-06-22-83. Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-22-83> (Nedlastet 16.4.2020).

Mulige risikofaktorer:

- Mangelfulle rutiner og retningslinjer
- Mangelfull implementering av systemer
- Manglende kompetanse om internkontroll
- Rutiner, lover og regler er ikke tilstrekkelig kjent for alle ansatte i organisasjonen
- Avviksrapportering/avvikshåndtering uteblir.
- Ikke kultur for å rapportere avvik.
- Avvik blir ikke rapportert til politisk nivå

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Revisjonen finner det er sannsynlig at overnevnte risikofaktorer kan inntreffe i Iveland kommune, men også at kommunene har etablert gode tiltak som kan sees som risikoreduserende. Kommune bruker internkontrollsystemet

Compilo. Helse og Omsorg bruker i tillegg systemet Profil. Kommunen har arbeidet med å oppdatere systemene, herunder innholdet i dokumentene, veilederne, regelverkene og annet innhold¹¹². Det fremgår imidlertid av kommunens årsberetning at det er meldt inn færre avvik i 2019 enn i årene før. Til tross for at kommunen fikk nye rutiner for avvik og varsling i juni 2019¹¹³, vurderer kommunen om lavt antall avviksmeldinger i 2019 kan ha sammenheng med at det har vært mindre fokus på å melde avvik i 2019. I 2019 ble det registrert 77 avvik, og av disse var 20 av høy alvorlighetsgrad (se fremstilling over). I Profil skal det ha blitt innmeldt 200 avvik, derav 8 med høy viktighet¹¹⁴. Alle avvik for 2019 skal ifølge årsmeldingen være lukket, og rutiner skal ha blitt gjennomgått. Statistikken i Compilo viser derimot at det er en lang rekke avvik som er åpne. Det er altså en forskjell på det som rapporteres i Compilo og det som rapporteres i årsmeldingen. Ifølge Compilo medgår det i flere tilfeller også en del tid før avvik blir lest. Varslings og avviksrutinene som ble vedtatt i 2019 er tilgjengelig på Compilo, men det er usikkert hvor godt kjent disse er i organisasjonen. GDPR stiller krav om rask rapportering av avvik til datatilsynet (72 timer) (Se RoV under). I følge Compilo ligger gjennomsnittet for første lesning av avvik tilknyttet GDPR på 10-30 dager).

Revisjonen har sett at kommunen har hatt et økende fokus på implementering av internkontrollsystemer, og at kommune har forbedret seg på dette området¹¹⁵. Samtidig ser vi at kommunens bruk av internkontrollsystemet/kvalitetssystemet som styringsmiddel er begrenset på enkelte områder. I følge årsmeldingen fra 2019 har kommunen som målsetting å videreutvikling og øke bruken av egenkontrollen via internkontrollsystemene i kommunen, noe som øker områdets vesentlighet. Mangelfull internkontroll kan føre til at lover og regler ikke følges, samt mangelfull måloppnåelse. Internkontroll er et grunnleggende prinsipp for forsvarlig styring og tillitsskapende forvaltning i kommunen og derfor et område med generelt høy vesentlighet. Revisjonen vurderer samlet risiko og vesentlighet på området som M/H.

¹¹² Iveland kommune (2020) Kommunens årsberetning 2019.

¹¹³ Iveland kommune (2019) Varslings og avviksrutiner (På Compilo)

¹¹⁴ Iveland kommune (2020) Kommunens årsberetning 2019

¹¹⁵ Agder kommunerevisjon (2019) Overordnet analyse Iveland kommune

Etikk og varsling (RoV = M/H)

Den 1. januar 2020 kom nye regler i arbeidsmiljølovens kapittel 2-A-3 om varsling¹¹⁶. Endringen handlet hovedsakelig om arbeidsgivers aktivitets- og omsorgsplikt når det fremsettes et varsel. Formålet med de nye reglene var å legge til rette for at flere varsler. Det er i økende grad blitt sett som et samfunnsgode at arbeidstakere som opplever kritikkverdige forhold på jobben varsler. Arbeidstakere har rett, og til dels plikt, til å varsle om kritikkverdige forhold på arbeidsplassen, og de skal ha mulighet til å gjøre dette. Kommunen har plikt til å ha rutiner for intern varsling. Et godt yringsklima på arbeidsplassen innebærer at ansatte har mulighet til å si fra og ytre seg kritisk uten å risikere noen form for straff eller negative reaksjoner. Etske retningslinjer er et viktig hjelpemiddel i arbeidet med å utvikle og vedlikeholde høy etisk standard i kommunesektoren. Kommunene plikter å redegjøre for tiltak som iverksettes for å overholde dette målet, samt hvilke tiltak som er planlagt.

Mulig risikofaktorer:

- Manglende eller eldre etiske retningslinjer
- Etiske retningslinjer er ikke godt nok kjent og/eller implementert i organisasjonen
- Mangelfull opplæring i etikk
- Kommunen har ikke oppdaterte rutiner for varsling
- Varslingsrutinen er ikke godt nok kjent i organisasjonen
- Det føles ikke trygt å varsle/risiko for gjengjeldelse
- Vanskelig å varsle i en liten kommune
- Manglende oppfølging av aktivitets og omsorgsplikt ovenfor varsler.
- Varsling av misligheter følger ikke kommuneloven
- Nytt lovverk

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Iveland kommune har etiske retningslinjer fra 2017 som tar for seg en rekke tema, herunder varsling. Kommunen har videre rutiner for varsling fra juni 2019. Rutiner for varsling og håndtering av varsling er lagt ut i systemet Compilo i oppdatert form. Rutinen sier lite om hvordan varsler vil bli fulgt opp og hvordan kommunen vil trygge varsleren (omsorgsplikten). Det er slik en risiko for at ansatte kan velge å ikke varsle fordi man er usikker på hvordan man vil bli ivaretatt. Risiko knyttes videre til hvorvidt varslingsrutinen er kjent blant de ansatte i organisasjonen, kulturen for varsling, og hvorvidt det føles trygt å varsle i en liten kommune. Revisjonen vurderer at sannsynligheten for at risikofaktorer er tilstede i kommunen, selv om kommunen har iverksatt risikoreducerende tiltak/rutiner på området.

Konsekvenser av at overnevnte risikofaktorer gjør seg gjeldene kan være svekket omdømme for kommunen. Det kan også gå utover ansattes psykiske helse, forholdet mellom arbeidsgiver/leder og ansatte, skape misnøye i organisasjonen, og gi dårlig kvalitet i tjenesten. I verste fall kan manglende etikk og dårlig klima/systemer for varsling medføre at kritikkverdige forhold vedvarer, og man vil ikke kunne ta tak i utfordringer på et tidlig tidspunkt¹¹⁷. Områdets vesentlighet må derfor ansees som høy. Revisjonen vurderer at samlet risiko og vesentlighet for området er M/H.

Overordnet eierskapsstyring og oppfølging av samarbeid (RoV = M/H)

For å overholde målet om en tillitsskapende forvaltning er det viktig at kommunene følger opp sine eierskap på en god måte. At dagens kommuner velger å organisere mye av sin virksomhet som egne selskaper kan skape utfordringer for demokratiet ved at selskapene/samarbeidene i mindre grad er direkte underlagt kommunestyrets kontinuerlige overvåking og beslutninger.

¹¹⁶ PM-2020-2. Nye regler i arbeidsmiljøloven om blant annet arbeidsgivers håndtering av varsling av kritikkverdige forhold på arbeidsplassen. <https://lovdata.no/dokument/SPHPM/pm-2020-02> (Nedlastet 29.05.2020)

¹¹⁷ Arbeidstilsynet (2020) Varsling. <https://www.arbeidstilsynet.no/tema/varsling/> (Nedlastet 1.7.2020)

Ifølge kommuneloven § 26-1¹¹⁸ skal kommunene minst en gang i valgperioden utarbeide en eierskapsmelding som skal vedtas av kommunestyret selv. Bestemmelsen angir i annet ledd hva eierskapsmeldingen skal inneholde.

Mulige risikofaktorer:

- Informasjon om selskaper/samarbeid etterspørres ikke av politikerne
- Selskapene gir ikke tilstrekkelig informasjon om sin virksomhet
- Manglende, eldre eller mangelfull eierskapsmelding
- Selskapsavtaler
- Mangelfull dialog mellom kommuner og selskaper/samarbeid
- Kommunen synliggjør ikke selskapenes virksomhet for offentligheten
- Eierskap følges ikke opp i praksis.
- Manglende kompetanse for å sitte i styrene
- Manglende/mangelfulle rutiner for rapportering og oppfølging til politisk nivå.
- Nye lovkrav
- Området nedprioriteres (eks. pga. Covid-19 eller andre felt som krever høy prioritering)

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Iveland kommune vedtok sin eierskapsmelding i 2018. Meldingen er revidert i 2020. (Se mer kap. 4.2 om meldingens innhold). Revisjonen har inntrykk av at meldingen utgjør et godt styringsverktøy for kommunen. Det er likefullt en risiko for at en liten kommune kan ha utfordringer med å følge opp alle selskap og samarbeid. Det kan også være en utfordring å opprettholde den kompetanse som er nødvendig for å gjøre dette. Iveland kommunes selskaper (og også kommunens øvrige samarbeid) er av høy vesentlighet for kommunen da mye av kommunens virksomhet foregår i regi av andre.

Uten aktiv eierstyring vil kommunen kunne miste sine forutsetninger for å ivareta styringen og kontrollen av sine selskaper. At kommunen følger opp sitt eierskap er vesentlig for kommunens tillit, men også tjenesteproduksjonen og kommunens målsetninger for sine eierskap. Konsekvensene av manglende eierskapsstyring kan være at selskapene ikke får fulgt opp sine formål/forpliktelser. På bakgrunn av dette vurderer revisjonen vesentligheten som M/H.

Personvern og informasjonssikkerhet (GDPR) – Overordnet, eller med fokus på helseopplysninger (RoV = H)

Personvern handler om retten til privatliv i tilknytning til behandling (innsamling og bruk) av personopplysninger. I 2018 fikk Norge en ny personopplysningslov¹¹⁹. Loven består av nasjonale regler og EUs personvernforordning (GDPR – General Data Protection Regulation). Reglene i loven gir en rekke plikter til offentlig virksomhet, mens enkeltpersoner får en rekke rettigheter. Alle som behandler personopplysninger må opptre i samsvar med personvernprinsippene som fremgår av GDPR. Behandlingen av personopplysninger må blant annet ha et rettslig grunnlag, og gjøres i respekt for de registrertes interesser og rimelige forventninger, dvs. uttrykkelige, angitte og berettigede formål (Artikkel 5-1). Kommunene må dokumentere at personopplysninger behandles i tråd med personvernprinsippet (Artikkel 5-2). Det er videre krav om at kommunene skal ha et personvernombud som er utpekt på grunnlag av faglige kvalifikasjoner (Artikkel 37)¹²⁰. Det er også krav om effektiv avvikshåndtering på

¹¹⁸ LOV-2018-06-22-83. Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-22-83> (Nedlastet 16.4.2020).

¹¹⁹ LOV-2018-06.15.38. Personopplysningsloven <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-15-38> (Sist nedlastet 02.06.2020)

¹²⁰ Datatilsynet (2019). <https://www.datatilsynet.no/rettigheter-og-plikter/virksomhetenes-plikter/personvernombud/hvem-ma-ha-personvernombud/trinn-for-trinn-veileder/> (Sist nedlastet 02.05.2020)

området. I henhold til lovgivningen har kommunen en frist på 72 timer til å melde alvorlige sikkerhetshendelser til Datatilsynet.¹²¹

Spørsmål om personvern er tett knyttet opp mot informasjonssikkerhet. Informasjonssikkerhet er sikring av opplysninger gjennom prinsippene om konfidensialitet (at informasjonen ikke blir kjent for uvedkommende), integritet (at informasjonen ikke blir endret utilsiktet eller av uvedkommende) og tilgjengelighet (at informasjonen er tilgjengelig for dem som rettmessig trenger den).¹²² Dette krever at det iverksettes egnede tiltak, både tekniske og organisatoriske.

Mulige risikofaktorer:

- Manglende rutiner i de ulike enhetene
- Komplisert og omfattende regelverk
- Nytt regelverk
- Mangelfull internkontroll og avvikshåndtering
- Manglende databehandleravtaler med utenforstående aktører
- Mangelfull kompetanse og opplæring av ansatte (Kunnskap om personvern er ikke tilstrekkelig kjent i organisasjonen.)
- Ressurser tilgjengelig til personvernarbeidet
- Manglende fokus på risikovurderinger
- Organisasjonskulturen

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

I årsrapporten for 2019 vektlegger kommunen sammenhengen mellom et velfungerende internkontrollsystem og personvern. GDPR har også vært et fokus i IKT Setesdal som arbeider med kommunens IT-Tjenester. Systemansvarlig IKT Helse og omsorg ved LMT Setesdal (Lokalmedisinske tjenester – Evje og Hornnes kommune) er videre valgt som felles personvernombud for alle kommunene i Setesdal (Evje og Hornnes, Bygland, Valle, Bykle og Iveland).¹²³ Personvernombudet har ansvar for å kontrollere overholdelsen av personvernforordningen og har gjennomført kontroller med etterlevelse hos alle 5 kommunene i 2018. I kontrollene ble det blant annet sett på behandlingsgrunnlag, innsynsløsninger og protokoller over behandlinger. På bakgrunn av etterlevelseskontrollen ble det også invitert til felles workshop for Setesdalskommunene i 2019. Det fremgår av kommunens årsberetning for 2019 at alle som behandler personopplysninger skal være kjent med retningslinjer for dette. Kommunen har vedtatte retningslinjer for ulike personalforhold, bruk av sosiale medier, taushetsplikt etc.

Til tross for flere risikoreduserende tiltak vurderer revisjonen det som sannsynlig at overnevnte risikofaktorer kan gjøre seg gjeldende i kommunen. Bakgrunnen for dette er hovedsakelig høy kompleksitet i et nytt lovverk og høye krav til etterlevelse. Avviksstatistikk i Compilo viser videre at kommunen kan ha utfordringer med å overholde målet med å melde inn til datatilsynet innen 72 timer. Konsekvenser av at overnevnte risikofaktorer inntreffer kan være at personopplysninger ikke blir behandlet på en tilfredsstillende måte, at sensitiv informasjon kommer på avveie, og at kommune taper tillit og omdømme blant både ansatte og innbyggere. Effektivt personvern er av høy vesentlighet for kommunens tillit, dens innbyggere og ansatte. Uvedkommende må ikke få tilgang til personopplysninger de ikke skal ha. Et ubevisst forhold til behandling av personopplysninger kan påvirke kommunens omdømme. Regelverket har særskilt relevans på helseområdet, men gjelder all behandling av personopplysninger. Revisjonen vurderer slik at samlet risiko og vesentlighet for området settes til H.

¹²¹ KS (2019). Personvern og informasjonssikkerhet <https://www.ks.no/fagomrader/arbeidsgiverpolitikk/kompetanse-og-rekruttering/personvern-og-informasjonssikkerhet---kompetansepakke-for-kommuner-og-fylkeskommuner/>

¹²² Datatilsynet (2020). Internkontroll <https://www.datatilsynet.no/rettigheter-og-plikter/virksomhetenes-plikter/informasjonssikkerhet-internkontroll/> (Nedlastet (20.05.2020).

¹²³ LMT Setesdal (2019). Årsrapport Lokalmedisinske Tjenester Setesdal 2018.

Tiltak mot arbeidslivskriminalitet, svart arbeid og sosial dumping (RoV = M)

Regjeringen reviderte i 2019 sin strategi mot arbeidslivskriminalitet. Arbeidslivskriminalitet er handlinger som bryter med norske lover om lønns- og arbeidsforhold, trygder, skatter og avgifter. Slik kriminalitet er gjerne utført organisert, og den kan innebære utnyttelse av arbeidstakere og/eller virker konkurransevridende, og den undergraver samfunnsstrukturen¹²⁴. Sosial dumping og arbeidslivskriminalitet er delvis overlappende. Arbeidslivskriminalitet handler om straffbare forhold, mens sosial dumping ikke nødvendigvis gjør det. Det vil i mange tilfeller være sammenfall mellom sosial dumping/useriøse arbeidsforhold. Det er forventninger om at kommune følger opp området.

Mulige risikofaktorer:

- Manglende kunnskap om anskaffelsesregelverket
- Manglende fokus på tema blant politikere og adm.
- Lite kunnskap om arbeidslivskriminalitet.
- Utilstrekkelig samarbeid med partene i arbeidslivet.
- Lite samhandling med andre offentlige myndigheter
- Manglende kontroll og oppfølging av offentlige anskaffelser.

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Sannsynligheten for at risikofaktorene inntreffer henger hovedsakelig sammen med hvordan kommunen følger opp området, men også kommunens størrelse, omfang av prosjekter mv. Arbeidet med å forebygge arbeidslivskriminalitet og sosial dumping har ikke fått fokus i Iveland kommunes økonomiplan, kommuneplan eller årsmeldingene av 2018 og 2019. Kommunen har ikke vedtatt seriositetsbestemmelser for bygg og anleggskontrakter, noe som er en gryende forventning til kommunene¹²⁵. Revisjonen finner ellers lite informasjon om arbeidslivskriminalitet i kommunen/regionen. Iveland er en liten, og derfor relativt oversiktlig kommune. Likevel er det en mulighet for at risikofaktorer som er nevnt over kan gjøre seg gjeldende, eksempelvis i større byggesaker. På generelt grunnlag har fagbladet Kommunal økonomi stilt spørsmål ved om pågående sentralisering av skatteoppgrever kan føre til mindre oversikt på området¹²⁶. Risiko forbundet med denne endringen kan gjøre seg gjeldende ved at man mister oversikt lokalt.

Arbeidslivskriminalitet kan føre til redusert verdiskaping og dermed svekke grunnlaget for velferden i Norge og alvorlige konsekvenser for arbeidstaker. Tiltak er vesentlig for tilliten til kommunens forvaltning og kommunen må være en foregangsmodell på området. Fordi kommunene forvalter fellesskapets midler, er det av stor betydning at kommunesektorens leverandører følger lover og regler, betaler skatt og at leverandørenes arbeidstakere har anstendige lønns- og arbeidsvilkår. På bakgrunn av dette vurderer revisjonen at samlet risiko og vesentligheten er M.

¹²⁴ Regjeringen (2019). Strategi mot arbeidskriminalitet

<https://www.regjeringen.no/contentassets/7f4788717a724ef79921004f211350b5/no/pdfs/strategi-mot-arbeidslivskriminalitet-2019.pdf> (Sist nedlastet 07.06.2020).

¹²⁵Fellesforbundet, Byggenæringens Landsforening (BNL), Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon i Norge (KS) og Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) står sammen bak forslag til seriositetsbestemmelser til bruk i bygg- og anleggskontrakter.

¹²⁶Pedersen. A.O (2020). *Sentralisering av skatteoppgreveren er en gavepakke for de kriminelle. De lokale øynene forsvinner. Kommunal økonomi februar 2020 side 4-5, leder: Tema til Ettertanke.*

Planlegging og styring av investeringsprosjekt (RoV = M/H)

Det finnes lite regelverk for kommuners styring og kontroll med egne investeringsprosjekter. Kommuneloven¹²⁷ har imidlertid bestemmelser om årsbudsjettets bindende virkning for underordnede organer. Kommunedirektøren skal rutinemessig rapportere til kommunestyret om utviklingen i inntekter og utgifter. Hvis utviklingen tilsier vesentlige avvik fra budsjettet, skal kommunedirektøren foreslå endringer (Kom. § 14-5). Lov om offentlige anskaffelser¹²⁸ gir videre en rekke føring på området ved å stille krav til at oppdragsgiveren skal opptre i samsvar med grunnleggende prinsipper om konkurranse, likebehandling, forutberegnelighet, etterprøvbarhet og forholdsmessighet (§4). Det finnes utover dette anerkjente styringsmodeller (eg. risikostyring) og veiledere (Difi) som kan indikere hvordan kommuner kan håndtere sine investeringsprosjekter på en god måte. Modellene/metodene er innrettet med tanke på å unngå potensiell risiko i et felt der økonomisk risiko ansees som høy i utgangspunktet.

Mulige risikofaktorer:

- Mangelfull internkontroll
- Manglende rutiner og retningslinjer for oppfølging
- Kompetansen i organisasjonen
- Utilstrekkelige eller feilslåtte oppfølgingstiltak
- Manglende kunnskap om lov og forskrift om offentlige anskaffelser
- Manglende fakturakontroll
- Uklare ansvarsforhold
- Mangelfull kostnadskontroll og økonomistyring
- Mangelfull evaluering med tanke på organisatorisk læring
- Dårlig kvalitetssikring av beslutningsgrunnlaget.
- Utfører ikke ekstern kvalitetssikring

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Overnevnte risikofaktorer henger hovedsakelig sammen med hvordan kommunen følger opp området. Iveland har nylig gjennomført større investeringer innen skole, og vil ha ytterligere investeringer tilknyttet barnehage og avløp/reanseanlegg, samt utvikling av boligområder, i kommende økonomiplanperiode. Kommunens økonomireglement¹²⁹ regulerer forhold tilknyttet investeringsprosjekter, herunder krav til behovsutredning, politiske vedtak, oppfølging, myndighetsfordeling, organisering og finansiering. Forenklet etterlevelseskontroll for offentlige anskaffelser som er oversendt kontrollutvalget 15.09.2020 viser at kommune kan ha utfordringer på området. 6 av 10 anskaffelser var ikke konkurranseutsatt. Revisjonen vurderer at overnevnte risikofaktor kan gjøre seg gjeldende i kommunen.

Konsekvensene av at risikofaktorene inntreffer kan være forsinkelser, at vedtatte budsjetter overskrides, og at kommunens ressurser ikke forvaltes på best mulig måte. Dette vil igjen kunne påvirke kommunens tjenestetilbud og innbyggernes tillit til forvaltningen. Revisjonen vurderer samlet risiko og vesentlighet for området til å være M/H.

¹²⁷ LOV-2018-06-22-83. Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-22-83> (Nedlastet 16.4.2020).

¹²⁸ LOV-1999-07-16-69. Lov om offentlige anskaffelser (Anskaffelsesloven) <https://lovdata.no/dokument/NLO/lov/1999-07-16-69> (Sist nedlastet 03.06.2020).

¹²⁹ Iveland kommune (2018) Økonomireglement for Iveland kommune (Vedtatt 10.09.2020)

3.3.2 Aktuelle tema for forvaltningsrevisjon - Tillitsskapende forvaltning

Tema	Risiko og Vesentlighet
Styring og internkontroll: avvik og avvikshåndtering	M/H
Etikk og varsling	M/H
Overordnet eierskapsstyring og oppfølging av interkommunalt samarbeid	M/H
Personvern (GDPR) og informasjonssikkerhet – overordnet eller med fokus på helseopplysninger	H
Tiltak mot arbeidslivskriminalitet, svart arbeid og sosial dumping	M
Planlegging og styring av investeringsprosjekt	M/H

3.4. Tjenesteyting, myndighetsutøvelse og samfunnsutvikling

Det fremgår av kommunelovens formålsparagraf at kommunen skal tilrettelegge for at kommuner og fylkeskommuner kan yte tjenester og drive samfunnsutvikling til beste for innbyggerne. Loven skal også legge til rette for kommunenes og fylkeskommunenes utøvelse av offentlig myndighet¹³⁰.

Fakta om kommunen

Vi har innledningsvis gjennomgått Iveland kommunes organisasjonsstruktur og sett på noen karakteristikk ved kommunen. I dette delkapitlet behandles Risiko og vesentlighet innen kommunens ulike tjenesteområder. Kapitlet omtaler kort hver enkelt enhet/område i organisasjonen.

KOMMUNEDIREKTØRENS STAB

Hovedoppgaven internt er administrasjon, utvikling, oppfølging, politisk sekretariat og støttetjeneste til ansatte, enhetene og politikerne. Kommunedirektørens stab skal også ha en aktiv rolle innen utvikling, eierskapsforvaltning, og samarbeid. Det er 10 stillinger i kommunedirektørens stab (inkludert kommunedirektøren¹³¹). Følgende avdelinger inngår i enheten:

- Økonomiavdelingen
- Servicetorg, arkiv og personal
- Rådgiver oppvekst
- Kultur
- Felles IKT (Ingen ansatte)

ØKONOMIAVDELINGEN

Økonomiavdelingen ivaretar oppgaver innen sentral virksomhetsstyring, budsjettering, økonomisk rapportering, finansforvaltning, lønn og regnskap. I tillegg kommer systemansvar for økonomisystemet. Avdelingen har 3,5 stilling. Revisjonen vurderer risiko og vesentlighet for følgende områder tilknyttet avdelingens ansvarsområde.

Overordnet økonomistyring og bærekraftig økonomi (RoV = H)

Kommunen har ansvar for å ha god økonomistyring. Økonomistyring handler på kort sikt om å ha balanse mellom budsjett og drift. På lang sikt handler det om å ha en tjenesteyting som både bruker minst mulig ressurser og dekker befolkningens tjenestebehov.

Mulig risikofaktorer:

- Kompetanse
- Samhandling mellom kommunalområdene og/eller politikerne
- Overholdelse av finansielle måltall og handlingsregler
- Manglende måltall
- Kommunens størrelse
- Ressurssituasjonen
- Internkontroll
- Covid-19
- Valutasikring

¹³⁰ LOV-2018-06-22-83. Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-22-83> (Nedlastet 16.4.2020).

¹³¹ Iveland kommune (2020) Kommunens årsmeldingen 2019

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Kommuner med sunn økonomi og større økonomisk handlingsrom vil kunne møte innstramminger og/eller uforutsette hendelser uten at dette får direkte konsekvenser for innbyggernes tjenestetilbud. Svake netto driftsresultat over tid vil gi et mindre politisk handlingsrom gjennom lavere fondsreserver, økt gjeld og eventuelle inndekningskrav¹³². En forutsetning for god økonomistyring er blant annet at det vedtas finansielle måltall for kommunen (jf. kommuneloven § 14 c). Kommunen har vedtatt finansielle måltall som ligger under hva som er anbefalt (Se kap 2.7). Kommunen har i hele den inneværende periode budsjettert med driftsresultater som ligger under anbefalte og vedtatte måltall. Covid-19 vil påvirke kommunens økonomi, og kommunene kan komme til å måtte foreta omprioriteringer i møte med en aldrende befolkning (se kap 2.7 og RoV om bærekraft). Kommunen er videre sårbar for svingninger i kraftmarkedet/finansielle svingninger. Kommunen vektlegger selv at «kommunen må ta valg i forhold til hvordan man skal levere tjenester, og hvilke tjenester man skal levere i årene som kommer», samt at kommunen vil ha utfordringer med å tilpasse utgiftene til inntektene. Kommunereformen legger strenge føringer for kommunens økonomiske bærekraft. Revisjonen vurderer risiko og vesentlighet som H.

Offentlige anskaffelser (RoV = H)

Norske kommuner må følge lov og forskrift om offentlige anskaffelser¹³³. Loven skal bidra til effektiv bruk av samfunnets ressurser, samt at den skal sikre at det offentlige opptrer med integritet, jf. anskaffelsesloven § 1. Videre skal reglene bidra til å motvirke sosial dumping, ivareta miljøhensyn og motvirke brudd på menneskerettighetene.

Mulige risikofaktorer:

- Manglende eller mangelfulle retningslinjer
- Ressurssituasjon
- Planlegging/gjennomføringen av anskaffelser
- Kompetanse
- Åpenhet
- Internkontroll
- Komplisert og relativt nytt regelverk
- Manglende fakturakontroll

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Offentlige anskaffelser er generelt et område med høy risiko for kommunene. Revisjonen vurderer videre at det er sannsynlig at overnevnte risikofaktorer kan inntreffe da anskaffelsesregelverket er relativt nytt og komplisert. Hvorvidt dette vil skje avhenger likefullt av hvordan kommunen følger opp og opparbeider seg kompetanse innenfor innkjøpsfeltet, og hva slags investeringer som gjøres. I kommende periode planlegger Iveland større investeringer innen barnehage, avløp og renseanlegg, samt erverv og utvikling av boligområder.

Som risikoreducerende tiltak deltar Iveland i samarbeid rundt offentlig anskaffelser på Agder (OFA). Forenklet etterlevelseskontroll med fokus på offentlige anskaffelser viser likevel at 6 av 10 kontrollerte anskaffelser ikke var lagt ut på anbud. Rapporten er datert 15.09.2020 og oversendt kontrollutvalget.

Vi bemerker at spesielt de økonomiske konsekvensene på området kan være høye om overnevnte risikofaktorer gjør seg gjeldende. Konsekvensen kan blant annet medfører at kommunen ikke får varer og tjenester til gunstigs pris og fordelaktige vilkår. Kommunens

¹³² Kommunal og regionaldepartementet, *Økonomiplanlegging i kommuner og fylkeskommuner*, hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/krd/komm/okonomiplanveileder_krd_net.pdf

¹³³ LOV-1999-07-16-69 Lov om offentlige anskaffelser (Anskaffelsesloven) <https://lovdata.no/dokument/NLO/lov/1999-07-16-69> (Sist nedlastet 03.06.2020)

etterlevelse av lov om offentlige anskaffelser vil være av høy vesentlighet både av økonomiske hensyn, og for å sikre kommunenes tillitt og omdømme blant innbyggerne. Revisjon vurderer samlet risiko og vesentlighet på området som H.

Næringsutvikling (RoV = H)

Kommuner er viktig premissgivere for vekst og utvikling i næringslivet, gjennom den forvaltning og myndighetsutøvelse som utøves. Gjennom planarbeid og målrettet prioritering kan kommunen legge til rette for og stimulere til ønsket utbygging, næringsutvikling og befolkningsvekst.

Mulige risikofaktorer

- Mangelfull organisering.
- Vedtak gjennomføres ikke
- Lite fokus
- Inhabilitet og misligheter
- Lite samarbeid med næringslivet.
- Kvaliteten på næringsarealer og tilgjengelige lokaler.
- Kommunens beliggenhet
- Infrastruktur
- Mangelfulle næringsplaner.
- Posisjon i samarbeid om næringsutvikling.
- Covid-19

Risiko og vesentlighetsvurdering

Ifølge NHOs kommune-NM 2019¹³⁴ får Iveland dårlige resultater når kommunen rangeres etter attraktivitet og lokal vekstkraft basert på forhold ved næringsliv, arbeidsmarked, demografi, kompetanse og kommunal økonomi. Iveland kommune er her tredje dårligst i Agder etter Gjerstad og Bygland.

For å imøtekomme utfordringer i næringsutvikling har kommunen etablert et regionalt og et kommunalt næringsfond¹³⁵. I samarbeid med de andre kommunene i Kristiansadsregionen inngår kommunen i samarbeid rundt en strategisk næringsplan¹³⁶. Det er likevel få bedrifter i kommunen. Kommunens beliggenhet er utenfor viktige gjennomfartsårer, selv om Voss industrien på Vatnestrøm har fått tilgang til jernbane.

Et fungerende næringsutviklingsarbeid vil være vesentlig for hovedmålet om å øke befolkningsveksten. Revisjonen vurderer samlet risiko og vesentlighet som H.

SERVICETORG, ARKIV OG PERSONAL

Til serviceavdelingen ligger blant annet ansvar for arkiv og personal. Avdelingen er tilknyttet kommunedirektørens stab og har 3 stillinger.

Arkiv og dokumentasjon (RoV = H)

Kommuner og andre offentlige etater har ansvar for å dokumentere sine aktiviteter. Kommunen er forpliktet til å følge arkivlovens¹³⁷ og arkivforskriftens¹³⁸ regler om offentlige arkiv. Et fullstendig arkiv er av grunnleggende betydning for at man i ettertid skal kunne få kunnskap

¹³⁴ NHO (2019) Kommune NM <https://www.nho.no/tema/offentlig-sektor-og-naeringslivet/kommune-nm/> (Nedlastet 5.06.2020)

¹³⁵ Iveland kommune (2019) Næringsutvikling <https://www.iveland.kommune.no/naeringsutvikling.294729.no.html> (Nedlastet 29.06.2020)

¹³⁶ Kristiansand kommune (2014) Strategisk næringsplan <https://www.kristiansand.kommune.no/contentassets/9603018565c54beeac1fc38a8351c2e9/strategisk-naringsplan- web.pdf> (Nedlastet 29.06.2020)

¹³⁷ LOV-1992-12-04-126. Arkivloven <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-12-04-126?q=arkiv> (Sist nedlastet 28.05.2020)

¹³⁸ FOR-2017-12-15-2105. Forskrift om offentlige arkiv <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-12-15-2105?q=arkiv> (Nedlastet 28.05.2020)

om historiske fakta og beslutninger. Informasjon fra arkivet skal ikke bare være tilgjengelig for kommunen selv, men også for kontroll fra tilsynsetater og folkevalgte, samt ved forespørsel om innsyn fra offentligheten.

Mulig risikofaktorer:

- Manglende kunnskap om arkiv og hva som er arkivverdig
- Manglende arkivplan/internkontroll
- Manglende rutiner for arkivering av arkivverdige dokumenter
- Mangelfull oppbevaring av arkivverdig materiale
- Manglende fokus på overføring av arkivverdig materialet fra elektroniske systemer/fagsystemer til langtidslagring
- Manglende fokus på personvern i arkiveringsprosesser
- Mangelfull fysisk og digital infrastruktur
- Økende grad av digitalisering og mangfold av digitale kommunikasjonsformer
- Manglende fokus på arkivets anvendbarhet.
- Kapasitetsutfordringer

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Revisjonen vurderer at flere av risikofaktorene innen feltet kan gjøre seg gjeldende. I mange kommuner avdekkes det generelt manglende kunnskap om, og ressurser til arkivhold¹³⁹. Krav til digitalisering legger vider et ekstra press på tjenesten. Siste tilsyn med arkiv i Iveland kommune var i 2016. I rapport fra 2017¹⁴⁰ gav arkivverket flere pålegg om utbedringer som de har bedt kommunen følge opp¹⁴¹ gjennom oppfølgingsbrev datert 25.03.2019. Det er ikke blitt varslet/planlagt ytterligere tilsyn fra arkivverket i kommunen i 2020, men kommunen har den 15.01.2020 mottatt brev fra arkivverket om manglende oppfølging av pålegg etter tilsynet i 2017. Kravet gjelder et manglende uttrekk fra en avsluttet database som ikke ble deponert jf. Arkivforskriften § 3-17. Kommunen fikk frist til 15.02.2020 til å rette opp forholdet. Arkivverket varslet da at de ville avslutte tilsynet med melding om forholdet til fylkesmannen i Agder, samt orientere gjennom pressemelding om de ikke får svar. Ifølge kommunen godkjente Aust-Agder museum og arkiv uttrekket fra den avsluttede arkivperioden i 2020 (Forum Winsak/Ephort 1999-2005). Godkjenningen ble videresendt til arkivverket.

Som risikoreducerende tiltak har kommunen en egen arkivplan. Denne er nylig lagt ut i kommunens kvalitetssystem.

Et fullverdig arkiv, og gode rutiner for arkivering, er viktig for å sikre dokumentasjon av kommunens virksomhet for fremtiden, samt for å sikre innsyn og ivareta innbyggernes rettssikkerhet. Et mangelfullt arkiv kan få negative konsekvenser for kommunens saksbehandling og oppfølging av vedtak. Et arkiv som ikke er sikret med hensyn til autensitet, integritet, pålitelighet og anvendbarhet kan vanskeligere bevare tilliten til informasjon og dokumentasjon som igjen gir legitimitet til kommunens virksomhet. Det vil være viktig for kommunen å ha oversikt over hvordan arbeidet med arkivet er blitt fulgt opp og hvordan endringer er blitt implementert. Revisjonen vurderer samlet risiko og vesentlighet som H.

¹³⁹ Kommunal rapport (2019). *Et godt arkiv, et politisk ansvar*. <https://www.kommunal-rapport.no/leder/godt-arkiv-et-politisk-ansvar/111499/> (Sist nedlastet 28.05.2020). Det henvises videre til flere artikler om temaet i tidsskriftene Kommunal rapport og Kommunerevisoren.

¹⁴⁰ Arkivverket (2017) [file:///C:/Users/Ha240350/Downloads/Tilsynsrapport%20Iveland%20kommune%2029.03.2017%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Ha240350/Downloads/Tilsynsrapport%20Iveland%20kommune%2029.03.2017%20(1).pdf) (Nedlastet 29.06.2020)

¹⁴¹ Arkivverket 2017. Tilsynsrapport [file:///C:/Users/Ha240350/Downloads/Tilsynsrapport%20Iveland%20kommune%2029.03.2017%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Ha240350/Downloads/Tilsynsrapport%20Iveland%20kommune%2029.03.2017%20(1).pdf) (Nedlastet 29.06.2020)

Personalforvaltning: Arbeidskraft og kompetanse i utvalgte sektorer (RoV = M/H)

Personalforvaltning handler om hvor god virksomheten er til å rekruttere, ansette, lære opp, motivere, og beholde sine ansatte. At kommunen skaffer til veie kvalifisert arbeidskraft i ulike sektorer er viktig for kommunens måloppnåelse som tjenesteleverandør. Dette ansvaret er delvis et anliggende for lederne for de ulike enhetene, men det er også et overordnet ansvar for kommunen. Risikofaktorer knyttet til feltet kan være:

Mulige risikofaktorer:

- Arbeidsmarkedet: Mangel på kvalifisert arbeidskraft (generelt eller regionalt)
- Ressurssituasjonen til kommunen
- Økende krav til fagutdanning.
- Manglende fokus i kommunen
- Manglende planer på området
- Ansettelse gjør ikke på riktig grunnlag (eks. Manglende utlysning, følger ikke kvalifikasjonsprinsippet)

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Revisjonen er kjent med at kommunen kan oppleve problemer med å rekruttere kvalifisert personal, eksempelvis ansatte i barnevern og skole¹⁴². Det kan være vanskelig å få inn kvalifisert personale ved sykefravær eller permisjoner innen flere sektorer. I andre tilfeller tar man ikke inn vikar for å spare. Innen ulike sektorer kan kommunen ha utfordringer med å få og beholde kompetanse. Iveland har blant annet et behov for flere sykepleiere¹⁴³. Overnevnte risikofaktorer henger i stor grad sammen med eksterne faktorer, men også med hvordan kommunen følger opp området. Som risikoreducerende tiltak har kommunen sin egen kompetanseplan der det fremgår at kommunen vil ha økt fokus på dette området i økonomiplanperioden. Det legges overordnet vekt på å styrke medarbeideres strategiske kompetanse og kjernekompetanse, men legges i mindre grad konkrete føringer¹⁴⁴.

I et spesialisert samfunn kan manglende kompetanse ha tildeles alvorlige konsekvenser for kommunens måloppnåelse. Det kan påvirke arbeidsforhold å komme til uttrykk gjennom høyt sykefravær eller synkende produktivitet. Kommunens befolkning kan oppleve å få dårligere tjenester enn de har krav på. Området er således av høy vesentlighet for kommunen. Med dette utgangspunkt vurderer revisjonene samlet risiko og vesentlighet på området som M/H.

FELLES IKT

Digitalisering: IKT-tjenester og IKT-samarbeid (RoV = H)

Norske kommuner må utnytte mulighetene digitalisering og bruk av IKT gir for økt verdiskapning, innovasjon og bærekraftig utvikling. Formålet med digitaliseringen er blant annet forenkling og effektivisering av tjenester, økt verdiskapning, innovasjon og bærekraftig utvikling¹⁴⁵ Det er laget nasjonale planer for elektronisk kommunikasjon (ekomplanen)¹⁴⁶

Mulige risikofaktorer:

- Kompetanse og ressurser
- Vilje til å ta i bruk nye verktøy/løsninger
- Mange nye systemer samtidig
- Tilgjengelig digital infrastruktur

¹⁴² Se videre årsmeldinger for barnevern og PPT.

¹⁴³ PS 80/19 og PS 30/18 Rekruttering av sykepleiere.

¹⁴⁴ Iveland kommuner (anno) Strategisk kompetanseplan for Iveland kommune.

¹⁴⁵ Regjeringen, *Digitalisering i kommunal sektor*, <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/digitalisering-i-kommunal-sektor/id2623342/> (Nedlastet 12.06.2020)

¹⁴⁶ Meld. St. 27 (2015-2016) Digital agenda for Norge – IKT for en enklere hverdag og økt produktivitet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-27-20152016/id2483795/> (Nedlastet 12.06.2020)

- Tilstrekkelig opplæring for alle ansatte
- Veiledning/opplæring til innbyggere/brukere
- Økende krav til digital kommunikasjon
- Covid-19
- Endringer på området/omorganisering.
- Økende krav til IT- sikkerhet og personvern

Risiko – og vesentlighetsvurdering:

For at overnevnte risikofaktorer ikke skal inntreffe må det settes av tilstrekkelige ressurser til arbeidet med digitalisering, herunder opplæring til å ta i bruk nye digitale løsninger. Det er store krav til IT-tjenester i kommunene. I kommunal rapport diskuteres det hvorvidt en liten kommune med få ansatte i IT-tjenesten har mulighet til å følge opp dagens krav til digitalisering. Iveland kommune har en egen IT avdeling underlagt kommunedirektøren, men det er ingen ansatte i tjenesten da dette ansvaret er gitt til de enkelte enheter. IT-tjenester leveres videre via Setesdal IKT (Se ROV = H under). Det er planlagt endringer på IT-området i Iveland kommune, og kommunen vil knytte seg tettere opp mot samarbeidet med Agder IKT (Fra 1.1.2021) og si opp sitt medlemskap i Setesdal IKT. Slike endringer kan være hensiktsmessige for kommunenes IKT tjenester, men også medføre økt risiko på kort sikt. Det er vedtatt at kommunen tilslutter seg Setesdalskommunenes strategi for digitalisering¹⁴⁷.

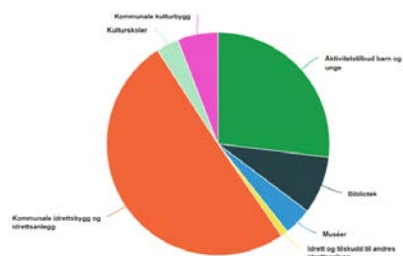
IKT- tjenester er av høy vesentlighet for kommunen. I helse og omsorgssektoren er krav til elektronisk samhandling økende, eksempelvis ved økt bruk av velferdsteknologi. Skoler og barnehager digitaliseres, og lekser oppgaver skal leveres digitalt. Det skal være digitale løsninger innen plan- og byggesaksbehandling, postjournaler, digitale arkiver. Systemene skal i økende grad være innrettet slik at de snakker til hverandre. En stabil og funksjonell IT-infrastruktur er avgjørende for at kommunens ansatte skal kunne gjennomføre en rasjonell og effektiv saksbehandling og tjenesteproduksjon. Utover dette vil digital infrastruktur i kommunen være viktig for å nå målet om å øke folketallet. Kommunen vektlegger selv at infrastrukturtiltak på flere områder må strykes for at Iveland skal oppleves som «sentralt». Revisjonen vurderer samlet risiko og vesentlighet som H.

KULTUR

Det fremkommer av kulturloven § 4¹⁴⁸ at kommunen skal bruke økonomiske, organisatoriske, informerende og andre relevante virkemiddel og tiltak som fremmer og legger til rette for et bredt spekter av kulturvirksomhet regionalt og lokalt.

Fakta om kommunen:

Iveland kommune har egen kulturavdeling i kommunedirektørens stab. Avdelingen har blant annet ansvar for kommunens bibliotekstjenester, drift av kulturskolen, kulturvernarbeid, kunst- og kulturformidling, informasjonstjenesten gjennom kommunale hjemmesider, sosiale media og bygdebrevet. Enheten har 2 ansatte fordelt på 1,2 årsverk.

¹⁴⁷PS 96/2019 Strategi for digitalisering i Setesdal. Kommunestyret 12.12.2019.

¹⁴⁸ LOV-2007-06.29-89 Lov om offentlige styresmakters ansvar for kulturvirksomhet (Kulturloven) <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2007-06-29-89> (Nedlastet 29.06.2020)

Barn og unges deltakelse på kulturskole/kulturaktiviteter (RoV = M)

I opplæringsloven § 13-6¹⁴⁹ bestemmes det at alle kommuner alene, eller i samarbeid med andre kommuner, skal ha et musikk- og kulturskoletilbud til barn og unge, organisert i tilknytning til skoleverket og kulturlivet ellers. Dersom tilbudet skal favne flest mulig må det være et tilbud som er tilstrekkelig variert, samt med nok kapasitet til å kunne ta imot de som ønsker å delta.

Mulige risikofaktorer:

- Ikke nok tilbud i forhold til etterspørsel
- Prisen på tilbud er for høy for enkelte grupper
- Arbeidsmarked og tilgjengelig kompetanse, herunder deltidspromblematikk
- Endringer på området: eg. ledelsen, avaler om nye samarbeid
- Ressurssituasjonen

Risiko- og vesentlighetsvurdering

Kommunen vedtok i 2017 at pianoundervisning skulle overføres til samarbeid med Vennesla mens øvrig tilbud skulle videreføres i kommunen¹⁵⁰ Det var ikke drift av kulturskolen høsten 2018. Ved utgangen av 2019 var det 6 lever med tilbud innen piano, trommer og gitar med undervisning på Iveland skole. Enkelte barn i Iveland kjøpte tjenester fra andre kulturskoler eller privat. For små kommuner er det generelt vanskelig å opprettholde variasjon i kulturskoletilbudet og å skaffe til veie variert kompetanse til tilbudet. Kulturskolens arbeid er viktig for å skape gode levekår for barn, ungdom og voksne i kommunene. Et godt kulturtilbud kan være viktig for at folk skal bosette seg og bli værende i kommunen. Samlet risiko og vesentlighet vurderes som M.

Aktuelle tema for forvaltningsrevisjon – Kommunedirektørens stab

Område/Tema	Risiko og vesentlighet
Økonomienheten – Overordnet økonomistyring og bærekraftig økonomi	H
Økonomiavdelingen - Offentlige anskaffelser	H
Økonomiavdelingen – Næringsutvikling	H
Service, arkiv, personal - Arkiv	H
Service, arkiv personal - Personalforvaltning: Arbeidskraft og kompetanse i utvalgte sektorer.	M/H
Felles IKT – Digitalisering: IKT-tjenester og IKT samarbeid	H
Kulturenheten – Barn og unges deltakelse på kulturskole	M

¹⁴⁹ LOV-1998-07-17-61 Lov om grunnskolen og den videregående opplæring (Opplæringsloven) <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2003-07-04-80> (Nedlastet 29.06.2020)

¹⁵⁰ PS 59/17. Iveland kulturskole – videre drift. Kommunestyret 14.12.2017.

OPPVEKST

Kommunedirektøren har ansvar som skole- og barnehageeier/myndighet. Utover dette er oppvekstavdelingen bindeledd til PP-tjenesten, voksenopplæringen og barnevernet. Avdelingen bistår blant annet med tilrettelegging, søknader, rapportering, prosjektstyring og saksbehandling, og har en ansatt. Følgende enheter er tilknyttet oppvekst sitt fagområde.

- Barnehagene
- Skolene og SFO
- Voksenopplæring
- Interkommunalt barnevern og pp-tjeneste

SKOLE OG SFO

Kommunen har plikt til å sørge for grunnskoleopplæring til alle som er bosatte i kommunen, jf. opplæringslovens § 13-1¹⁵¹. Opplæringen skal tilpasses evnene og forutsetningene for den enkelte elev. Kommunen skal videre sørge for samarbeid med foreldrene. Som skoleeier har kommunen ansvaret for at kravene i opplæringsloven og forskriftene til loven blir oppfylt. Videre skal kommunen ha et forsvarlig system for vurdering av om kravene i regelverket blir oppfylt.

Fakta om skolene i Iveland kommune:

Kommunedirektøren har ansvaret for grunnskoleopplæringen og skolefritidsordningen, herunder spesialundervisning. Det er to skoler i kommune, Vatnestrøm skole og SFO og Iveland skole og SFO.

Kvalitet i skolen (RoV = M/H)

I Norge har vi generelt et høyt utdanningsnivå i befolkningen, høy deltakelse i læringsaktiviteter blant de sysselsatte, og små sosiale og økonomiske forskjeller. Til tross for dette er det økende krav til utdanning og det er høye krav for å komme inn i det norske arbeidslivet. Utdanning er viktig for den enkelte, så vel som for samfunnet generelt. Kommunene har behov for kompetanse, og de skal også legge til rette for utdanning av befolkningen¹⁵². Opplæringsloven¹⁵³ stiller krav til kvalitet i grunnskoleopplæringen, herunder omfang, innhold, aktiviteter, språk, skyssordninger, organisering av undervisningen, ledelse, utstyr og læremidler, skoleanlegg, skolemiljø, elevenes deltakelse og medvirkning, ansattes kompetanse mv.

Mulige risikofaktorer:

- Lærertetthet i skolene
- Ansattes kompetanse
- Ressursutnyttelse (hva prioriteres)
- Demografiske endringer
- Ulike tilbud på ulike skoler
- Skolenes rammebetingelser
- Endringer på området
- Manglende internkontroll
- Endringer i planverk
- Mangelfullt/utdatert undervisningsmateriell
- Covid-19
- Mangelfullt undervisningsmateriell
- Undervisningsbyggene

¹⁵¹ LOV-1998-07-22-83 Lov om grunnskolen og den videregående opplæringa (Opplæringslova) <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61> (Nedlastet 07.06.2020)

¹⁵² Kunnskapsdepartementet (2020) Fremtidige kompetansebehov III: Læring og kompetanse i alle ledd. Utredning fra et utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 22. mai 2017. Avgitt til Kunnskapsdepartementet 10. februar 2020.

¹⁵³ LOV-1998-07-22-83 Lov om grunnskolen og den videregående opplæringa (Opplæringslova) <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61> (Sist nedlastet 07.06.2020)

Risiko og vesentlighetsvurdering:

Det fremgår av kommunens rapport *Kvalifisert for fremtida*¹⁵⁴ at kommunen har gjort det bedre på flere kvalitetsindikatorer i skolen, og at kommunen nå er på høyde med landet i flere fag. Ved de nasjonale prøvene har resultatene variert, men vært gradvis stigende over tid. På 5 trinn er resultatene for skoleåret 2019-2020 noe under landsgjennomsnittet. På 8 trinn er de noe over. Standpunkt karakterene er noe lavere i fag som engelsk, matte og kunst- og håndverk. I mat og helse, musikk og norsk muntlig ligger de noe over. Totalt kommer skolene litt dårligere ut ved beregning av antall grunnskolepoeng enn hva som er gjennomsnittet for landet (41,5 vs. 42). Ved eksamen gjorde elevene i kommunen det likevel bedre enn landsgjennomsnittet¹⁵⁵.

Revisjonen er av den oppfatning at kommunen har fokus på utdanningskvalitet. Samtidig ser vi at skolene kan ha utfordringer tilknyttet elevenes trivsel, høyt antall timer spesialundervisning (se RoV under). Skolene i kommunen operere videre under svært ulike rammebetingelser. Revisjoner er her blitt informert om at det kan være utfordringer tilknyttet sammenslåtte klasser og elever som flytter fra mindre skoler til større. Det er behov for nytt undervisningsmaterieell. Blant annet trenger skolene «et betraktelig løft på digitale plattformer»¹⁵⁶. Selv om elevene ved Ivelandskolene får flere undervisningstimer totalt per elev, er lærertettheten lavere enn landsgjennomsnittet på alle trinn, og spesielt 8-10 trinn¹⁵⁷. Revisjonen finner det sannsynlig at overnevnte risikofaktorer kan gjøre seg gjeldende selv om kommunen har etablert risikoreduserende tiltak på området.

Nasjonalt står skolene ovenfor en større omstrukturering. Over 40 nye læreplaner for grunnskolen og videregående skole er nå fastsatt, og skal tas i bruk fra skolestart 2020. Dette blir den største endringen av skolens innhold siden kunnskapsløftet i 2006. Konsekvensene av at overnevnte risikofaktorer gjør seg gjeldende kan være dårlig læring som på et senere tidspunkt kan medføre frafall i videre opplæring, utenforskap i arbeidslivet og levekårsutfordringer, med de økonomiske konsekvenser dette kan medføre. Iveland kommune har hatt en stor satsning på skole, og utdanning/utdanningsnivået i befolkningen er av høy vesentlighet for kommunen. Revisjonen vurderer samlet Risiko og vesentlighet som M/H.

Psykososialt læringsmiljø i grunnskolen / Mobbing (RoV = M/H)

Alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring, jf. opplæringsloven § 9 A-2. § 9A-3 fastslår at skolene skal ha nulltoleranse mot krenking som mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Videre følger det av opplæringsloven § 9 A-8 at elevene skal få ta del i planlegginga og gjennomføringa av arbeidet for et trygt og godt skolemiljø. Trivsel i skole og mobbing har i senere tid fått et økende fokus i den norske skolen.

Mulig risikofaktorer:

- Utilfredsstillende verktøy/kartlegging av elevenes skolemiljø
- Mangelfull involvering og samarbeid med elever og foreldre
- Lav grad overholdelse av aktivitetsplikten
- Manglende kompetanse og fokus blant ansatte
- Utilfredsstillende internkontrollrutiner
- Manglende forståelse av medvirkning
- Manglende/mangelfulle tiltak (på skolenivå, klassenivå, individnivå)
- Endringer på området
- Mangelfulle tiltak for å hindre mobbing

¹⁵⁴ Iveland kommune (2017). *Kvalifisert for fremtida*. <https://www.iveland.kommune.no/kvalifisert-for-framtida.6049290-294428.html> (Nedlastet 20.06.2020)

¹⁵⁵ <https://skoleporten.udir.no/rapportvisning/grunnskole/laeringsresultater/nasjonale-proever-5-trinn/iveland-skole?fordeling=4&sammenstilling=1&kjonn=a&orgaggr=a&periode=2019-2020>

¹⁵⁶ Iveland kommune (2020) Økonomiplan 2020-2023.

https://www.iveland.kommune.no/getfile.php/4701807.2242.q7jbsmwzitzbiz/Budsjett-%C3%98k.plan_2020-2023-Vedtatt.pdf (Nedlastet 30.06.2020)

¹⁵⁷ Udir (2020) Skoleporten <https://skoleporten.udir.no/oversikt/oversikt/grunnskole/iveland-kommune> (Nedlastet 30.06.2020)

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Tall hentet fra Ungdata i 2019 viser at 10 % av barn og ungdom i Iveland kommune sier de opplever å bli mobbet, plaget ertet eller frosset ut av andre i eller utenfor skolen minst en gang hver 14 dag. Det er en økning fra 2016 da tallet lå på rundt 5 % (under landsgjennomsnittet)¹⁵⁸, og et høyere antall enn Aust-Agder/landet (ca. 9 % / 8%). 27 % av ungdomsskoleelevene som sier at de har blitt utsatt for trusler om vold de siste 12 månedene. Det er dobbelt så høy prosentandel som i Norge og fylket. Av respondentene i undersøkelsen rapporterer flere enn landsgjennomsnittet at de har vært i slåsskamp, selv om færre bli skadet på grunn av vold. I følge Ungdata var det bare 32 % som sier at de trives på skolen i 2019. Gjennomsnittet for fylket og landet ligger her på ca. 60%. Tallene må leses ut i fra at det bare var 32 respondenter i undersøkelsen, men kan vise en negativ utvikling på et område der Iveland kommune har brukt mye ressurser gjennom satsninger som «inkluderende læringsmiljø», «utdanning for framtida» «School-in». Ungdatas funn støttes av elevundersøkelsen som også viser at trivselsnivået i skolen er noe lavere enn i landet for øvrig. Spesielt på 7. trinn rapporteres det om et synkende antall som ikke trives på skolen¹⁵⁹.

Ut i fra disse tallene kan man anta at det er høy sannsynlighet for at risikofaktorer på området kan gjøre seg gjeldende. Dette til tross for at kommunen har iverksatt flere risikoreduserende tiltak for å skape et godt og trygt skolemiljø, og mye bra arbeid gjøres på området jf. revisjonens tidligere rapport om inkluderende læringsmiljø:

Revisjonens inntrykk i kjølvannet av møter med lærere og ledelse er at det gjøres mye godt arbeid i Ivelandsskolen, og at dette arbeidet i betydelig grad er egnet til å skape gode og inkluderende læringsmiljø.¹⁶⁰

Konsekvensene av dårlig læringsmiljø kan blant annet være økende problemer med mobbing og dårlig læring som på et senere tidspunkt kan føre til frafall fra videregående opplæring, utenforskap i arbeidslivet, og ulike levekårsutfordringer. Det å sikre trygge og gode læringsmiljø er et kontinuerlig arbeid for kommunene. På bakgrunn av dette vurderer revisjonen at samlet risiko og vesentligheten er M/H.

Spesialundervisning i Grunnskolen (Vesentlighet M/H)

Elever som ikke har, eller kan få, tilfredsstillende utbytte av den ordinære opplæringen har rett til spesialundervisning¹⁶¹. Selv om en elev har rett til spesialundervisning er det likevel opp til eleven og/eller foreldrene å velge om eleven faktisk skal ha spesialundervisning. Eleven har ingen plikt til å motta spesialundervisning, men spesialundervisningen skal så langt som mulig være inkluderende. Kommunen har ansvaret for elevene i grunnskolen får oppfylt sin rett til spesialundervisning på en tilfredsstillende måte. Risikofaktorer som kan påvirker rettigheter til tilfredsstillende spesialundervisning kan være:

¹⁵⁸ Fylkesmannen i Agder (2017) *Kommunebilde Iveland kommune*. <https://www.fylkesmannen.no/globalassets/fm-agder/dokument-agder/kommunal-styring/iveland-kommunebilde-2017-end.pdf> (Nedlastet 30.06.2020)

¹⁵⁹ Iveland kommune (2017). *Kvalifisert for fremtida*. <https://www.iveland.kommune.no/kvalifisert-for-framtida.6049290-294428.html> (Nedlastet 20.06.2020)

¹⁶⁰ Agder Kommunerevisjon (2018) *Inkluderende læringsmiljø i Ivelandsskolen*. Rapport til kontrollutvalget i Iveland kommune. Februar 2018. <https://agderkomrev.no/wp-content/uploads/2018/01/Inkluderende-læringsmiljø-i-Ivelandsskolen.pdf> (Nedlastet 04.05.2020) side 2

¹⁶¹ UDIR (2014) *Veilederen Spesialundervisning*. (<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/sarskilte-behov/spesialundervisning/Spesialundervisning/Retten/>) (Nedlastet 30.06.2020)

Mulige risikofaktorer:

- Lav bemanning og kompetanse
- Utilstrekkelig samarbeid med foreldre
- Utilstrekkelig samarbeid med PPT
- Manglende/for mange vedtak.
- Mangelfull oppfølging av vedtak
- Ressurssituasjonen blant lærere eller PPT
- Endringer på området
- Tiltak virker klientfiserende
- Overfokus: individ-diagnoseperspektiv eller forebygging/inkludering
- Ikke tidlig nok innsats.
- Covid-19.

Risiko og vesentlighetsvurdering:

Det har over tid vært en økning i antall elever i grunnskolen som får spesialundervisning fra rundt 10 % i 2015 til rundt 16 % i 2017-2019. Prosentandelen er oppimot det doble av prosentandelen for Kostragruppe 4 og 5 (ca. 8,8 %), landet og fylket (ca. 8,5 % i 2019)¹⁶². Antall timer per elev med spesialundervisning ligger på den annen side godt under hva som er gjennomsnittlig for landet (89 timer for kommunen mot gjennomsnittlig 138 timer for landet og 119 for Aust-Agder fylke)¹⁶³. Fylkesmannen stiller følgende spørsmål tilknyttet spesialundervisningen:

*Gir fordelingen av svært få timer gitt av undervisningspersonell til spesialundervisning, kombinert med et høyt antall timer med assistent grunnlag for god kvalitet på opplæringen til elevene?*¹⁶⁴

Kommunen påpeker selv at «Det vil være økt behov for særskilt oppfølging av enkeltelever, både i forhold til norskopplæring av en ganske stor gruppe flyktninger, og i forhold til adferd som krever høy oppdekning av personale»¹⁶⁵. PPT-tjenesten som er en viktig aktør på området opplever utfordringer tilknyttet omstillinger, ressurssituasjonen og ser at det kan være tiltakende adferds utfordringer på området (Se RoV under). I 2017 skrev revisjonen en rapport om inkluderende skolemiljø der spesialundervisning var et hovedtema. Rapporten anbefalte at Iveland kommune burde 1) videreføre det utviklings- og implementeringsarbeid innenfor oppvekstsektoren man allerede er godt i gang med, og 2) at kommunen burde gå gjennom ressurstilodelingsmodellen til skolen med tanke på om den kan innrettes på en måte som ikke gir skolen insentiver til å klientifisere elvene gjennom enkeltvedtak om spesialundervisning. Revisjonen finner det sannsynlig at overnevnte risikofaktorer kan gjøre seg gjeldende, men ser også at kommunen har etablert risikoreduserende tiltak.

Konsekvensene av risikofaktorene vil kunne være at barn ikke får den hjelpen og støtten de har behov for på et tidligst mulig tidspunkt. Dette kan medføre at vanskene blir unødvendig store og at det oppstår tilleggsvansker og kostnader i fremtiden. Revisjonen vurderer samlet risiko og vesentlighet for området til M/H.

¹⁶² SSB (2020) Kostra Iveland kommune – Grunnskole <https://www.ssb.no/kommunefakta/kostra/iveland/grunnskolen> (Nedlastet 20.06.2020)

¹⁶³ SSB (2020) Kostra Iveland kommune – Grunnskole <https://www.ssb.no/kommunefakta/kostra/iveland/grunnskolen> (Nedlastet 20.06.2020)

¹⁶⁴ Fylkesmannen (2017) *Kommunebilde Iveland kommune*. <https://www.fylkesmannen.no/globalassets/fm-agder/dokument-agder/kommunal-styring/iveland-kommunebilde-2017-end.pdf> (Nedlastet 30.06.2020)

¹⁶⁵ Iveland kommune (2020) Økonomiplan 2020-2023. https://www.iveland.kommune.no/getfile.php/4701807.2242.q7jbsmzwitbiz/Budsjett-%C3%98k.plan_2020-2023-Vedtatt.pdf (Nedlastet 30.06.2020)

BARNEHAGENE

Kommunenes drift av barnehager reguleres gjennom barnehageloven¹⁶⁶ og tilhørende forskrifter. Kommunene har tre roller i barnehagetjenesten: barnehageeier, barnehagemyndighet og sørge-for-rollen. Barnehagelovens kvalitetskrav retter seg hovedsakelig mot barnehageeierne, og kommunen har i så henseende et selvstendig ansvar for å ha god kvalitet i tilbudet. Kommunen som barnehagemyndighet har ansvar for kvalitetskontroll i både kommunale og private barnehager, og for at alle barnehager drives «forsvarlig og lovlig». Kommunen har også et ansvar for å sørge for full barnehagedekning, det vil si et barnehagetilbud til alle barn over ett år som er under skolealder.

Fakta om barnehagene i Iveland kommune:

Det er ingen private barnehager i kommunen. Kommunen har to barnehager som er koplet sammen i en egen enhet: Skaiå barnehage (ca. 96 barn) og Vatnestrøm oppvekstsenter avd. barnehage (ca. 16 barn)

Spesialpedagogisk hjelp og tidlig innsats i barnehager (RoV = M)

Barn under skolepliktig alder har rett til spesialpedagogisk hjelp fra kommunen dersom det har behov for dette (jf. barnehagelovens § 19). Formålet med hjelpen er å gi barnet tidlig hjelp og støtte i utvikling og læring, for eksempel innen språklige og sosiale ferdigheter. Et godt grunnlag gjennom barnehagene skal blant annet bidra til at barnet blir bedre rustet til å begynne på skolen. Barnehagen har et særlig ansvar for å forebygge vansker og oppdage barn med særskilte behov. Tidlig oppdagelse og innsats er et generelt prinsipp i forebyggende virksomhet.

Mulig risikofaktorer:

- Bemanningssituasjonen
- Personalets kompetanse
- Utilstrekkelig samarbeid med foreldre
- Utilstrekkelig samarbeid med PPT
- Manglende vedtak.
- Kriterier for vedtak praktiseres feil
- Mangelfull oppfølging av vedtak
- Ressurssituasjonen
- Endringer på området
- Spesialpedagogisk hjelp innrettes slik at den bidrar til å klientifisere enkeltpersoner.

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Prosentandel som får spesialpedagogisk hjelp i barnehagene i Iveland kommune (4,5 %) er per 2019 noe høyere enn gjennomsnittet for Kostragruppe 4 (3,5 %), landet (3,9 %) og Aust-Agder fylke (4,2 %). Tallene har på den annen side variert fra år til år, og i noen år er prosentandelen lavere. En masteroppgave om inkluderende læringsmiljø i Iveland konkluderer videre med at et kompetanseutviklingsprogram med fokus på inkluderende læringsmiljø og utviklingsstøtte som ble utarbeidet av RVTS Sør i samarbeid med Iveland kommune er godt implementert i organisasjonen.¹⁶⁷ Fylkesmannen har på den annen side ønsket dialog med kommune rundt hvordan kommune arbeider for å sikre tidlige innsats. PPT-tjenesten, som er en viktig samarbeidspartner på området, opplever utfordringer tilknyttet ressurser og endringer (Se RoV under). Revisjonen opplever at kommunen har fokus på området, men at risikofaktorer fortsatt kan gjøre seg gjeldende.

¹⁶⁶ LOV-2005-06.17-64 Lov om barnehager (barnehageloven) <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64?q=Barnehager> (Nedlastet 20.6.2020)

¹⁶⁷ Hilde Sagedal (2019) Har barnehagene og skolene i Ivelandkommune inkluderende læringsmiljøer med utviklingsstøttende intervensjoner? (Masteroppgave) <https://uia.brage.unit.no/uia-xmliui/bitstream/handle/11250/2621862/Sagedal%20Hilde.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Nedlastet 30.06.2020)

Konsekvenser av overnevnte risikofaktorer vil kunne være at barn ikke får den hjelpen og støtten de har behov for på et tidligst mulig tidspunkt. Dette kan medføre at vanskene blir unødvendig store og at det oppstår tilleggsvansker i fremtiden. Kommunen har satset mye på oppvekstområdet, noe som gjør barnehagene til et område av høy vesentligheten for kommunen. Ut ifra dette vurderer revisjonen samlet risiko og vesentlighet som M.

MIDT-AGDER BARNEVERN

Alle kommuner skal ha en barnevernstjeneste som utfører det daglige arbeidet etter barnevernloven¹⁶⁸. Formålet med barnevernloven er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. Loven skal videre bidra til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse og at alle barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår. Barneverntjenesten har ansvar for forebyggende arbeid, utredning av saker og gjennomføring av undersøkelser. Videre har barnevernstjenesten i kommunen ansvar for hjelpetiltak i hjemmet, plassering av barn utenfor hjemmet, oppfølging av barn plassert utenfor hjemmet og godkjenning av fosterhjem.

Fakta om barneverntjenesten i Iveland kommune (Midt-Agder barnevern)

Barnevernstjenestene i Iveland, Vennesla og Evje og Hornnes kommune ble slått sammen til en felles barnevernstjeneste i 2015 og er skilt ut som et eget ansvar. Samarbeidet er organisert som et administrativt vertskommunesamarbeid.

Saksbehandling og internkontroll i barnevernstjenesten (RoV = M/H)

Saksbehandlingsreglene som fremgår av barnevernlovens kapittel 6¹⁶⁹ skal legge til rette for at barnevernstjenesten fatter riktig avgjørelser til rett tid, og for at barn og foreldres rettigheter skal ivaretas på en god måte. De viktigste krav til barneverntjenestens saksbehandling finnes i barnevernloven og i forvaltningsloven. Kommunen plikter å ha internkontroll for å sikre at barneverntjenestens oppgaver utføres i samsvar med de krav som følger av regelverket, jf. barnevernloven § 2-1.

Mulige risikofaktorer:

- Presset ressursituasjon
- Manglende retningslinjer og rutiner
- Manglende kompetanse
- Feil i saksbehandlingen
- Lite samhandling mellom barneverntjenesten og andre aktører
- Press fra omverden
- Barn får ikke medvirke
- Kompleks organisering

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Overnevnte risikofaktorene er i hovedsak tilknyttet kommunens økonomi og barnevernstjenestens organisering, men også eksterne faktorer som mediepress på norsk barneverntjeneste. Agder Kommunerevisjon IKS gjennomførte i 2019 en forvaltningsrevisjon av Midt-Agder barneverntjeneste på bestilling fra de to andre kommunene i barnevernssamarbeidet¹⁷⁰. Rapporten fokuserte på utviklingen av barnevernssaker de senere årene og så på behandling av meldinger om bekymring, gjennomføring av undersøkelser og

¹⁶⁸ LOV-1992-07-17-100. Lov om barneverntjenesten (barnevernloven) <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100?q=barnevernloven> (Nedlastet 28.05.2020).

¹⁶⁹ LOV-1992-07-17-100. Lov om barneverntjenester (barnevernloven) <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100?q=barnevernloven> (Nedlastet 28.05.2020)

¹⁷⁰ Agder kommunerevisjon (2019). Midt-Agder barneverntjeneste. <https://agderkomrev.no/wp-content/uploads/2019/09/Midt-Agder-barneverntjeneste-%E2%80%93-Vennesla-kommune.pdf> (Nedlastet 28.05.2020)

internkontroll i tjenesten. Rapporten kom med anbefalinger tilknyttet forsvarlig saksbehandling, samtykke, tilbakemelding til melder, dokumentasjon og avviksbehandlingen. Helsetilsynet gjennomførte dette året også tilsyn med meldeplikten til barnevernet og barnevernets tilbakemeldinger til offentlige meldere¹⁷¹. Fylkesmannen vurderte at tjenesten ikke hadde gode nok ordninger på dette området. Selv om dette er fulgt opp vurderer revisjonen fortsatt at overnevnte risikofaktorer kan gjøre seg gjeldende. Barn skal gis mulighet til å medvirke i sine saker. Ved undersøkelse på landsbasis er det blitt avdekket at bare 4 av 10 barn får mulighet til tilstrekkelig medvirkning i sine saker¹⁷². Feilvurderinger i barnevernet vil kunne gi store konsekvenser, både for det enkelte barn, foreldrene og for familien. Det er viktig at omsorgssvikt forebygges og oppdages tidligst mulig da manglende omsorg kan påvirke barnets helse og utvikling i alvorlig grad¹⁷³. Revisjonen vurderer at området er av høy vesentlighet for kommunens med tanke på både tjenesteleveranse og omdømme. Samlet risiko og vesentlighet vurderes som M/H.

Oppfølging og tilsyn med barn i barneverntjenesten (fosterhjem, hjelpetiltak, omsorgsovertakelse) (RoV = M)

Barnevernstjenesten har ansvar for oppfølging og individuell veiledning av hvert enkelt barn i fosterhjem. Barnevernet skal besøke fosterhjemmet så ofte som nødvendig, og minimum fire ganger i året, for å sikre en forsvarlig oppfølging og kontroll av barnets situasjon i fosterhjemmet. Barnet skal ha rett til medvirkning (bvl. §1.6)¹⁷⁴ og barnevernet skal samarbeide med barn og foreldre (bvl § 1.7). I 2014 kom nye tilsynsregler for kommunen. Kommunen fikk da et helhetlig ansvar for planlegging, gjennomføring og oppfølging av tilsynet med at barn får forsvarlig omsorg i fosterhjemmet. Tilsynet fra kommunen kom i tillegg til den kontrollen som barneverntjenesten i kommunen selv skal utføre.

Mulige risikofaktorer:

- Presset ressursituasjon
- Bemanningssituasjonen
- Manglende kompetanse
- Manglende medvirkning/påvirkningsmulighet
- Lite samhandling mellom barneverntjenesten og kommunen
- Skrives ikke tilsynsrapporter
- Covid-19 arbeidsbegrensninger

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

I områdene som tilligger Midt-Agder barnevernstjeneste skal alle barn i fosterhjem ha fått oppfølging i tråd med lovverket¹⁷⁵, og barnevernssamarbeidet har gjort et godt arbeid med å følge opp lovverket på dette området. Vi vet samtidig at det kan være knappe ressurser og vanskelig å få tak i kompetent bemanning, noe som øker risikoen i tilknytning til barns medvirkning da tjenesten kan være underlagt tidspress. Revisjonen vurderer det som sannsynlig at overnevnte risikofaktorer kan gjøre seg gjeldende i kommunen, men at området i økende grad er blitt fulgt opp.

¹⁷¹ Helsetilsynet (2019). Rapport etter felles tilsyn med meldeplikten til barnevernet og barnevernets tilbakemeldinger til offentlige meldere i Helsetilsynet (2019). <https://www.helsetilsynet.no/tilsyn/tilsynsrapporter/agder/2019/vennesla-kommune-felles-tilsyn-med-meldeplikten-til-barnevernet-og-barnevernets-tilbakemeldinger-til-offentlige-meldere-2019/> (Nedlastet 28.05.2020)

¹⁷² Havnen et. al. (2020). Når barnevernet undersøker https://bufdir.no/globalassets/global/nbbf/barnevern/a_medvirke_nar_barnevernet_undersoker_en_studie_av_barn_og_foreldres_medvirking_i_barnevernets_undersokelsesarbeid.pdf (Nedlastet 28.05.2020)

¹⁷³ Bufdir (2020) https://bufdir.no/Nedsatt_funksjonsevne/Vern_mot_overgrep/Vold_og_overgrep_mot_barn_og_unge_med_funksjonsnedsettelser/Tegn_pa_vold_og_overgrep/Omsorgssvikt/ (Nedlastet 28.05.2020)

¹⁷⁴ LOV-1992-07-17-100 Lov om barneverntjenester (bvl.). https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100/KAPITTEL_1#KAPITTEL_1 (Nedlastet 4.9.2020)

¹⁷⁵ BUFDIR (2020) Barnevern kommunemonitor https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern_kommunemonitor/#/0935.0937.1014 (Nedlastet 31.08.2020)

Oppfølging av barnets situasjon er en vesentlig forutsetning for et vellykket fosterhjemforhold. Tilsyn skal sikre fosterbarns rettssikkerhet og kontrollere at barnet får god omsorg i fosterhjemmet. Tilsyn og oppfølging er nødvendig for at barnevernstjenesten skal bli oppmerksom på situasjonen og foreta en kartlegging av hvordan forholdene er i fosterhjemmet for barnet. Blir ikke tilsyn og oppfølging gjennomført reduseres muligheten for at barnevernstjenesten får iverksatt nødvendige tiltak for å sikre barnet en god og forsvarlig omsorgssituasjon. Revisjonen vurderer på bakgrunn av dette at samlet risiko og vesentlighet for området er M.

MIDT-AGDER PP-TJENESTE

Det fremkommer av opplæringsloven § 5-6¹⁷⁶ og barnehageloven § 19 c¹⁷⁷ at hver kommunen skal ha en pedagogisk-psykologisk tjeneste (PP-tjenesten). PP-tjenesten skal sørge for at det blir utarbeidet lovpålagte sakkyndige vurderinger, og skal bistå barnehagen og skolen i arbeidet med kompetanse- og organisasjonsutvikling for å tilrettelegge for dem med særlige behov.

Fakta om kommunen

PP-tjenesten i Iveland kommune er organisert som et interkommunalt samarbeid. Tjenesten dekker kommunene Vennesla, Iveland, Evje og Hornnes og har Vennesla som vertskommune. Enheten hadde i 2017 10 ansatte (Spesialpedagoger, PP-rådgiver, psykolog, logoped, prosjektstilling og Fagleder).

Interkommunal PP-tjeneste (RoV = M/H)

PP-tjenesten kan organiseres i samarbeid med andre kommuner eller med fylkeskommunen¹⁷⁸, men kommunen kan ikke kjøpe slike tjenester. Tjenesten må organiseres på en måte som tilbyr forsvarlige tjenester til alle kommunene som deltar i samarbeid. Risikofaktorer som påvirker slikt samarbeid kan være:

Mulige risikofaktorer

- Ressurssituasjonen
- Bemanning og kompetanse
- Endringer i tjenesten innhold eller struktur
- Manglende styring og internkontroll/oppfølging fra deltakerkommunene.
- Informasjon om tjeneste til kommunen
- Kommunens oppfølging av tjenesten
- Kvalitet/oppfølging av rapportering

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Revisjonen vurderer at nevnte risikofaktorer kan gjøre seg gjeldende. I årsmelding for 2017 fremheves det at tjenesten gikk inn i det de kaller en snuoperasjon fra individfokuset til mersystemrettet arbeid. Man har ønsket å redusere bruk av spesialundervisning og ha større fokus på tilrettelagt opplæring. For 2017 rapporteres det samtidig om høyt trykk på individsaker samtidig som det er et økende behov for systemrettet arbeid mot læringsmiljø. PPT-tjenesten har i 2019 hatt redusert bemanning pga. sykemeldinger og ubesatte stillinger¹⁷⁹. Det har vært

¹⁷⁶ LOV-1998-07-22-83 Lov om grunnskolen og den videregående opplæringa (Opplæringslova) <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61> (Sist nedlastet 07.06.2020)

¹⁷⁷ LOV-2005-06-17-64 Lov om barnehager (barnehageloven) <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64?q=barnehager> (Nedlastet 28.05.2020)

¹⁷⁸ Regjeringen (2020) PP-tjenesten. <https://www.regjeringen.no/no/tema/utdanning/grunnopplaring/artikler/pedagogisk-psykologisk-tjeneste/id699010/> (Nedlastet 03.06.2020)

¹⁷⁹ Vennesla kommune (2020). Årsmelding Midt-Agder PPT 2019.

vanskelig for tjenesten å rekruttere kompetent personal til nye stillinger. Mindre bemanning har berørt alle skoler/kommuner tilhørende samarbeidet. Samtidig har samarbeidet blitt utvidet til Åseral kommune. Enhetens årsrapporter (2018¹⁸⁰ og 2019¹⁸¹) fremhever omstillinger på flere områder tilknyttet enhetens arbeidsoppgaver. Samtidig vektlegges det at det er for lite ressurser tilknyttet enheten. PPT er bekymret for utviklingen mht. atferd- sosial emosjonell problematikk.

Konsekvensene av at overnevnte risikofaktorer inntreffer må sees i tilknytning til tjenesteleveranse og oppfølging av barn/ungdom, men også i lys av kostander og utfordringer tilknyttet manglende forebygging. Området bør sees i lys av vurderingen innen spesialpedagogisk hjelp i skoler/barnehager (se vurderinger over). Iveland kommunes planverk vektlegger i stor grad utdanning av kommunens innbyggere, noe som øker områdets vesentlighet. Revisjonen vurderer samlet risiko- og vesentlighet på området til M/H.

Aktuelle tema for forvaltningsrevisjon – Oppvekst

Område/Tema	Risiko og vesentlighet
Kvalitet i Skolen	M/H
Grunnskole - Psykososialt læringsmiljø / Trivsel i skolen	M/H
Grunnskole - Spesialundervisning i grunnskolen	M/H
Barnehage – Spesialpedagogisk hjelp og tidlig innsats	M
Barnevern – Saksbehandling og internkontroll	M/H
Barnevern - Tilsyn og oppfølging	M
Interkommunal PP-tjeneste	M/H

HELSE OG SOSIAL

Det fremkommer av helse- og omsorgsloven¹⁸² at kommunen skal sørge for at personer som oppholder seg i kommunen, tilbys nødvendige helse- og omsorgstjenester. Annet viktig lovverk på området er Folkehelseloven¹⁸³ og Lov om Sosiale tjenester¹⁸⁴

Fakta om Iveland kommune

I Iveland kommune kan hovedsakelig to enheter knyttes til helse og sosialfeltet¹⁸⁵: Pleie og omsorg og Helse og Velferd. Kommunen inngår i tillegg i interkommunalt samarbeid for å levere tjenester på dette området, herunder NAV-samarbeid med Vennesla kommune (fra 2020). Revisjonen gjør følgende vurderinger innen sektoren:

¹⁸⁰ Vennesla kommune (2019) Årsmelding Midt-Agder PPT 2020.

¹⁸¹ Vennesla kommune (2020). Årsmelding Midt-Agder PPT 2019.

¹⁸² LOV 2011-06-24-30. Lov om kommunale helse – og omsorgstjenester <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2011-06-24-30> (Nedlastet 20.05.2020)

¹⁸³ Lov-2011-06-24-29 om folkehelsearbeid (Folkehelseloven) <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2011-06-24-29?q=Folkehelse> (Nedlastet 25.06.2020).

¹⁸⁴ LOV-2009-12-18-131 Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (Sosialtjenesteloven) <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-12-18-131> (Nedlastet 29.06.2020)

¹⁸⁵ Iveland kommune (2018/2019) Kommunens årsberetninger

OVERORDNET HELSE OG SOSIAL

Opprettholdelse av tjenestetilbud under Covid-19 pandemi (Oppfølging av sårbare grupper) (RoV = H)

Den globale pandemien som har preget kommunene fra og med vinteren 2020 kan få store konsekvenser for kommunenes måloppnåelse på helse- og sosial feltet. Spesielt utsatt i denne forbindelse er sårbare grupper. Opprettholdelse av tjenestetilbud under krevende rammebetingelse kan vise seg å være en utfordrende oppgave for kommunene. Samtidig er ikke brukere fratatt sine rettigheter.

Mulige risikofaktorer:

- Smittereduserende tiltak er ikke forenelig med tjenestetilbudet
- Vanskelig bemanningssituasjon
- Lite kunnskap om håndtering av ny situasjon
- Krevende ressursituasjon
- Oppfølging av sårbare grupper må nedprioriteres pga. smittevern.
- Viktige tjenester og sosiale arenaer må holde stengt.

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Det er i senere tid kommet et økende antall beretninger om mennesker som har fått redusert tjenestetilbudet, eller fått manglende oppfølging som følge av Covid-19 pandemien. På denne bakgrunn er sannsynlig at overnevnte risikofaktorer har gjort seg gjeldende under håndteringen av pandemien til tross for at kommunene har gjort mye for å håndtere situasjonen. Det er videre sannsynlig at lignende situasjoner kan oppstå igjen. I verste fall kan svikt i etterlevelse av regelverket påvirke menneskes liv og helse. Vesentligheten av området må videre sees i lys av situasjonens læringspotensial. Revisjonen vurderer samlet risiko og vesentlighet på området som H.

Folkehelse og forebyggende helsearbeid - generelt eller med fokus på barn og unge (RoV = M)

Folkehelsearbeidet i kommunen er forankret i folkehelseloven¹⁸⁶. Det fremkommer av lovens § 1 at kommunens folkehelsearbeid skal fremme befolkningens helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold, samt bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse. Videre fremgår det at kommunen skal bidra til utjevning av sosiale helseforskjeller og bidra til å beskytte befolkningen mot faktorer som kan ha negativ innvirkning på helsen. Av loven følger det også at kommunen skal ha nødvendig oversikt over helsetilstanden i befolkningen og de positive og negative faktorer som kan virke inn på denne. Oversikten skal inngå som grunnlag for arbeidet med kommunens planstrategi. I arbeidet med kommuneplaner skal kommunen fastsette overordnede mål og strategier for folkehelsearbeidet som er egnet til å møte de utfordringer kommunen står overfor med utgangspunkt i oversikten over helsetilstanden i befolkningen. Kommunen skal ut ifra dette iverksette nødvendige tiltak. Dette kan blant annet omfatte tiltak knyttet til oppvekst- og levekårsforhold som bolig, utdanning, arbeid og inntekt, fysiske og sosiale miljøer, fysisk aktivitet, ernæring, skader og ulykker, tobakksbruk og alkohol- og annen rusmiddelbruk.

Mulige risikofaktorer:

¹⁸⁶ Lov-2011-06-24-29 om folkehelsearbeid (Folkehelseloven) <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2011-06-24-29?q=Folkehelse> (Nedlastet 25.06.2020).

- Manglende eller feil kunnskap om helseutfordringer blir lagt til grunn for tiltak
- Kunnskapen tas ikke i bruk av enhetene og kommunens ledelse
- Manglende fokus i kommunen

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Kommunen vektlegger selv at «levekår og livsstils utviklingen medfører nye utfordringer som barnefattigdom, livsstilssykdommer, gjeldsproblematikk, rus, psykiatri og økning i andel uførepensjonister»¹⁸⁷. Fylkesmannen vektlegger særskilt utfordringer for barn og unges helse, herunder, slåssing trusler om vold og skader. Kommunen har omtrent 15 prosentpoeng lavere vaksinasjonsdekning for meslinger for barn 9 år sammenlignet med landet som helhet¹⁸⁸.

Som risikoreducerende tiltak har kommunen en egen frisklivssentral, og kommunen har også utarbeidet en handlingsplan for folkehelsearbeidet for 2020-2023¹⁸⁹ med fem satsningsområder (Omsorgstjenester, integrering, psykisk helse, sosial ulikhet, livsstilssykdommer). Arbeid med folkehelse er også i fokus i kommunens strategiplan for idrett og friluftsliv¹⁹⁰.

Konsekvensene av overnevnte risikofaktorer kan være at kommunen ikke klarer å redusere ulikheter i helse og omsorgstilbudet, feilslåtte tiltak, og økte kostnader fordi man ikke får tatt tak i utfordringer tidlig. Folkehelsearbeidet er av høy vesentlighet for kommunen da kommunen har et mål om folkehelse på linje med landet¹⁹¹. Revisjonen vurderer samlet risiko og vesentlighet på området som M.

Helhetlige og koordinerte helse- og omsorgstjenester (RoV - M/H)

Samhandlingsreformen¹⁹², ny folkehelselov¹⁹³ og lov om helse- og omsorgstjenester¹⁹⁴ har stilt større krav til kommunene de siste årene. Kommunen har fått et tydeligere ansvar for å sikre sammenhengende tjenester og brukermedvirkning, og flere helsetjenester er blitt overført til kommunene som skal sikre at pasienter/brukere får rett behandling på rett sted og til rett tid, slik at helsetjenesten oppleves som helhetlige for både pasienter og pårørende. Et helhetlig og koordinert samarbeid betyr i økende grad samarbeid på tvers av kommunegrensene, og ulike fagdisipliner.

Mulige risikofaktorer:

- Manglende ressurser og kapasitet
- Planlegging og samarbeid
- Komplexiteten i organisasjonen
- Grad av prosjektorganisering.
- Endring og utvikling i organisasjonen.
- Utveksling av informasjon
- Kompetanse

Risiko og vesentlighetsvurdering:

¹⁸⁷ Iveland kommune (2020) Økonomiplan 2020-2023.

https://www.iveland.kommune.no/getfile.php/4701807.2242.q7jbsmwzibiz/Budsjett-%C3%98k.plan_2020-2023-Vedtatt.pdf (Nedlastet 30.06.2020)

¹⁸⁸ FHI (2019) Folkehelseprofil Iveland

¹⁸⁹ Iveland kommune (2020) Handlingsplan for folkehelse i Iveland kommune år 2020. <https://www.iveland.kommune.no/planer-og-styringsverktoy.294787.no.html> (Nedlastet 29.06.2020)

¹⁹⁰ Iveland kommune (2016) Strategiplan idrett og friluftsliv. <https://www.iveland.kommune.no/planer-og-styringsverktoy.294787.no.html> (Nedlastet 29.06.2020)

¹⁹¹ Iveland kommune (2016) Kommuneplanenes samfunnsdel mot 2026.

¹⁹² Regjeringen (2009) Samhandlingsreformen - Rett behandling- på rett sted- til rett tid. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-47-2008-2009-/id567201/> (Nedlastet 03.06.2020)

¹⁹³ LOV-2018-06-22-83 Lov om folkehelsearbeid (folkehelseloven) <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2011-06-24-29> (Nedlastet 03.06.2020)

¹⁹⁴ LOV 2011-06-24-30. Lov om kommunale helse – og omsorgstjenester <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2011-06-24-30> (Nedlastet 20.05.2020)

Kommunen vektlegger selv at det kan være utfordringer tilknyttet at pleie og omsorgstjeneste blir stadig mer avanserte og tverrfaglige, og at det er økende krav til behandling. Tjenester til nye brukergrupper blir mer omfattende og sammensatte. Tilknyttet disse utfordringene ser kommunen videre et behov for økt ressurser og kompetanse innen pleie- og omsorgstjenesten. Eksempler på fagområder er ernæring, psykisk helse, rus, rehabilitering, hjelp til egenmestring, forebygging og helsefremmende arbeid¹⁹⁵. I økonomiplanen¹⁹⁶ fremheves det at det kan være utfordrende for kommunen å tilfredsstille kravet om ØHD (Øyeblikkelig hjelp døgnbemannning – Se RoV under), spesielt innenfor rus og psykisk helse. Helhetlig oppfølgingstilbud til personer/pasienter med psykiske lidelser og/eller rusrelaterte problemer er ofte en utfordring for mindre kommuner. Forskning viser at omsorgstjenestenes virksomhet har sin styrke på sine grunnleggende oppgaver innenfor behandling og pleie, men at tjenestene ofte kommer seint inn og ikke er like gode på å ivareta det forebyggende arbeide¹⁹⁷. At overnevnte risikofaktorer inntreffer er slik sannsynlig. Konsekvenser kan være at pasienter og pårørende ikke vil få den oppfølging de trenger. For kommunen kan manglende oppfølging føre til økte utgifter. Manglende etterlevelse kan medføre store konsekvenser for brukerne av kommunenes helse- og omsorgstjenester, samtidig som dette kan ha innvirkning på kommunens økonomi. Det vurderes at det kan være spesielt aktuelt med forvaltningsrevisjon innen arbeid med koordinering på rusfeltet og/eller arbeidet med eldreomsorg, koordinering ifht. kreftpasienter (Kreftkoordinator). Samlet risiko og vesentlighet på området vurderes som M/H.

Bekjempelse av barnefattigdom (RoV = H)

I rundskriv til sosialtjenesteloven blir det presisert at «tidlig innsats er vesentlig for å forebygge sosiale problemer¹⁹⁸. Dette gjelder særlig overfor barn og unge som vokser opp i vanskeligstilte familier, og hvor det er viktig å hindre at oppvekstsituasjonen fører til ytterligere og vedvarende stigmatisering. For å få til gode tiltak, er det viktig at NAV-kontoret har et godt samarbeid med andre offentlige instanser, privat sektor og frivillige organisasjoner»¹⁹⁹. Hensynet til at barn og unge skal ha en normal oppvekst innebærer blant annet at de får mulighet til å delta i fritidsaktiviteter på linje med andre barn og at det ved tildeling og utmåling av stønad til livsopphold tas høyde for dette.

Mulige risikofaktorer:

- Utilstrekkelig oppfølging av vedtak og prioriteringer på området.
- Utilstrekkelig samarbeid og koordinering av tjenester
- Manglende kompetanse på området
- Manglende kapasitet til oppfølging
- Strukturelle faktorer og sosiale forhold i kommunen
- Den økonomiske utviklingen
- Covid-19
- Manglende integrering

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Prosentandelen som vokser opp i familier med vedvarende lavinntekt i Iveland kommune lå i 2017 godt over gjennomsnittet for fylket og landet (18,1 % mot 10,8 % for fylket og 10,7 % for landet). Prosentandel har vært stigende de siste årene (9,6 % i 2014). Det er en høyere andel barn i husholdninger som har mottatt sosialhjelp og uføretrygd enn i landet generelt.

¹⁹⁵ Iveland kommune (2020) Kommunens årsberetning 2019

¹⁹⁶ Iveland kommune (2020) Kommunens budsjett 2020 og økonomiplan 2020-2023

¹⁹⁷ St. Melding 29 (2012-2013)

¹⁹⁸ R35:00 Rundskriv til lov om sosiale tjenester i NAV <https://lovdata.no/nav/rundskriv/r35-00> (Nedlastet 04.06.2020)

¹⁹⁹ R35:00 Rundskriv til lov om sosiale tjenester i NAV <https://lovdata.no/nav/rundskriv/r35-00> (Nedlastet 04.06.2020)

Om man ser barnefattigdom i lys av det lokale inntektsnivået er det likevel ikke en vesentlig høyere andel barn i lavinnteksthusholdninger enn ellers. Tall fra Ungdata²⁰⁰ viser likefullt at barn i kommunen i større grad opplever at familien har dårlig råd sammenlignet med landet for øvrig (10% vs. 4 %). Kommunen har iverksatt enkelte risikoreduserende tiltak på området. Av risikoreduserende tiltak kan man blant annet nevne at kommune har fått prosjektmidler fra Fylkesmannen til aktiviteter ved Kiland-senteret. Kommunen har også planlagt å vedta en handlingsplan for forebygging av barnefattigdom²⁰¹. Vi har ikke undersøkt status på dette arbeidet.

Konsekvensene av overnevnte risikofaktorer kan for den enkelte være dårligere helse, skolegang og læring, dårligere muligheter på arbeidsmarkedet, og dårligere inkludering i samfunnet.²⁰² Det er en risiko for at barna som vokser opp i familier med en vanskelig økonomisk situasjon fortsetter å ha økonomiske vanskeligheter når de selv blir voksne. Utfordringer kan forplante seg i generasjoner. Konsekvensene av å vokse opp i en familie med lav inntekt kan slik være store, både på kort og lang sikt. At kommuneplanens samfunnsdel spesifiserer at «barn og unge skal prioriteres» øker vesentligheten for området. På bakgrunn av dette vurderer revisjonen samlet risiko og vesentligheten som H.

PLEIE OG OMSORG

Enhetens hovedoppgave er å levere tjenesten etter lov om kommunale helse- og omsorgstjenester. Tilknyttet enhetens ansvarsområde ligger blant annet:

- Sykehjem (Iveland Omsorgssenter – 14 plasser)
- Dagsenter
- Hjemmebaserte tjenester (Hjemmesykepleie/hjelp, demenskoordinator, BPA, Avlastning)
- Koordinerende enhet for habilitering og rehabilitering.
- Botjenesten (tjenester til utviklingshemmede, støttekontakt, avlastning, dag- og aktivitetstilbud)
- Aktiviserings- og servicetjenester overfor eldre personer med funksjonsnedsettelse
- Kommunal øyeblikkelig hjelp.

Revisjonen vurderer risiko og vesentlighet på følgende området tilknyttet enheten:

Håndtering av aldrende befolkning (RoV = H)

I tiårene fremover vil andelen eldre i den norske befolkningen øke kraftig. Det tyder på bedre helse og kan også være en pekepinn generelt på bedre liv. Samtidig vil en aldrende befolkning påvirke kommunens aldersbærevne ved at forholdet mellom antall personer i produktiv alder og antall mennesker med behov for omsorg vil bli skjevare. Offentlig finansiering påvirkes av endringer i alderssammensetningen fordi vi betaler mer skatt og avgifter i yrkesaktiv alder enn vi gjør som barn/gamle. Samtidig gir en økende andel eldre større utgifter for kommunene fordi de i større grad er avhengige av kostbare tjenester.

Mulige risikofaktorer:

- Færre i yrkesaktiv alder i forhold til eldre (aldersbæreevnen)
- Utfordring for tjenesteleveranse og botilbud

²⁰⁰ Ungdata (2020) <http://www.ungdata.no/> (Nedlastet 05.06.2020)

²⁰¹ Iveland kommune 2016) Kommunens planstrategi 2016-2019.

²⁰² Bufdir (2020) Konsekvenser av barnefattigdom.

https://bufdir.no/Familie/Fattigdom/Veileder/Om_fattigdom1/Konsekvenser_av_fattigdom_pa_ulike_omrader/ (Sist nedlastet 02.06.2020)

- Vanskelig å rekruttere arbeidskraft til tjenestene
- Manglende planlegging og beslutningsgrunnlag
- Lite effektivisering
- Følger ikke med på den teknologiske utvikling (velferdsteknologi)
- Økonomi

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Iveland kommune har i dag en ung befolkning. Frem mot 2050 vil kommunen derimot få en markant økning i antall eldre. Øvrig befolkning vil være mer stabil, men øke noe i de fleste aldersgrupper (Se tabell²⁰³). Sannsynligheten for at overnevnte risikofaktorer vil gjøre seg gjeldende i kommunen er således høy. At det blir flere eldre vil blant annet medføre flere med komplekse

	Hovedalternativet (MMMM)			
	2020	2030	2040	2050
4218 Iveland				
Menn				
0-17 år	173	171	166	182
18-49 år	279	297	286	275
50-66 år	144	161	174	173
67-79 år	73	101	112	122
80-89 år	14	30	54	63
90 år og eldre	4	3	9	15
Kvinner				
0-17 år	168	164	161	172
18-49 år	251	279	287	282
50-66 år	141	156	171	178
67-79 år	58	89	107	114
80-89 år	18	30	49	65
90 år og eldre	8	3	10	18

sykdomsbilder og behov som må tas hånd om. Flere vil trenge opphold på institusjon, tilrettelagte boliger og/eller tidsavgrenset opphold på institusjon. Man vil få økt antall pensjonister. Andel med demenssykdom og/eller andre aldersrelaterte utfordringer vil øke. Kommunens aldersbæreevne vil bli svekket, og det kan bli behov for økonomiske omprioriteringer. På denne bakgrunn vurderer revisjonen samlet risiko og vesentlighet som H.

Pleie og omsorgstjenester i og utenfor institusjon (RoV = H)

Kommunen skal sørge for at personer som oppholder seg i kommunen, tilbys nødvendige helse- og omsorgstjenester jf. Helse- og omsorgstjenesteloven § 3.1. For å fylle dette kravet skal kommunen blant annet tilby helsetjenester og personlig assistanse i hjemmet, men også plass i institusjon for dem som trenger det, herunder sykehjem (jf. §3-2 punkt 6). Jf. punkt 7 skal kommunen gi et dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens. Pasient- og brukerrettighetsloven inneholder videre rettsregler om de rettigheter pasienter og brukere har overfor helse- og omsorgstjenesten.²⁰⁴ Det er også egne forskrifter tilknyttet kvalitet i pleie- og omsorgstjenestene²⁰⁵. En viktig del av dette er vedtakene som avgjør hvorvidt en person skal få hjemmetjenester eller plass i institusjon.

Mulig risikofaktorer:

- Ressurssituasjon
- Vedtak (hjemmetjenester vs. institusjonsplassering)
- Over/underkapasitet i sykehjem og hjemmetjenester
- Manglende rutiner og retningslinjer.
- Feil i saksbehandling eller saksbehandling basert på utilstrekkelige vurderinger.
- Kompetanse
- Organiseringen av tjenestene
- Forståelsen av hva som er best/forsvarlig omsorg.
- Manglende individuell tilpasning
- Deltidsproblematikk
- Fremtidig press på tjenesten
- Covid-19

²⁰³ SSB (2020) Befolkningsfremskrivning mot 2050 <https://www.ssb.no/statbank/table/12882/tableViewLayout1/> (Nedlastet 31.08.2020)

²⁰⁴ LOV-2019-12-20-104 Lov om pasient- og brukerrettigheter (pasient og brukerrettighetsloven <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-63>) (Nedlastet 30.06.2020)

²⁰⁵ FOR 2003-06.27.792. Forskrift om kvalitet i pleie og omsorgstjenesten. <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2003-06-27-792?q=For2003-06-27-792> (Nedlastet 30.06.2020)

Risiko og vesentlighetsvurdering:

Små forhold kan medføre at mer ressurser må brukes på administrasjon av tjenesten og at tjeneste blir mer kostbar enn andre steder (manglende stordriftsfordeler). Utgifter per oppholdsdøgn i institusjon (7301 kr) er ifølge innrapporterte Kostra-tall over det dobbelt av hva de er for Aust-Agder fylket (3106 kr). Det er også godt over Kostragruppe 4 og landet (Ca. 4000 kr)²⁰⁶. Antall brukerrettede årsverk per bruker av omsorgstjenester er her ca. halvparten av hva de er for landet og Kostragruppe 4. Det er en høy andel deltidsstillinger i tjenesten. Andelen av innbyggerne over 80 år som bruker hjemmetjenester er langt høyere enn sammenlignbare kommuner og landet (50 % vs. ca. 30 % i 2019, og 40,9 % for Iveland i 2019)

I kommunebarometerets rangering av kommunenes pleie og omsorgstjenester ligger Iveland kommune blant de 10 dårligste kommunene i landet (413 plass av 419 kommuner)²⁰⁷. Kommunen bruker samtidig mindre av sine frie inntekter til pleie- og omsorgstjenester.

Iveland omsorgssenter skal ifølge årsmeldingen 2019 være godt rustet bygningsmessig til å håndtere fremtidige behov. Dette henger sammen med at andelen innbyggere over 80 år er noe mindre i kommunen enn ellers per dags dato. Kommunen vektlegger samtidig at det er et behov for kompetanseheving på området samt utfordringer med å rekruttere tilstrekkelig andel sykepleiere. Fylkesmannen har varslet tilsyn med kommunens sykehjem i 2020²⁰⁸. Ved tilsyn med tvungen helsehjelp etter pasient og brukerrettighetsloven i 2012 fikk kommunen to avvik på sykehjemmene. Kommunen sikret ikke at samtykke ble vurdert og gjorde ikke helsefaglige vurderinger om aktuell hjelp kunne gjennomføres ved tvang. Tilsynet ble avsluttet etter at tiltak ble iverksatt.²⁰⁹

Pleie og omsorg er et krevende område der det kan ha forholdsvis store konsekvenser for brukere og pårørende om risikofaktorer inntreffer. Områdets vesentlighet for kommune er høy da det vil bli et større press på omsorgstjenester for eldre med årene. Revisjonen vurderer samlet risiko og vesentlighet som H.

Legemiddelhåndtering i sykehjem (RoV = M/H)

Sykehjem er en helseinstitusjon som gir pasienter heldøgns opphold, behandling og pleie som det ikke er påkrevet at skjer på sykehus, men hvor det likevel er nødvendig med mer helsefaglig oppfølging enn det som er forsvarlig eller praktisk mulig å yte i pasientens eget hjem. Det er viktig at pasienter i sykehjem får riktige legemidler, i riktig dose, til riktig tid. Hvordan legemidler skal håndteres følger av egen forskrift. Siden 1. januar 2017 er det blant annet forskriftsfestet at sykehjemsbeboere skal ha legemiddelgjennomgang, ved innkomst og minst én gang årlig (§ 5a)²¹⁰.

Mulige risikofaktorer:

- Manglende ressurser
- Manglende kompetanse
- Svikt i journalsystemene
- Dårlig oppfølging av pasientene
- Ikke oppdatert legemiddelliste
- Misligheter

²⁰⁶ SSB (2020) Kostra Iveland – Pleie og omsorgstjenester.

²⁰⁷ Kommunal rapport (2020) Rangering av kommunenes Pleie og omsorgstjenester Torsdag 11. Juni. Side 4. nr 20: 2020

²⁰⁸ Fylkesmannen (2020) Tilsynskalender. <https://www.fylkesmannen.no/agder/Tilsynssider/Oversikt-planl-tilsyn/tilsynskalender-2020-for-fylkesmannens-planlagte-tilsyn/> (Nedlastet 30.06.2020)

²⁰⁹ Helsetilsynet (2012) Tilsynsrapport Iveland kommune – Tvungen helsehjelp sykehjem. <https://www.helsetilsynet.no/historisk-arkiv/tilsynsrapporter/aust-agder-arkiv-tilsynsrapporter/2012/iveland-kommune-tvungen-helsehjelp-sykehjem-2012/> (Nedlastet 30.06.2020)

²¹⁰ FOR-2008-04-03-320. Forskrift om legemiddelhåndtering for virksomheter og helsepersonell som yter helsehjelp. <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2008-04-03-320> (Nedlastet 03.06.2020)

- Tidspress
- Manglende rutiner og retningslinjer
- Praktisk gjennomføring
- Mangelfull internkontroll

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Det ble utført selvmeldingstilsyn med legemiddelhåndteringen i Iveland kommune i 2010. Det ble da funnet avvik ved at kommune ikke hadde oppdaterte prosedyrer og kontroll av disse. Tilsynet ble avsluttet etter at kommunen rettet opp tiltaket²¹¹. Det er ikke tall for hvor mange beboere med langtidsopphold på institusjon som har fått legemiddelgjennomgang. Overmedisinering i sykehjem har forøvrig vist seg å være et stort problem i Norsk sykehjem²¹². Konsekvensen kan bli alvorlig dersom pasienten får feil type legemiddel, for få, for mange eller feil dose, eller kombinasjoner av legemidler som fører til skade²¹³. Mangelfull legemiddelhåndtering kan videre svekke tilliten til kommunens helsetjenester. Kommunen har en økende andel eldre som vil trenge gode helsetjenester. Revisjonen anser samlet risiko og vesentlighet på området som M/H.

HELSE OG VELFERD

Enhetens oppgave er å levere forsvarlige helsetjenester innen områdene:

- Legetjenester
- Helsestasjon og skolehelsetjeneste
- Jordmortjeneste
- Psykisk helsetjeneste/psykiatritjeneste
- Fysioterapi
- Frisklivssentral
- Flyktning-tjeneste
- Rustjeneste
- Bo-veiledning
- Støttekontaktordning
- Husbank
- Kvalifiseringsprogram

Revisjonen vurderer risiko på følgende områder tilknyttet enhetens ansvarsområde:

Introduksjonsordning for nyankomne innvandrere/ bosetting og integrering (RoV = M/H)

I henhold til lov om introduksjonsordningen²¹⁴ med tilhørende forskrifter har den enkelte kommune ansvar for å tilrettelegge introduksjonsprogram i tråd med lovens intensjoner og bestemmelser, herunder samordne ulike virkemidler som andre sektormyndigheter kan ha ansvar for, som arbeidsrettede tiltak i regi av staten (Arbeids og velferdsetaten). Kommunene skal tilby opplæring i grunnleggende ferdigheter og grunnskole jf. opplæringsloven²¹⁵. Nyankomne utlendinger mellom 18 og 55 år har rett og plikt til å delta i programmet. IMDI forvalter ulike tilskudd for integrering som kommunene kan benytte seg av i arbeidet.

Mulige risikofaktorer:

- Lite forutsigbart felt med tanke på planlegging og budsjettering (ustabilt antall nyankomne)
- Beholde nok kompetanse.
- Lavt antall deltakere vs. krav til gjennomføring
- Variert målgruppe vs. individuell tilpasning

²¹¹ <https://www.helsetilsynet.no/historisk-arkiv/tilsynsrapporter/aust-agder-arkiv-tilsynsrapporter/2010/iveland-kommune-legemiddelhandtering-sykehjem-2010/>

²¹² Gulla, Christine (2019) A fine balance: Drug Use in Norwegian Nursing Homes <http://bora.uib.no/handle/1956/18479> (Sist nedlastet 29.04.2020)

²¹³ Sykepleien (2019) <https://sykepleien.no/2019/02/overmedisinering-sykepleierne-har-en-voldsom-makt> (Nedlastet 28.05.2020)

²¹⁴ LOV-2003-07-24-35 Lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven) <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2003-07-04-80> (Nedlastet 29.06.2020)

²¹⁵ LOV-1998-07-17-61 Lov om grunnskolen og den videregående opplæring (Opplæringsloven) <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2003-07-04-80> (Nedlastet 29.06.2020)

- Reduksjon i tilskudd (barn/unge)
- Manglende internkontroll
- Utilstrekkelig samspill med frivillig sektor.

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

I Iveland kommune har 12,6 % av befolkningen innvandrerbakgrunn (2020²¹⁶). 5,3 % av disse har bakgrunn som flyktninger. I Norge som helhet er innvandrerbefolkningen på 14,7 %, men bare 0,9 % av befolkningen har flyktning-bakgrunn. En noe lavere andel av innvandrerbefolkningen var i arbeid i forhold til kommunenes befolkning ellers (59,7 % vs. 64,7 %). Kommunen mottok i 2019, 7,4 millioner i tilskudd fra IMDI til integreringsarbeidet og har hatt et økende antall bosettinger (6 personer i 2015 til 10 personer i 2018 og 2019).

I 2016 var det tilsyn med kommunen jf. introduksjonsloven. Det ble fremhevet at Iveland kommune ikke hadde et helårlig introduksjonsprogram til alle deltakere²¹⁷. Ifølge årsmeldingen for 2019²¹⁸ har flyktningarbeidet i kommunen hatt stabile og gode resultater. De fleste har avsluttet introduksjonsprogrammet med overgang til VGS eller arbeid. Introduksjonsprogrammet gjennomføres i dag i lokalene til Vennesla voksenopplæring.

Kommunen gjorde i 2017 et langtidsvedtak om at 30 personer kan bosettes i perioden 2018-2022²¹⁹. Siden den gang har utgifter til økonomisk sosialhjelp i kommunen økt fordi man har måtte utbetale økonomisk støtte i påvente av utdanning eller arbeidsrettet tiltak. Vi kan ikke se at kommunen har en egen plan rundt integrering. På denne bakgrunn vurderer vi det som sannsynlig at ovennevnte risikofaktorer kan gjøre seg gjeldende selv om kommunen også opplever gode resultater på området.

Konsekvensene av at risikofaktorer inntreffer vil kunne være dårligere integrering, lavere deltakelse i arbeidsliv og sosiale utfordringer med tilhørende økonomiske konsekvenser for kommunen. Revisjonen vurderer samlet risiko og vesentlighet vurderes til M/H.

Helsestasjon og skolehelsetjeneste (RoV = M/H)

Kommunen skal tilby helsestasjons- og skolehelsetjeneste til barn og ungdom 0-20 år og tilby gravide å gå til svangerskapskontroll i tilknytning til helsestasjon.²²⁰ Tjenesten skal være et lavterskeltilbud, og det stilles krav til tilgjengelighet for alle grupperinger innenfor målgruppene. Kommunene har et selvstendig ansvar for å organisere sin virksomhet på en hensiktsmessig måte, tilpasset lokale behov, så lenge kravet til forsvarlighet i henhold til lov og forskrift oppfylles.²²¹ Formålet med forskriftene²²² er ifølge § 1 å bidra til å fremme psykisk og fysisk helse, fremme gode og sosiale og miljømessige forhold, forebygge sykdom og skader, utjevne sosiale helseforskjeller og forebygge, avdekke og avverge vold, overgrep og omsorgssvikt. Tjenesten skal i et tverrfaglig samarbeid bidra til å skape et godt oppvekstmiljø for barn og ungdom gjennom tiltak for å styrke foreldrenes mestring av foreldrerollen, fremme barns og ungdoms lærings- og utviklingsmiljø, samt bidra til å legge til rette for godt psykososialt og fysisk arbeidsmiljø i skolen²²³ og ²²⁴.

²¹⁶ IMDI (2020) Tall og statistikk. <https://www.imdi.no/tall-og-statistikk/steder/K0935> (Nedlastet 30.06.2020)

²¹⁷ Fylkesmannen (2016) Tilsynsrapport voksenopplæring. <https://www.fylkesmannen.no/globalassets/fm-agder/dokument-agder/barnehage-og-opplaring/2016/voksenopplaring/endelig-tilsynsrapport-iveland.pdf> (Nedlastet 30.06.2020)

²¹⁸ Iveland kommune (2020) Kommunens årsberetning 2019

²¹⁹ PS 63/2017 Bosetting av flyktninger. Kommunestyret 14.12.2017.

²²⁰ FOR-2003-04-03-450 Forskrift om kommunens helsefremmende og forebyggende arbeid i helsestasjons- og skolehelsetjenesten. <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2018-10-19-1584> (Nedlastet 30.06.2020)

²²¹ Sosial og helsedirektoratet (). Veileder til forskrift om helsestasjons- og skolehelsetjenesten, 2004, sosial og helsedirektoratet.

²²² FOR-2003-04-03-450 Forskrift om kommunens helsefremmende og forebyggende arbeid i helsestasjons- og skolehelsetjenesten. <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2018-10-19-1584> (Nedlastet 30.06.2020)

²²³ <https://www.regjeringen.no/no/tema/helse-og-omsorg/helse-og-omsorgstjenester-i-kommunene/innsikt/helsestasjons-og-skolehelsetjenesten/id426268/>

²²⁴ Helsedirektoratet (2017) Nasjonal faglig retningslinje for det helsefremmende og forebyggende arbeidet i helsestasjons- og skolehelsetjenesten: <https://www.helsedirektoratet.no/retningslinjer/helsestasjons-og-skolehelsetjenesten> (Nedlastet 30.06.2020)

Mulige risikofaktorer:

- Lite tilgjengelig for målgruppene
- Opplysningsplikt følges ikke
- Manglende kompetanse hos de ansatte
- Manglende ressurser
- Mangler styringssystem
- Mangelfull oppfølging etter avdekket risiko
- Avvik meldes ikke
- Ansvars og oppgavefordeling
- Kvalitet og pasientsikkerhet
- Brukermedvirkning
- Manglende samhandling og samarbeid

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

For at tjenestene skal fungere som forutsatt, er det viktig at kommunen sørger for at tilbudet er godt tilgjengelig for målgruppene, og kommunen må ha nødvendig kompetanse og ressurser til tjenesten. Det fremgår av kommunens årsmelding at kommunen kan ha utfordring ved rekruttering/kompetanse til tjenesten. Av fylkesmannens kommunebilde fremgår det at kommunen ikke gjennomfører alle rutinemessige kontroller ved 2-4 og 6 år²²⁵. Vaksinasjonsdekningen for barn 9 år er ca. 15 prosentpoeng lavere enn i landet som helhet. I årsmeldingen varsles det at det vil bli endringer i organisasjonen på dette området. Endringer kan medføre risiko på kort sikt selv om de implementeres som risikoreducerende tiltak. Det må nevnes at tjenesten har flere avtalte årsverk enn hva som er gjennomsnittlig for landet/fylket. Andel nyfødte som får hjemmebesøk er likevel noe under gjennomsnittet (87% vs. 93,4 % for landet). Revisjonen vurderer samlet Risiko og vesentlighet som M/H.

Legetjenester (RoV = M/H)

Kommunene skal sørge for gode helsetjenester til alle som trenger det²²⁶. Herunder har kommunene ansvaret for at tilstrekkelig legehjelp er tilgjengelig for alle i kommunen. Fastlegeforskriften²²⁷ fastslår at kommunen har plikt til å sørge for at det er tilstrekkelig antall fastleger i kommunene. Kommunen skal videre sikre gode legevaktordninger (akuttmedisinske tjenester)²²⁸ og annen legebistand, blant annet ved sykehjem.

Mulige risikofaktorer:

- Ikke planer og rutiner for området.
- Arbeidsmarkedet.
- Økonomistyringen av tjenesten
- Endringer i tjenesten
- Manglende samarbeid mellom leger og kommuner
- Vanskelig for kommunen å lede tjenestene/legene.

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Revisjonen finner at sannsynligheten for at overnevnte risikofaktorer på området gjør seg gjeldende er tilstede. Antall avtalte årsverk i legetjenesten er noe lavere enn hva som er gjennomsnittet for landet/fylket/Kostragruppen. Antallet har vært synkende siden 2015. I 2017 testet forbrukerrådet brukervennligheten til fastlegekontor over hele landet. Iveland legekantor kom da på 916 plass av 1374 legekantorene som ble rangert²²⁹. Rapporten vektla kommunikasjon og digitale tjenester som viktige forbedringspunkter. Iveland har to spesialister

²²⁵ Fylkesmannen i Agder (2017) Kommunebilde Iveland kommune. <https://www.fylkesmannen.no/globalassets/fm-agder/dokument-agder/kommunal-styring/iveland-kommunebilde-2017-end.pdf> (Nedlastet 30.06.2020)

²²⁶ LOV 2011-06-24-30. Lov om kommunale helse – og omsorgstjenester <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2011-06-24-30> (Nedlastet 20.05.2020)

²²⁷ FOR 2018-03-02-316. Forskrift om endring i forskrift om fastlegeordningene i kommunene <https://lovdata.no/dokument/LTI/forskrift/2018-03-02-316> (Nedlastet 07.06.2020)

²²⁸ FOR- 2005-03-18252. Forskrift om krav til akuttmedisinske tjenester utenfor sykehus <https://lovdata.no/dokument/LTI/forskrift/2005-03-18-252/> (Nedlastet 07.06.2020).

²²⁹ Forbrukerrådet (2017). Fastleger. <https://fil.forbrukerradet.no/wp-content/uploads/2017/10/fastlege-hele-landet-1.pdf> (Nedlastet 03.06.2020) (Nedlastet 07.06.2020)

i allmenntilleggsmedisin i legetjenesten. Legevaktjenesten er et samarbeid med Vennesla kommune på kveldstid, og Kristiansand på nattetid. På generelt grunnlag vet vi at legetjenester kan være vanskelig å lede for kommunene²³⁰.

Konsekvenser av utilstrekkelige legetjenester er alvorlig og handler om innbyggernes liv og helse. Konsekvenser kan også knyttes til tilliten til kommunen og kostbar oppfølging ved at man ikke får tatt tak i helseutfordringer på et tidlig tidspunkt. Området er således av høy vesentlighet for kommunen og dens innbyggere. Fastlegetjenesten er inngangsporten til det norske helsevesenet. Revisjonen vurderer samlet risiko og vesentlighet til M/H.

Kommunal øyeblikkelig hjelp/Øyeblikkelig hjelp døgnopphold (RoV = H)

I følge helse- og omsorgstjenesteloven skal kommunene tilby heldøgns medisinsk akuttberedskap fra 1. januar 2016²³¹. Målet med tilbudet som er kalt kommunale øyeblikkelig hjelp døgnenheter (ØHD) er å redusere antall innleggelser ved sykehusene, særlig for eldre. Fra 1.1.2017 ble plikten for kommunalt døgntilbud for ØHD utvidet til å gjelde pasienter med psykisk helse- og/eller rusmiddelproblemer. Kommunens tilbud skal ha bakgrunn i et samarbeid mellom kommune og spesialisthelsetjenesten.

Mulige risikofaktorer:

- Manglende/mangelfullt tilbud
- Lite informasjon om tjenesten
- Endringer/omorganisering av tjenesten
- Lite bruk av tjeneste vs. Høye kostnader.
- Samarbeid med spesialisthelsetjeneste
- Sammensatte/komplekse utfordringer hos brukere
- Kompetanse og ressurser i kommunen.

Risiko og vesentlighetsvurdering:

I tråd med samhandlingsreformen etablerte Iveland kommune to sengeposter (somatikk) ved Venneslaheimen i 2012. Sengeposten skulle yte tjenesten kommunal øyeblikkelig døgnhjelp for begge kommunene. Samarbeidet ble for øvrig sagt opp av Iveland kommune i 2018²³² da den ble lite brukt. Døgnprisen oversteg på dette tidspunkt flere hundre tusen kroner per liggedøgn fordi det bare var noen få som benyttet seg av tilbudet. Kommunen vurderte at innbyggerne heller ønsket lokal hjelp så nærme hjemmet som mulig, og at de kunne gi et billigere tilbud selv. Det er imidlertid uklart for revisjonen hvordan dette tilbudet organiseres i dag, noe fylkesmannen også stiller spørsmål ved²³³. Av økonomiplanen fremgår det videre at «Kommunen ser utfordringene med krav til kommunal øyeblikkelig hjelp med døgnopphold for brukere med psykisk- og rusproblematikk». Det er lite informasjon om tilbudet til kommunens innbyggere. Internett-siden som informerer om kommunal øyeblikkelig hjelp i Iveland kommune har per dags dato ikke innhold²³⁴. Vi vet videre at det kan være utfordrende for kommunen å skaffe nok sykepleiere/personell til tjenesten. Sannsynligheten for at overnevnte risikofaktorer gjør seg gjeldende er således høy. Konsekvensen av manglende måloppnåelse vil være høye for dem som ikke får tjenesten. Det er like fullt av høy vesentlighet

²³⁰ KS (2016). Kommunal legetjeneste – Kan den ledes? <https://www.agendakaupang.no/2016/06/kommunal-legetjeneste-kan-den-ledes/> (Nedlastet 03.4.2020).

²³¹ LOV 2011-06-24-30. Lov om kommunale helse – og omsorgstjenester <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2011-06-24-30> (Nedlastet 20.05.2020)

²³² PS 6/2018 Oppsigelse av avtale om kjøp av kommunal øyeblikkelig hjelp somatikk <http://159.171.48.136/efnnsynIveland/DmbHandling/ShowDmbHandlingDocument?dmbId=278&caseType=Protokoll®istryEntryId=3689&sourceDatabase=> (Nedlastet 30.06.2020)

²³³ Fylkesmannen i Agder (2017) *Kommunebilde Iveland kommune*. <https://www.fylkesmannen.no/globalassets/fm-agder/dokument-agder/kommunal-styring/iveland-kommunebilde-2017-end.pdf> (Nedlastet 30.06.2020)

²³⁴ Iveland kommune (2020) Kommunal øyeblikkelig hjelp. <https://www.iveland.kommune.no/kommunal-oyeblikkelig-hjelp.433003.no.html> (Nedlastet 30.06.2020)

at kommunen leverer lovpålagte tjenestetilbud. En videre gjennomgang av området kunne her sees i sammenheng med tilbud helhetlig helse- og oppfølgingstilbud for personer med rus- og psykisk helse generelt. Revisjonen vurderer samlet risiko og vesentlighet for området som H.

MIDT-AGDER NAV

Formålsbestemmelsen i sosialtjenesteloven klargjør de overordnede sosialpolitiske mål som ligger til grunn for kommunens tjenester og oppgaver i NAV-kontoret. Målene er blant annet å bedre levekårene for vanskeligstilte, bidra til sosial og økonomisk trygghet, herunder at den enkelte får mulighet til å leve og bo selvstendig, og fremme overgang til arbeid, sosial inkludering og aktiv deltakelse i samfunnet.

Fakta om kommunen:

Fra 1.1.2020 inngikk NAV Iveland i Midt-Agder NAV der Vennessla er vertskommune (PS 29/19, møte 13.06.2019). I samarbeidet inngår de andre kommunene i Setesdal og Åseral kommune med unntak av Evje- og Hornnes. Hver deltakerkommuner har egne veiledningssentre/kontorer. Revisjonen vurderer risiko på følgende områder tilknyttet enhetens ansvarsområde:

Kommunale NAV-tjenester – overordnet eller med fokus på ivaretagelse av barneperspektivet og/eller unge voksne (RoV = M/H)

Kommunene har ansvar for å fremme sosial og økonomisk trygghet, bedre levekårene til vanskeligstilte, bidra til at utsatte barn og unge og deres familier får et helhetlig og samordnet tjenestetilbud, bidra til likeverd og likestilling samt forebygge sosiale problemer, jf. sosialtjenesteloven § 1. For å oppnå lovens formål har NAV blant annet mulighet til å yte økonomisk sosialhjelp (§18). Økonomisk sosialhjelp skal sikre at alle har tilstrekkelig midler til livsopphold. Retten til sosialhjelp utløses først når alle andre muligheter til forsørgelse er vurdert, for eksempel gjennom arbeid, andre økonomiske rettigheter eller egne midler. Stønad er i utgangspunktet midlertidig og bør ha sikte på å gjøre mottakeren selvhjulpent. Mottakeren skal sikres et forsvarlig livsopphold, samtidig som stønadsnivået skal motivere til å skaffe inntektsgivende arbeid, delta i kvalifiseringsprogram, arbeidsmarkedstiltak eller andre aktiviteter som kan fremme overgang til arbeid²³⁵. NAV skal videre veilede og assistere personer som står utenfor arbeidslivet og sikre at det tas tilstrekkelig hensyn til barn og unge.

Mulig risikofaktorer:

- Ressurssituasjon og kompetanse
- Stor arbeidsmengde og tidspress
- Rutiner og praksis for søknadsbehandling og vedtak
- Mangelfull brukermedvirkning
- Håndheving av aktivitetsplikt for mottakeren under 30 år
- Mangelfull kartlegging og rapportering
- Internkontrollrutiner
- Mangelfull styring av tjenesten
- Endringer i tjenesten
- Koronapandemi
- Samarbeid og koordinering
- Covid-19

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Siden 2015 har det vært en liten økning i antall sosialhjelpsmottakere i kommunen, men kommunen har relativt sett færre sosialhjelpsmottakere enn gjennomsnittlig for landet²³⁶. I følge Kostra var det 38 sosialhjelpsbrukere i kommunen per 2019. De fleste er unge voksne.

²³⁵ RS35-00 Rundskriv til lov om sosiale tjenester i NAV, hentet fra https://lovdata.no/nav/rundskriv/r35-00#KAPITTEL_5-2 (Nedlastet 02.06.2020)

²³⁶ Fylkesmannen i Agder (2017) *Kommunebilde Iveland kommune*. <https://www.fylkesmannen.no/globalassets/fm-agder/dokument-agder/kommunal-styring/iveland-kommunebilde-2017-end.pdf> (Nedlastet 30.06.2020)

Det er videre flere barn i lavinntektsfamilier. Antall arbeidsledige har vært noe økende. Hovedsakelig blant dem over 30. Ved utgangen av 2019 lå arbeidsledigheten på ca. 1,4 %. Det er noe under gjennomsnittet for landet, men på linje med landet uten Oslo²³⁷. Det forventes generelt noe økning i arbeidsledighet fremover pga. Covid-19. Dette kan også gi en økning i antall mennesker med behov for sosialhjelp.

Målrettet arbeid mot å få flest mulig ut i arbeidslivet eller over på rett tiltak er sentrale risikoreduserende tiltak. Brukermedvirkning og god oppfølging står sentralt i dette arbeidet. Etter tilsyn fra fylkesmannen i 2019 konkluderes det med at NAV Iveland ikke sikrer at personer som fyller vilkårene for deltagelse i kvalifiseringsprogrammet får tilbud om dette²³⁸. Det har deretter vært noe mer fokus på dette i kommunen og fylkesmannen har avsluttet tilsynet etter vurdering om at lovbrudd er rettet opp^{239,240}. Siden 2020 har kommunen inngått i samarbeidet NAV Midt-Agder. Endringen kan gi et bedre tilbud til brukergruppene, men innebærer risiko på kort sikt. NAV-tjenesten er generelt under press som følge av pandemien.

Konsekvensen av risikofaktorene kan være at brukere ikke får de tjenester som de har krav på, samtidig som det medfører risiko for at det reelle behovet ikke blir avdekket eller at det blir iverksatt riktige tiltak. Økonomisk sosialhjelp skal være en midlertidig løsning, og det er en utfordring dersom personer har økonomisk sosialhjelp som viktigste inntektskilde over tid. På bakgrunn av dette vurderer revisjonen at samlet risiko- og vesentligheten er M/H.

Aktuelle tema for forvaltningsrevisjon - Helse og Sosial

Overordnet HS - Opprettholdelse av tjenestetilbud under Covid-19	H
Overordnet HS - Folkehelse og forebyggende helsearbeid – generelt eller med fokus på barn og unge	M
Overordnet HS - Helhetlige og koordinerte helse og omsorgstjenester	M/H
Overordnet HS – Bekjempelse av barnefattigdom	H
Pleie og omsorg - Aldrende befolkning	H
Pleie og omsorg - Pleie og omsorgstjenester i og utenfor institusjon	H
Pleie og omsorg - Legemiddelhåndtering i sykehjem	M/H
Helse og Velferd - Introduksjonsordning for nyankomne innvandrere / bosetting og integrering	M/H
Helse og Velferd – Helsestasjon og skolehelsetjeneste	M/H
Helse og Velferd - Legetjenester	M/H
Helse og Velferd – Kommunal øyeblikkelig hjelp	H
Midt- Agder NAV - Kommunale NAV-tjenester	M/H

²³⁷SSB (2020) Kommunefakta Iveland.

https://www.ssb.no/kommunefakta/kostra/iveland/befolkningsprofil?checkbox_kostragruppe=true&checkbox_land-uten-oslo=true&checkbox_land-med-oslo=true&checkbox_vis_flere_regioner=true (Nedlastet 30.06.2020)

²³⁸ Fylkesmannen i Agder (2019) Rapport fra tilsyn med Evje og Hornnes kommunes plikt til å gi forsvarlig økonomisk rådgivning etter sosialtjenesteloven. <https://www.helsetilsynet.no/tilsyn/tilsynsrapporter/agder/2019/evje-og-hornnes-kommune-nav-evje-og-hornnes-oekonomisk-radgivning/> (Sist nedlastet 28.05.2020)

²³⁹ PS 31/19 NAV Midt Agder – Vertskommune <https://www.setesdolen.no/nytt/saka-om-nav-kontoret-pa-evje-er-avslutta/> (Sist nedlastet 28.05.2020)

²⁴⁰ PS 31/19 NAV Midt Agder – Vertskommune

<http://159.171.48.136/eInnsynEvje/Dmb/ShowDmbDocument?mId=125&documentTypeId=MP> (Sist nedlastet 28.05.2020)

DRIFT OG UTVIKLING

Drift og utvikling består av følgende enheter/områder:

- Forvaltning
- Drift og vedlikehold
- Samfunns- og næringsutvikling
- Planarbeid

Enhetens ansvar er blant annet drift og vedlikehold av kommunens bygninger, anlegg for vann og avløp, kommunale veger og grøntanlegg, samfunns- og næringsutvikling, kart og oppmåling, landbruk, geologi, samfunnssikkerhet og beredskap samt planarbeid.

Samfunnssikkerhet og Beredskap, generelt eller med fokus på smittevern (RoV = M/H)

Det fremgår av sivilbeskyttelsesloven at kommunene har plikt til å utarbeide en helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS- analyse) som legges til grunn for arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap. Kommunen skal utarbeide en overordnet beredskapsplan med utgangspunkt i analysen, og kommunen skal øve på beredskapsplanen annethvert år. Hensikten er å forebygge risiko og sårbarhet for skade og tap av liv, helse, miljø, viktig infrastruktur og materielle verdier.

Mulige risikofaktorer:

- Manglende eller ikke-oppdatert ROS-analyse
- Manglende forståelse for interne og eksterne risikomomenter
- Manglende beredskapsbevissthet
- Manglende eller utilstrekkelige planer
- For generelle analyser og beredskapsplaner
- Manglende oppfølging av tiltak
- Arbeid på område utsettes
- Gjennomfører ikke øvelser.
- Foretar ikke evaluering
- Beredskapsplaner er ikke kjent i org.

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

I en situasjon hvor det oppstår uønskede hendelser er det viktig at kommunen har evne til å opprettholde egen virksomhet, og at tjenesteproduksjonen påvirkes i minst mulig grad. Konsekvensen av å ikke være forberedt for potensielle kriser kan utgjøre fare for liv og helse, natur- og miljø og sette store økonomiske verdier på spill.

Kommunen har i samarbeid med de andre kommunene i Setesdalen utarbeidet et egen RoS-analyse på området med undertittel «det er sannsynlig at noe usannsynlig skjer»²⁴¹. Kommunene Bykle, Valle, Bygland, Evje & Hornnes og Iveland har nylig oppdatert analysen for mange uønskede hendelser²⁴². Beredskap i kommunen er p.t. organisert internt og i samarbeid med de andre kommunene i Setesdalen. Kommunen har fått mye skryt for beredskapsarbeidet²⁴³, men også kritikk. Tilbake i 2015 ble det gjennomført tilsyn med sosial og helsemessig beredskap i kommunen²⁴⁴. Det ble funnet avvik tilknyttet samordningen av tjenesten og manglende spesifisering av problemer på lavere nivå. Påkrevde tiltakskort ble ikke sett som tilstrekkelige operative verktøy for håndtering av uønskede hendelser. Tilsynet ble avsluttet etter at tiltak ble vurdert som tilstrekkelige. Kommunen opplyser her at det var utfordrende å få konkrete tilbakemeldinger fra fylkesmannen på hva kommunen skulle gjøre annerledes i tilknytning til dette tilsynet. Det ble gjennomført nytt tilsyn med beredskapen i

²⁴¹ Iveland kommuner (2016) Ros Setesdal.

²⁴² Iveland kommune (2020) RoS Setesdal.

<https://www.iveland.kommune.no/getfile.php/4691254.2242.ltnpkpzjmbmp7z/ROS+Setesdal+2020.pdf> (Nedlastet 30.06.2020)

²⁴³ Fylkesmannen i Agder (2017) *Kommunebilde Iveland kommune*. <https://www.fylkesmannen.no/globalassets/fim-agder/dokument-agder/kommunal-styring/iveland-kommunebilde-2017-end.pdf> (Nedlastet 30.06.2020)

²⁴⁴ <https://www.helsetilsynet.no/tilsyn/tilsynsrapporter/aust-agder/2015/iveland-kommune-beredskapsarbeidet-2015/>

2017²⁴⁵, men ikke gitt avvik. Fylkesmannen bemerker i 2017 at arbeidet på området er av god faglig kvalitet, at kommunen har en god forståelse for området, og at det er en god ledelsesforankring av arbeidet²⁴⁶. Det er satt av ekstra midler til feltet. Kommunene i indre Agder har nylig fått 88 millioner fra Staten til å bedre mobil-beredskap (etter Covid-19)²⁴⁷. Iveland har nylig oppdatert sin plan for kriseledelse.

Arbeid med beredskap og sikkerhet er samfunnets forsikring om det skulle oppstå uønskede hendelser. Senere tids utbrudd av Covid-19 illustrerer områdets vesentlighet. På bakgrunn av dette vurderer revisjonen at samlet risiko og vesentlighet på området til M/H.

Byggesaksbehandling (RoV = M/H)

Ved behandling av byggesaker skal kommunen følge reglene i plan- og bygningsloven²⁴⁸, så fremt det ikke er gitt særlige bestemmelser i forvaltningsloven²⁴⁹ som på det aktuelle området må anses som uttømmende. Byggesaksbehandlingen skal sikre at tiltak blir i samsvar med lov, forskrift og planvedtak.

Mulige risikofaktorer:

- Ressurser og bemanning
- Stort arbeidspress
- Stor saksmengde
- Saksbehandlers kompetanse
- Saksbehandlingen
- Påvirkning fra eksterne
- Internkontroll
- Myndighetsmisbruk
- Tillit i befolkningen
- Mangelfullt planverk
- Høy bruk av dispensasjoner

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Dersom risikofaktorene inntreffer vil dette kunne medføre at behandlingen av byggesaker ikke skjer i henhold til lov, forskrift og vedtatte retningslinjer. Feilaktig byggesaksbehandling kan blant annet være av stor betydning for innbyggerne i kommunen, enten ved at søker får tillatelse til mer enn hva regelverket tilsier, eller i motsatt fall, at søkers rettigheter innskrenkes. Begge tilfeller vil kunne skape mistillit til kommunens forvaltning. Videre vil feil i saksbehandlingen kunne få store økonomiske konsekvenser for kommunen og/eller kommunens innbyggere.

Antall byggesaker i Iveland kommune har i de siste årene vært på rundt 30. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for byggesaker med 3 ukers frist lå i 2019 på 10 dager.²⁵⁰ Fylkesmannen mottar få klagesaker fra kommunen²⁵¹. Andel vedtak som skjer gjennom dispensasjon er på ca. 3 % (siden 2015). Statistikken i Kostra er ellers noe mangelfull på dette området. Fylkesmannen etterspør også mer informasjon om utfordringer på området i sin styringsdialog. Det finnes svært få rutiner/prosedyrer for området i kommunens internkontrollsystem. Revisjonen vurderer samlet risiko og vesentlighet som M/H.

²⁴⁵ Fylkesmannen i Agder (2017) *Kommunebilde Iveland kommune*. <https://www.fylkesmannen.no/globalassets/fm-agder/dokument-agder/kommunal-styring/iveland-kommunebilde-2017-end.pdf> (Nedlastet 30.06.2020)

²⁴⁶ Fylkesmannen (2017) *Kommunebilde Iveland 2017* <https://www.fylkesmannen.no/globalassets/fm-agder/dokument-agder/kommunal-styring/iveland-kommunebilde-2017-end.pdf> (Nedlastet 07.09.2020)

²⁴⁷ Frifagbevegelse (2020). 88 millioner kroner til bedre mobilberedskap i indre Agder. <https://frifagbevegelse.no/nettverk/88-millioner-kroner-til-bedre-mobilberedskap-i-indre-agder-6.158.696056.0aa652d28a> (Nedlastet 30.06.2020)

²⁴⁸ LOV-2008-06-27-71 Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan og bygningsloven)

²⁴⁹ LOV-1967-02-10 Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (Forvaltningsloven). <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1967-02-10?q=Forvaltningsloven> (Nedlastet 24.06.2020)

²⁵⁰ SSB (2020) Kostra Iveland – Plan og byggesak. <https://www.ssb.no/kommunefakta/kostra/iveland/plan-byggesak-og-miljo> (Nedlastet 30.06.2020)

²⁵¹ Fylkesmannen i Agder (2017) *Kommunebilde Iveland kommune*. <https://www.fylkesmannen.no/globalassets/fm-agder/dokument-agder/kommunal-styring/iveland-kommunebilde-2017-end.pdf> (Nedlastet 30.06.2020)

Kommunal klima- og energiplanlegging (med fokus på bærekraft) (RoV = H)

For å nå klimamålene er forskere enige om at klimaendringene vil bli umulige å kontrollere hvis temperaturen i år 2100 er mer enn 2 grader varmere enn den var i 1850. Den eneste måten å stanse klimaendringene på er å slippe ut mindre klimagass enn det vi gjør i dag. I tillegg må man finne gode måter å fjerne CO₂ fra atmosfæren på.²⁵² Kommunene spiller en nøkkelrolle i arbeidet med å nå de nasjonale miljømålene, både som myndighet, samfunnsaktør og forbilde. Ifølge forskrift om statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning²⁵³ skal kommunene, fylkeskommunene og staten gjennom planlegging og øvrig myndighets- og virksomhetsutøvelse stimulere til, og bidra til reduksjon av klimagassutslipp, samt økt miljøvennlig energiomlegging. I formålsbestemmelsen i planretningslinjene fremgår det at planleggingen skal bidra til at samfunnet forberedes og tilpasses klimaendringene (klimatilpasning). Virkningene av klimaendringene krever tilpasning som angår grunnleggende samfunnsstruktur, og det skal tas hensyn til tilpasningen i alle ledd av samfunnsplanleggingen.²⁵⁴

Mulige risikofaktorer:

- Manglende fokus i forvaltning og politikk
- Manglende/mangelfull eller eldre energi- og klimaplan
- Ivaretar ikke klima- og miljøhensyn i praksis (mangelfull etterlevelse og oppfølging av planer)
- Ikke oppdatert kunnskap
- Ikke fokus på klimatilpasning
- Nedprioritering av feltet (eks. fordi andre felt sees som viktigere, Covid-19)
- Enkelte sektorer utelates fra klimaarbeidet
- Ressurssituasjonen

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Overnevnte risikofaktorer er hovedsakelig tilknyttet kommunens oppfølging av området. Revisjon finner ikke at kommunen har utarbeidet en egen klima- og energiplan, men kommunen har arbeidet opp mot klimaplanen for knutepunkt Sørlandet. Kommunen har videre andre risikoreduserende tiltak på området. Blant annet at kommune har redusert strømforbruket med 41 % de siste 7 årene. Energibruk per m² eid areal er i dag godt under gjennomsnittet for landet, og kommune har gjennomført miljøsertifisering av de viktigste kommunale byggene.

Konsekvensene av klimaendringer er/kan bli omgripende og henger sammen med endringer i biologisk mangfold og natur, matsikkerhet, naturkatastrofer, kostnader til klimatilpasning mv. Klimaprofil Agder estimerer allerede en økning på 4 grader C i regionen (mest om vinteren) og en nedbørsøkning på 10%²⁵⁵. Hvor store konsekvensene av klimaendringene blir avhenger blant annet av hvor godt forberedt samfunnet er og hvordan feltet vil bli fulgt opp globalt.²⁵⁶ Områdets vesentlighet må videre forstås i forhold til globale konsekvenser og forventninger til kommunen i en større politisk sammenheng. Revisjonen anser samlet risiko og vesentlighet som H.

²⁵² FN (2019) Klimaendringer <https://www.fn.no/Tema/Klima-og-miljoe/Klimaendringer> (Nedlastet 03.06.2020)

²⁵³ FOR-2018-09-28-1469. Statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning <https://lovdata.no/dokument/LTI/forskrift/2018-09-28-1469> (Nedlastet 03.06.2020)

²⁵⁴ Miljødirektoratet (2020) Veileder: Hvordan ta hensyn til klimaendringer i plan.

<https://www.miljodirektoratet.no/myndigheter/klimaarbeid/klimatilpasning/veiledning-til-statlige-planretningslinjer-for-klimatilpasning/formal-og-virkeomrade/> (Nedlastet 03.06.2020)

²⁵⁵ Klimaservicesenteret (2017) Klimaprofil Agder

<https://klimaservicesenteret.no/face/desktop/article.xhtml?uri=klimaservicesenteret%2Fklimaprofiler%2Fklimaprofil-agder> (Nedlastet 03.06.2020)

²⁵⁶ FN's klimapanel: Rapport om konsekvenser 2014

Vedlikehold og drift av offentlige bygg (RoV = M)

Norske kommuner forvalter store verdier i form av bygninger og eiendommer. Samlede kostnader til anskaffelse, forvaltning, drift og vedlikehold utgjør på landsbasis 15 - 20 % av kommunenes økonomi²⁵⁷. Mange kommunale tjenester ytes i kommunens egne bygninger, og tjenestene er avhengig av at lokalene bidrar til egnede arbeidsforhold, godt arbeidsmiljø og trivsel både for ansatte og brukere. Kommunen innehar rollen som eier, bruker og forvalter. Disse rollene har ulike funksjoner, og kan til tider ha motstridende interesser. God eiendomsforvaltning tilsier at kommunen bør ha oversikt over teknisk, forskriftsmessig og funksjonell tilstand på kommunens eiendommer.

Mulige risikofaktorer:

- Ressurssituasjonen
- Området nedprioriteres i lys av andre oppgaver
- Manglende politisk forankrede mål for bolig- og eiendomsforvaltningen
- Mangelfull budsjettering og planlegging.
- Har ikke systemer for planlegging og styring av eiendomsforvaltningen
- Mangler oversikt over bygningsmassens tilstand
- Manglende avviksrapportering og/eller oppfølging av avvik

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Kommunen vektlegger selv at reduserte rammer de siste årene gir betydelige utfordringer sett i forhold til vedlikeholdsbehovet på kommunale bygg²⁵⁸. Dersom kommunene ikke har forankrede mål og strategier for eiendomsforvaltningen med tilstrekkelig fokus på planlegging og langsiktighet kan det medføre at nødvendig vedlikehold ikke blir utført og at kommunens bygningsmasse har en tilstand som ikke er tilfredsstillende. Manglende oversikt og styring kan føre til at kommunen blir gående å reparere og «slukke branner» istedenfor å ha styring og kontroll. Slik «brannslukking» vil kreve unødvendige ressurser og tid. Vedlikeholdsetterslepet kan bli stort og dette vil på lang sikt føre til store kostnader. Etterslep på vedlikeholdssiden kan dermed på sikt gå utover fremtidig kommuneøkonomi og være av vesentlig betydning både for kommunens tjenestetilbud og ansattes arbeidsmiljø. På bakgrunn av dette vurderer revisjonen at samlet risiko og vesentlighet som M.

Drikkevannssikkerhet og kommunal vannforsyning (RoV = H)

Vannverkene er underlagt strenge krav til vannkvalitet og leveringssikkerhet. Vannkvalitetskravene omfatter fysiske, kjemiske og mikrobiologiske forhold. Beskyttelse av vannkildene, god styring av vannbehandlingsprosessene, bruk av nyeste kunnskap, vannprøvetaking og kvalitetskontroll er viktige elementer for å sikre seg at kvalitetskravene alltid oppfylles. Gjennom god beredskapsplanlegging, gjennomarbeidede ROS-analyser og systematisk arbeid kan mange hendelser forebygges. Det er også viktig med en god krisehåndtering i det tilfelle at forebyggingen ikke er tilstrekkelig.

Mulige risikofaktorer:

- Klimaendringer
- Dårlig vedlikehold og forvaltning av vannkilder og ledningsnett
- Manglende sikkerhet og beredskapsplan
- Eldre anlegg
- Ikke utarbeidet ROS- analyser
- Lav kvalitet på drikkevannet
- Forurenset vann/potensielle forureningskilder

²⁵⁷ Statens byggetekniske etate (2011) God kommunal eiendomsforvaltning – fordypning for folkevalgte https://dibk.no/globalassets/eksisterende-bygg/publikasjoner/god-kommunal-eiendomsforvaltning_lavopploselig_komplett.pdf (Nedlastet 03.06.2020)

²⁵⁸ Iveland kommune (2020) Kommunens årsberetning 2019

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Overnevnte risikofaktorer henger i stor grad sammen med kommunens planlegging, prioritering og beredskap. I følge tall fra Kostra skal samtlige innbyggere i kommunen i 2019 være tilknyttet kommunalt vannverk med tilfredsstillende prøveresultater med tanke på E-Coli. Lekkasjer i vannleveranse er beregnet til 12,7 %, noe som er godt under landsgjennomsnittet (ca. 30 %). (Se for øvrig kommentarer i RoV under om vann og avløp). Kommunen vektlegger likevel i sin årsmelding at de har utfordringer med vedlikehold som er tilknyttet kommunens ressursituasjon. Kommunen driver fire vannverk.

Konsekvensen av dårlig kvalitet på drikkevannet må anses som betydelige, både for den enkelte innbyggers helse, miljø og trivsel, så vel som for kommunen. Senere tids saker i Askøy kommune, og Lillesand kommune kan illustrer dette.²⁵⁹ En tilfredsstillende vannforsyning er en forutsetning for det moderne samfunnet; både private og offentlige virksomheter er avhengige av dens kvalitet for å kunne fungere godt. Videre er konsekvensene av mindre sur nedbør og klimaendringene at det vaskes en økt mengde organisk materiale ut i vannkildene. Dette kan gi økt farge på vannet og setter større krav til vannbehandlingen. Selv om drikkevannet stort sett regnes som trygt i Norge, er det blitt ansett som viktig å øke fokuset på drikkevannsområdet for å hindre fremtidige problemer og bedre tilstanden ytterligere²⁶⁰. I lys av at området har blitt aktualisert gjennom utfordringer med vannleveranser andre steder vurderer revisjonen samlet risiko- og vesentlighet på området til H.

Vann og Avløp (RoV = M)

Vann- og avløpssektoren nasjonalt står ovenfor store utfordringer med å få byttet ut gamle rør og dårlige ledninger for både vann og avløp. Utviklingen med økt nedbør, og særlig mer intense nedbørsepisoder, vil også kreve oppgradering av eksisterende ledningsnett og andre overvannstiltak som bidrar til at overvann ikke ledes til ledningsnettet.

Mulige risikofaktorer:

- Manglende vedlikehold/utskiftning av infrastruktur
- Manglende planer og rutiner for utbedringer (herunder klimatilpasning)
- Miljøaspekt
- Mangelfulle analyser og planer over sårbarhet i infrastrukturen (risikoanalyser)
- Klimaendringer
- Selvkostgrad og økonomistyring

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Norsk vann anbefaler en gjennomsnittlig fornyelsestakt for avløpsnettet på 1% frem mot 2040²⁶¹. For vannledningsnettet anbefales en utskiftning på 1,2 % per år. Norsk vann savner generelt et fokus på vann og avløp i byggesaker.

Fornyingsstakten på ledningsnett for drikkevann i Iveland kommune er på linje med landet (0,67 %). Det er likevel under fylket (0,78 %)²⁶² og det som er anbefalt. Det fremgår ikke av innrapportert KOSTRA tall hva som er fornyingsgraden av kommunen spillvannnett. Samtlige innbyggere er forøvrig tilknyttet kommunalt vannverk med tilfredsstillende prøveresultater og 40,9 % er tilknyttet anlegg der rensekrav er oppfylt. En relativt liten andel av kommunens

²⁵⁹ Wikipedia (2020) Vannproblemene på Askøy 2019) https://no.wikipedia.org/wiki/Vannproblemene_p%C3%A5_Ask%C3%B8y_i_2019 og Lillesandsposten (2020) Lillesand på nippet til vannkrise. <https://www.lp.no/nyheter/slar-alarmlillesand-pa-nippet-til-vannkrise/>.

²⁶⁰ Regjeringen (2019) Status for drikkevannsområdet i landets kommuner <https://www.regjeringen.no/contentassets/e25d59f756104004959b529490358fad/status-for-drikkevannsomradet-i-landets-kommuner.pdf> (Nedlastet 03.06.2020)

²⁶¹ Norsk Vann (2019.) https://www.norskvann.no/images/pdf/Sluttrapport_ledningsnett.pdf (Nedlastet 02.06.20)

²⁶² SSB (2020) Kostra Iveland kommune – Vann og avløp.

vannleveranse går til lekkasjer (12, 7 % vs. Ca. 30 % for landet). Det fremgår likevel av årsmeldingen at reduserte økonomiske rammer de siste årene gir betydelige utfordringer med hensyn til vedlikeholdsbehovet på vann- og avløpsanlegget²⁶³. Selvkostgraden for drikkevann er på 65 % og innbyggerne betaler 3988 kr i gebyr for vannforsyning, noe som er under landsgjennomsnittet. For avløpstjenesten er selvkostgraden på 66 % (6393 kroner). Det er høyere enn landet og fylket. Det er videre varslet av selvkostgraden vil øke²⁶⁴. Det fremgår også at det har vært et merforbruk på 0,71 millioner på vannverk og 1,1 million for avløpsanlegg.

Som risikoreduserende tiltak er det planlagt større investering tilknyttet overvåking av avløpsanlegg og rehabilitering av renseanlegg på Skaiaa i 2019-2020. Kommunene Birkenes, Iveland, Kristiansand, Songdalen, Søgne og Vennesla har videre vedtatt en forskrift om utslipp av sanitært avløpsvann²⁶⁵. Konsekvensene av et dårlig fungerende vann- og avløpsnett må anses som betydelige, både for den enkelte innbyggers helse, miljø og trivsel, så vel som for kommunen som helhet. Mangelfull økonomistyring av tjenesten kan påvirke kommunens økonomi. Vedlikehold og oppgradering er kostbart, krevende og tar lang tid, men dersom det ikke gjennomføres forebyggende tiltak kan dette føre til store skader på infrastruktur for vann og avløp, privat eiendom og få konsekvenser for helse og miljø²⁶⁶. Fungerende vann og avløp er av høy vesentlighet for kommunens befolkning så vel som ytre miljø. Revisjonen vurderer samlet risiko og vesentlighet for området til M.

Aktuelle tema for forvaltningsrevisjon - Drift og Utvikling.

Område/Tema	RoV
Samfunnssikkerhet og beredskap – generelt eller med fokus på smittevern	M/H
Byggesaksbehandling	M/H
Kommunal energi- og klimaplanlegging	H
Vedlikehold og drift av offentlige bygg	M
Drikkevannsikkerhet og kommunal vannforsyning	H
Vann og avløp	M

²⁶³ Iveland kommuner (2020) Årsmeldingen

²⁶⁴ Iveland kommune (2020) Budsjett 2020 og økonomiplan 2020-2023.

²⁶⁵ FOR-2017-09.27-2472 Forskrift om utslipp av sanitært avløpsvann fra bolighus, hytter og lignende i Birkenes, Iveland, Kristiansand, Songdalen, Søgne og Vennesla kommuner, Vest Agder <https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/2017-09-27-2472?q=forskrift>

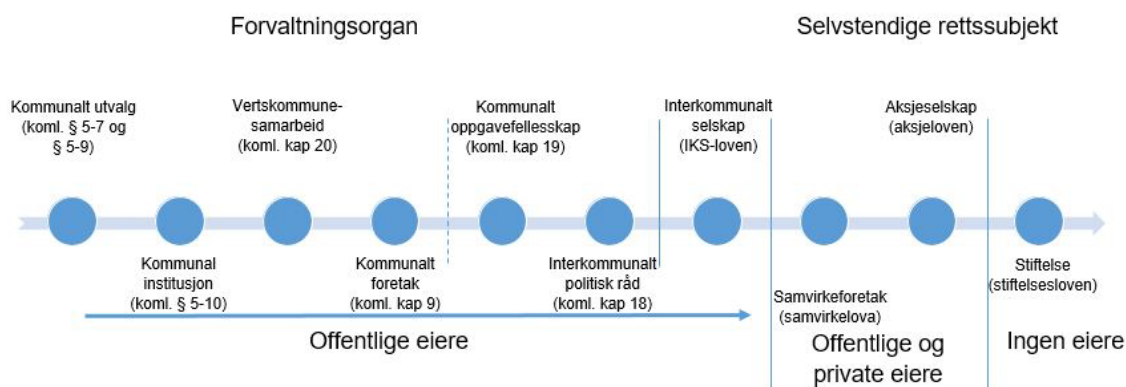
²⁶⁶ Miljødirektoratet (2020). *Avløpshåndtering*, hentet fra <http://www.klimatilpasning.no/sectorer/vann-og-avlop/oppgaver/avlopshandtering/>

4. RISIKO- OG VESENTLIGHETSVURDERING – EIERSKAPSKONTROLL OG FORVALTNINGSREISJON I SELSKAPER

Vi har innledningsvis gjennomgått hva som menes med eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon i kommunens selskaper (kap 1.3). Dette kapitlet vurderer Risiko- og vesentlighet tilknyttet kommunens selskaper sett opp imot behovet for eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon i disse. Etter en kort innføring om kommunalt eierskap tar kapitlet for seg eierstyringen i Iveland kommune før vi ser videre på de viktigste selskapene. Analysen er delt inn etter de ulike selskapsformene (interkommunal politiske råd og kommunale oppgavefelleskap, Interkommunale selskaper og heleide aksjeselskap). Analysen tar ikke for seg alle kommunens selskaper, og den legger mest innsats i risikovurderingen for de selskapene der vesentligheten av selskapet er vurdert som høy. En oversikt over alle kommunens eierskap fremgår av vedlegg 1. og av listen i kap. 2.4.

4.1 Om kommunalt eierskap

Norske kommuner har stor grad av frihet til å organisere tjenestene sine og de kan velge mellom flere organisasjonsformer (Kommunale oppgavefelleskap, interkommunale politiske råd, Interkommunale selskap, samvirkeforetak, aksjeselskaper, eller stiftelser). Det har vært en økning i bruken av fristilte organisasjonsformer i kommunal sektor (IKS er og Aksjeselskap), selv om denne trenden har flatet noe ut²⁶⁷. Trenden har likefullt ført til en mer kompleks og fragmentert organisering av den kommunale virksomhet, noe som kan ha implikasjoner med hensyn til folkestyre og kontrollmuligheter. Uavhengig av organisasjons- eller eierform er det like fullt kommunestyret som har det overordnede ansvaret for kommunens samlede virksomhet. Mulighetene kommunen har for påvirkning reguleres deretter gjennom lovverk tilknyttet den ulike selskapsformer. Figuren under viser at organisasjons- eller eierformens selvstendighet i forhold til kommunestyret varierer mellom de ulike selskapsformene. Kommunestyrets mulighet for innsyn og kontroll er betraktelig redusert i selskaper med private eiere og i selvorganiserende stiftelser (til høyre i figuren) med mindre annet fremgår av vedtekter/avtaler.

Når kommunen velger å organisere tjenesteproduksjonen innenfor kommuneorganisasjonen, gjelder styringssystemene som følger av kommuneloven, og kommunestyret har i

²⁶⁷ NKRF (2018). *Veileder i selskapskontroll*, https://www.nkrf.no/assets/documents/Publikasjoner/Veileder_i_selskapskontroll_-_fastsatt_av_styret_22.10.2018.pdf

utgangspunktet all beslutningsmyndighet. Dersom virksomheten legges i egne rettssubjekt, som aksjeselskaper eller interkommunale selskaper, må styringssystemene følge den aktuelle lovgivningen for disse (Aksjeloven, IKS loven). Dette medfører at styring av selskapet må skje i selskapets eierorganer²⁶⁸ (Generalforsamling, representantskap). Interkommunale politiske råd og kommunale oppgavefelleskap er her underlagt bestemmelser i kommuneloven. Som egne rettssubjekter styres de gjennom representantskap og styrer og befinner seg slik i en mellomposisjon.

Kontrollutvalget kan (jf. kommuneloven §23-6 første ledd) kreve de opplysningene som er nødvendige for å gjennomføre kontroll med a) interkommunale selskaper, b) interkommunale politiske råd, c) kommunale oppgavefelleskap, d) samt aksjeselskap der en kommune eller fylkeskommune alene eller sammen med andre kommuner, fylkeskommuner eller interkommunale selskap direkte eller indirekte eier alle aksjer. Jf. lovens § 23-6 annet ledd kan kontrollutvalget foreta undersøkelser i virksomhetene hvis det er nødvendig. I Aksjeselskaper med private eiere og i stiftelser er det ikke anledning til kontroll med foretaket, med mindre annet fremgår av vedtekter/selskapsavtaler, eller annet avtales.

Opplysningene etter første ledd kan kreves fra virksomhetens daglige leder, styret og den valgte revisoren for selskapet (jf. Kommuneloven §23-6). Bestemmelsene om innsyn og undersøkelser i selskaper o.l. i § 23-6 gjelder også for kommunens eller fylkeskommunens revisor. (jf. Kommuneloven §24.10)²⁶⁹.

4.2 Eierstyring/eierskapsforvaltning i Iveland kommune

Retningslinjer for oppfølging av selskaper i Iveland kommune fremgår av kommunens eierskapsmelding²⁷⁰. Nåværende eierskapsmeldingen ble vedtatt i 2018 og oppdatert i 2020. Den skal:

- Etablere og sikre rutiner for systematisk politisk og administrativ oppfølging av selskapet eller samarbeidet, slik at kommunen blir en aktiv, forutsigbar og langsiktig eier.
- Sørge for at selskapet eller samarbeidet driver i tråd med vedtekter og formål.
- Gi en kortfattet, samlet oversikt over de selskaper eller samarbeidsavtaler kommunen er del-/eier av eller deltaker i.
- Gi generell informasjon om de forskjellige selskapsformer og samarbeidsformer.
- Gi forslag til overordnede prinsipper for eierstrategi.

Eierskapsmeldingen fastslår at kommune har et samfunnsansvar som selskapene må følge opp. Selskapenes utvikling og strategi skal videre følge vedtatte formålsparagrafer og forventinger om samfunnsansvarlig forretningsdrift, ta hensyn til innbyggernes behov, og ta etiske, miljømessige og sosiale problemstillinger på alvor. Det henvises her til KS sine 21 anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll, og kommenteres særskilt på hver av disse punktene. Til sist etableres 12 overordnede prinsipper for Iveland kommune.

1. Ved etablering av nye selskap eller samarbeidsavtaler skal Iveland kommune vurdere hvilken form som er mest hensiktsmessig bl.a. med hensyn til mulighetene for politisk styring og kontroll, habilitet, ivaretagelsen av publikums behov og rettigheter, og rasjonell økonomisk drift.

²⁶⁸ KS (anno). *Anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll* https://www.ks.no/contentassets/fb95418a8bab40d69235844e212abb6f/ks-anbefalinger-eierstyring_digital.pdf (Nedlastet 28.09.2020)

²⁶⁹ LOV-2018-06-21-57 Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-22-83#KAPITTEL_7-2 (Nedlastet 02.06.2020)

²⁷⁰ Iveland kommune (2018) Eierskapsmelding Iveland kommune.

2. Ved etablering av nye selskap eller samarbeidsavtaler skal Iveland kommune påse at det foreligger en formålsbestemmelse el som klart fastslår hva som er selskapets/samarbeidets oppgave og hvilke krav som stilles fra eiers side. Kommunen skal med jevne mellomrom vurdere om det er nødvendig å endre eller justere formålsbestemmelsen.
3. Iveland kommune skal være en langsiktig, klar og forutsigbar eier.
4. Iveland kommune vil i hver valgperiode gi sine politiske valgte representanter i Kommunestyret mv. en innføring i selskapenes virksomhet og styring.
5. Ved valg til styringsorganer vil Iveland kommune påse at styret får nødvendig kompetanse. Hvert kjønn skal være representert med minst 40 %.
Vararepresentanter skal normalt velges i nummerrekkefølge. Kommunen vil sørge for opplæring av de valgte representantene. Styremedlemmer i morselskap bør ikke sitte i styret til datterselskap. Rådmannen og hans/hennes nærmeste medarbeidere skal normalt ikke velges til styringsorganer i selskaper.
6. Iveland kommune vil fremme sine eiersynspunkter i selskapene gjennom eierorganene.
7. Kommunestyret velger hvem som skal representere Iveland kommune som eier i bl.a. generalforsamlinger i AS, representantskapet i IKS og andre kommunalt eide selskap.
8. Valgt representant er bundet av de politiske vedtakene der slike foreligger i saker som skal behandles i selskapenes eierorganer.
9. Valgt representant må sørge for hensiktsmessig tilbakemelding til kommunestyret om informasjon og vedtak i eierorganene.
10. Iveland kommune vil stå for åpenhet i alle forhold som angår selskap og samarbeid, så som ved etableringen, ved valg og fastsettelse av honorarer, ved formuleringen av arbeidsoppgavene og kravene til selskapet/samarbeidet.
11. Selskap eller samarbeid som driver både monopolvirksomhet og konkurransevirkosomhet, skal formelt holde disse virksomhetene atskilt.
12. Iveland kommune vil foreta løpende selskaps- og/eller forvaltningsrevisjon med selskapene og samarbeidene. Kontrollen foretas av kontrollutvalget, etter plan godkjent av kommunestyret.

Til sist i meldingen nevnes ytterligere 13 ønskede prinsipper for eierskapsstyring, samt de viktigste eierskap og samarbeidsavtaler kommunen inngår i. Det fastslås at eierskapsmeldingen skal rulleres når det er nødvendig, og minst en gang i hver kommunestyreperiode

4.3.1 Analyse av kommunens selskaper/foretak

Risiko- og vesentlighet knyttet til kommunens overordnede eierskapsstyring er behandlet under eget punkt i kap.3.3.1 om tillitsskapende forvaltning. Under følger en gjennomgang av foretakene vi vurderer som mest aktuelle for eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon fordelt på ulike foretaksmodeller.

Interkommunale politiske råd og andre oppgavefelleskap

Den nye kommuneloven angir ulike former for organisering av interkommunalt samarbeid. Av § 17-1 fremgår det at:

Et interkommunalt samarbeid skal foregå gjennom et interkommunalt politisk råd, kommunalt oppgavefelleskap, vertskommunesamarbeid, interkommunalt selskap, aksjeselskap eller samvirkeforetak, en forening eller på en annen måte som det er rettslig adgang til»

Såkalt «§ 27-samarbeid» etter kommuneloven av 1992 og den mer uformelle regionrådsmodellen går med den nye kommuneloven ut, og det blir i stedet innført to nye samarbeidsformer: Interkommunalt politisk råd jf. kapittel 18 og kommunalt oppgavefelleskap jf. kapittel 19. Interkommunalt samarbeid organisert etter kommuneloven av 1992 § 27 må være omdannet til en lovlig samarbeidsmodell innen fire år etter at kap.18 og 19 i den nye kommuneloven trer i kraft. Samarbeidet anses oppløst dersom det ikke er omdannet innen fristen. Kommunestyret skal selv treffe vedtak om omdanning og vedta ny

samarbeidsavtale. Tilknyttet overnevnte paragrafer vurderer revisjonen risiko og vesentlighet for følgende foretak:

Region Kristiansand (RoV = M)

Region Kristiansand (Kom. § 27) Org.nr 971 333 227 Hovedkontor: Kristiansand Registrert nettside: www.rkrs.no Risiko og Vesentlighet: M	Stiftet: 19.01.2011 Formål (jf. vedtektene): Region Kristiansand er et interkommunalt samarbeid mellom kommunene Birkenes, Iveland, Kristiansand, Lillesand, Songdalen, Søgne, Vennesla, Mandal, Lindesnes og Marnardal. Samarbeidet er organisert med hjemmel i kommunelovens § 27. Region Kristiansand er et eget rettssubjekt [...] Region Kristiansand skal fremme politiske saker med felles interesse for kommunene i Kristiansandsregionen og samordne administrativt interkommunalt samarbeid mellom deltakerkommunene.		Eierandel: 1 av 10 Annet: Fra 01.01.18 skiftet samarbeidet navn fra Knutepunkt Sørlandet til Region Kristiansand. fra 01.11.2018 ble samarbeidet utvidet med kommunene Mandal, Lindesnes og Marnardal. 3,34 % Eierandel i Innoventus AS	
	Tall i 1000 kroner	2018	2017	Andre eiere Kommunene Birkenes, Iveland, Kristiansand, Lillesand, Songdalen, Søgne, Vennesla og Mandal.
	Omsetning	2861	5178	
	Netto driftsresultat	-601	875	
	Langsiktig gjeld	0	0	
	Egenkapital	5401	5870	
	Antall ansatte	2	2	

Mulige risikofaktorer/risikoområder:

- Stor antall prosjekter
- Kommunens rolle og interesser
- Investeringer i aksjer og selskaper
- Endring tilknyttet ny kommunelov/kommunereform
- Kommunens rolle og utbytte av de ulike nettverkene/prosjektene

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Kommunen har en sentral posisjon i foretaket i forhold til sin deltakerandel. Styrets leder er ordfører i Iveland kommune. Kommunen har også ansvar for barnehagenettverk. Rådet er av høy vesentlighet for Iveland da kommunen er liten og avhenger av samarbeid med andre. Kunnskapen som opparbeides/formidles gjennom nettverkene er viktige for kommunal kompetanseutvikling. Region Kristiansand får 154 454 kroner i driftstilskudd per år jf. kommunens eierskapsmelding²⁷¹. Samlet risiko og vesentlighet vurderes som M.

²⁷¹ Iveland kommune (2020) Kommunens eierskapsmelding

Setesdal IKT (Agder IKT fra 1.1.2021) – (Risiko- og vesentlighet M)

Setesdal IKT (Kommuneloven § 27) Org.nr 896780832 Hovedkontor: Bykle Registrert nettside: www.setesdalikt.no (Parkert domene) Risiko og Vesentlighet: M	Stiftet: 19.01.2011 Formål: (iht. vedtekten): Samarbeidet skal dekke de deltagende kommuners behov, plikter og oppgaver innenfor IKT-tjenester, og skal gjennom målrettet bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi fremme utvikling av tjenesteproduksjon, publikumsservice og administrative tjenester i deltakerkommunene. Samarbeidet skal ivareta deltakerkommunenes oppgaver knyttet til drift, service og utvikling av informasjons- og kommunikasjonsteknologi.		Eierandel: 20 % Annet: Kommunestyret vedtok i 2019 å si opp eierskap i IKT Setesdal og tre ut av selskapet og inn i IKT Agder, fremdrift i dette er noe usikker	
	Tall i 1000 kroner	2018	2017	Andre eiere Kommunen Bykle (20 %), Evje og Hornnes (20 %), Valle (20 %) og Bygland (20%)
	Omsetning	20 591	22 208	
	Ordinært resultat	741 556	720 981	
	Langsiktig gjeld	4 031	3 487	
	Egenkapital	1 008	565	
	Antall ansatte	6	7	

Mulige risikofaktorer/risikoområder:

- Innsyn og offentlighet.
- Risiko tilknyttet kritisk infrastruktur for kommunene
- Forvaltningen av ressurser til utvikling og innovasjon
- Anskaffelsesregelverket
- Endringer ved overføring av tjenester til nytt selskap

Risiko og vesentlighetsvurdering:

Revisjonen finner at flere av de overnevnte risikofaktorer, eller risikofaktorer tilknyttet overnevnte risikoområder kan inntreffe i foretaket. Det finnes lite offentlig tilgjengelig informasjon om foretaket. Spesiell risiko er knyttet til digitaliseringsprosesser, IT-løsningenes funksjonalitet, og krav om personvern innen IT. For Iveland kommune er det videre risiko tilknyttet overføringen av tjenester fra Setesdal IKT til nytt selskap (Agder IKT fra 1.1.2021). Vennesla kommune har sagt opp leveranse av IKT tjenester til Iveland fra 2021. Det er stor sannsynlighet for at risiko tilknyttet endringer på områder vil gjøre seg gjeldende. Konsekvenser av at risikofaktorer inntreffer på IT-områdene kan være høy for kommunen. Manglende etterlevelse av regelverk for personvern og informasjonssikkerhet kan ramme enkeltpersoners integritet. Kommunen er videre avhengig av en stabil og funksjonell IT-infrastruktur for at kommunens ansatte skal kunne gjennomføre en rasjonell og effektiv saksbehandling og tjenesteproduksjon. IKT Setesdal har til nå ivaretatt drift, service av kritisk infrastruktur for kommunen, og selskapet mottar årlige bevilgninger til dette. Covid-19 pandemi har satt behovet for velfungerende og oppdaterte IT-tjenester ytterligere på dagsorden. Revisjonen vurderer risiko totalt sett til M i og med at Agder IKT overtar fra 01.01.2021. Etter revisjonens syn vil det ikke hensiktsmessig å føre kontroll med selskapet da samarbeidet opphører fra 2020 for Iveland sin del. Ny vurdering av selskapets tjenesteområder, samt kommunens organisering av IT-tjenester bør gjøres i lys av eierskap i Agder IKT (Se videre RoV over om digitalisering).

Midt-Agder Friluftsråd (RoV = M)

Midt Agder friluftsråd (K.l. § 27) Org.nr 975641716 Hovedkontor: Kristiansand Risiko og Vesentlighet: M	Stiftet: 19.10.1961 Formål (jf. vedtektene): Friluftsrådets oppgave er i samarbeid med deltakerkommunene, offentlige etater på ulike nivå og interesserte organisasjoner å: • Arbeide for å fremme et enkelt, aktivt, allsidig og miljøvennlig friluftsliv, og bevare natur- og kulturverdier. • Arbeide for sikring og tilrettelegging av regionalt viktige friluftsområde/ grønnstruktur for offentlig bruk. • Koordinere forvaltning og drift av regionale friluftsområder. Herunder også turløyper og regionale skiløyper. • Informere om og koordinere friluftsmuligheter i regionen. • Avgi uttalelser i viktige saker som berører friluftslivet, herunder plansaker. • Verne om allemannsretten som forutsetning for friluftsliv. • Arbeide med andre friluftsoppgaver av regional karakter.			Eierandel: 1 av 9 Annet: Tilskudd betales etter antall innbygger i kommunen.	
	Tall i 1000 kroner		2018	2017	Andre eiere
	Omsetning		8644	9113	Kommunene i Region Kristiansand: (Iveland, Kristiansand, Vennesla, Birkenes, Lillesand og Evje og Hornes.
	Netto driftsresultat		-604	373	
	Langsiktig gjeld		4799	4248	
	Egenkapital		11826	4284	
Antall ansatte		7	7		

Mulige risikofaktorer/risikoområder:

- Ressurser og kapasitet
- Kompetanse
- Miljøaspekt
- Sikkerhetsaspekt
- Folkehelseaspekt

Risiko og vesentlighetsvurdering:

Revisjonen vurderer at det er av risiko tilknyttet selskapet, men at selskapet er av høy vesentlighet for kommunen og dens innbyggere. I et folkehelseperspektiva har friluftslivet en sentral plass som helsefremmende arena. Selskapet er også viktig for å tilrettelegger for turisme og aktiviteter for besøkende i kommunene. Revisjonen vurderer samlet risiko og vesentlighet som M.

Interkommunale selskaper

Et interkommunalt selskap (IKS) kan opprettes av kommuner, fylkeskommuner eller andre interkommunale selskap, jf. IKS-loven. Selskapets øverste organ er representantskapet der deltakerkommunene utøver sin eierstyring gjennom valgte representanter. Selskapet ledes av et styre som velges av representantskapet. Representantskapet kan utøve eierstyring overfor styret på flere måter; de bestemmer sammensetningen av styret, de kan instruere styret og omgjøre styrets beslutninger og det kan gjennom selskapsavtalen bestemmes at utvalgte saker må godkjennes i representantskapet²⁷².

²⁷² KS (anno). *Anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll*, https://www.ks.no/contentassets/fb95418a8bab40d69235844e212abb6f/ks-anbefalinger-eierstyring_digital.pdf (Nedlastet 03.06.2020)

Setesdal Miljø og Gjenvinning IKS (RoV = H)

Setesdal Miljø og gjenvinning IKS Org.nr 988798185 Hovedkontor: Evje Registrert nettadresse: www.smg-iks.no Risiko og vesentlighet: H	Stiftet: 01.07.2004 Formål (jf. Brønnøysundregisteret): Føremålet med selskapet er å take vare på alt avfall i regionen på ein miljømessig, teknisk og økonomisk forsvarleg måte, ved at kommunane overfører dette ansvaret til selskapet. Selskapet skal: etablere, eige og drive anlegg for mottak, handsaming og deponering av avfall i dei fem kommunane i samsvar med forureiningslov og konsesjonsvilkår, vere ansvarleg for innsamling, transport og handsaming av alle avfallstypar etter lovverk og føresegner, ta seg av all innsamling og vidare handsaming av slam frå reinseanlegg, septiktankar og lukka anlegg, drive informasjon, samordning, rådgjeving og tilrettelegging vedkomande avfallshandtering. Selskapet kan ta på seg oppgåver for eigarkommunane og andre kundar og kjøpe tenester knytt til drifta frå andre når dette er teneleg. Selskapet avgjer i kor stor grad drifta skal nytte egne anlegg, utstyr og mannskap, eller ved leige og/eller driftsavtalar med kommunar, verksemdar eller personar. Representantskapet kan vedta at selskapet deltek i andre føretak med avgrensa ansvar, når dette fremjar selskapet sitt føremål og kompetanse, og/eller tek sikte på å gjeve tekniske økonomiske- og miljømessige driftsføremøner. Kommunane skal samordne sine renovasjonsføresegner slik at dei vert like og samsvarer med selskapsavtalen.		Eierandel: 20 % Annet: Firmaets eierskap i Returkraft AS er 3,23 %	
	Tall i 1000 kroner	2018	2017	Andre eiere
	Omsetning	25 126	23 858	Kommunene Bykle (20 %), Valle (20 %), Bygland (20%), Evje og Hornnes (20 %)
	Ordinært Resultat	-60	272	
	Langsiktig gjeld	15 627	16 054	
	Egenkapital	18 977	19 049	
	Antall ansatte	13	13	

Mulige risikofaktorer/risikoområder:

- Anskaffelsesregelverket
- Leverer tjenester til selvkost
- Beregning av avfallsgebyrer
- Pris på levering av restavfall til returkraft AS. (Eierskap i Returkraft AS, 3,23 %)
- Miljøaspekt, eksempelvis tilknyttet drift av deponi, gjenvinningsgrad
- Håndtering av ulike typer avfall etter gjeldende regelverk (husholdningsavfall, næringsavfall, farlig avfall. Firmaet er registrert for behandling av ikke-farlig avfall)
- Selskapets investeringer.
- Bruk av fondsmidler
- Tildelt enerett for renovasjon av husholdningsavfall fra eierkommunene

Risiko og vesentlighetsvurdering

Revisjonen vurderer at overnevnte risikofaktorer, og risikofaktorer tilknyttet overnevnte risikoområder, kan gjøre seg gjeldende da regelverket tilknyttet selskapets virksomhet kan være komplisert. Avfallshåndtering er et krevende felt som kan ha relativt store konsekvenser for det ytre miljø. I Kostra²⁷³ er det oppgitt av 40 % av husholdningsavfallet leveres til materialgjenvinning. Selvkostraden er på 91 % for håndtering av husholdningsavfall (2019). Denne har blitt økt i 2020. Årsgebyr for avfallstjenester er på 3045 kroner i 2019, noe som er marginalt under sammenlignbare kommuner/fylket og noe over landet. Selskapets vesentlighet for kommunen må ansees som høy. Selskapet leverer kritiske og lovpålagte tjenester for kommunen innen avfallshåndtering og eier/driver anlegg for mottak, håndtering av ulike typer

²⁷³ SSB (2020) Kostra Iveland – Husholdningsavfall.

avfall i kommunene. De har ansvar for innsamling transport og håndtering av alle avfallstyper, og forvalter relativt store økonomiske verdier. Revisjonen vurderer samlet risiko og vesentlighet til H. Det ble utført kontroll med selskapet i 2013.

Setesdal Brannvesen IKS (RoV = M/H)

Setesdal Brannvesen IKS Org.nr 887932492 Hovedkontor: Evje Registrert nettside: www.sb-iks.no Risiko og vesentlighet: M/H	Stiftet: 04.10.2004 Formål (jf. Brønnøysundregisteret): Selskapet skal ivareta deltagernes oppgaver, plikter og behov innenfor brann og eksplosjonsvern, ulykker og redningsberedskap, brannforebyggende og kontrolloppgaver og andre forhold som naturlig hører inn under dette formålet, herunder ivaretagelse av plikter og oppgaver knyttet til nødmeldingssentralene (110 sentral) og oppgaver knyttet til akutt forurensning. Alle oppgaver skal utføres innenfor det til enhver tid gjeldende regelverk. Selskapet plikter å delta i samarbeid med andre når dette følger av lov, forskrift, statlige pålegg eller annet avtaleverk for å ivareta oppgaver under formålet. Selskapet kan opprette egne selskaper, inngå avtaler med andre kommuner, selskaper og virksomheter for å ivareta formålet. Selskapet kan selge tjenester knyttet til formål så langt dette ikke vil være i strid med lov eller forskrift. Selskapet er underlagt den til enhver tid gjeldende forvaltningslov og offentliglov			Eierandel: 17,9 %. Annet:																		
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Tall i 1000 kroner</th> <th>2018</th> <th>2017</th> <th>Andre eiere:</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Omsetning</td> <td>19 150</td> <td>13 744</td> <td rowspan="5"> Kommunene Bygland (21,8 %), Bykle (25,4 %), Evje og Hornnes (15%) og Valle (20,8 %) </td> </tr> <tr> <td>Ordinært resultat</td> <td>256 593</td> <td>540 877</td> </tr> <tr> <td>Langsiktig gjeld</td> <td>17 787</td> <td>12 068</td> </tr> <tr> <td>Egenkapital</td> <td>11 143</td> <td>10 889</td> </tr> <tr> <td>Antall ansatte</td> <td>79/5</td> <td>79 /5</td> </tr> </tbody> </table>	Tall i 1000 kroner	2018	2017	Andre eiere:	Omsetning	19 150	13 744	Kommunene Bygland (21,8 %), Bykle (25,4 %), Evje og Hornnes (15%) og Valle (20,8 %)	Ordinært resultat	256 593	540 877	Langsiktig gjeld	17 787	12 068	Egenkapital	11 143	10 889	Antall ansatte	79/5	79 /5	
Tall i 1000 kroner	2018	2017	Andre eiere:																			
Omsetning	19 150	13 744	Kommunene Bygland (21,8 %), Bykle (25,4 %), Evje og Hornnes (15%) og Valle (20,8 %)																			
Ordinært resultat	256 593	540 877																				
Langsiktig gjeld	17 787	12 068																				
Egenkapital	11 143	10 889																				
Antall ansatte	79/5	79 /5																				

Mulige risikofaktorer:

- Offentlige anskaffelser
- Selvkostberegninger
- Miljøhensyn
- Tilsyn og forebyggende arbeid
- HMS-området, risikobaserte arbeidsoppgaver
- Økende krav til brannvern og beredskap i kommunene (kompetansekrav, klimaspekt etc.)
- Voksende hytte-byer i fjellet
- Endringer i selskapet Eks. Forestående generasjonsskifte i ledelsen.
- Gjeldsnivået/investeringer

Risiko- og vesentlighetsvurdering:

Revisjonen vurderer at overnevnte risikofaktorer, eller risikofaktorer tilknyttet overnevnte risikoområder, kan gjøre seg gjeldende i tilknytning til foretaket. Det er spesiell risiko tilknyttet foretakets oppgave om å koordinere beredskap. I lys av at eierkommunene, i tillegg til sine fastboende, har stor hyttebebyggelse, og at det har vært flere skogbranner (eks tørkesommeren 2018) har selskapet stort ansvar. Selskapet skal dekke et stort geografisk område der fremkommeligheten kan utgjøre en utfordring. Selskapet skal videre sikre kulturhistoriske verdier. Konsekvenser må vurderes i forhold til manglende tjenesteleveranse på de ulike områdene, men også iht. personalforvaltning og risikobaserte arbeidsoppgaver for personalet. Foretaket er av høy vesentlighet for kommunen da det utfører kritiske og lovpålagte funksjoner, herunder brann og eksplosjonsvern, ulykker- og redningsberedskap, brannforebyggende arbeid, plikter og oppgaver knyttet til nødmeldingssentralene, og det forvalter betydelige økonomiske verdier. Selskapet skal også ivareta oppgaver knyttet til akutt forurensning, gi informasjon og opplæring til skoleelever om brannvern mv. Foretaket finansieres gjennom driftstilskudd fra

eierkommunene, men også betaling for tjenester. Det ble gjennomført forvaltningsrevisjon i selskapet i 2018 der revisjonen kom med anbefalinger tilknyttet manglende eierskapsmelding, og rutiner for eierskapsoppfølging, etiske retningslinjer, instruksjoner for styret, retningslinjer for håndtering av mulige habilitetskonflikter, klargjøring av delegasjonsreglementet, årlige eiermøter og møtepraksis, protokollføring og arkivhold. Det ble anbefalt at alle som påtar seg styreverv registrerer seg i styrevervregisteret. Funnene er lagt frem for kommunen og tatt til etterretning. Omdømmet til selskapet fremstår som positivt og kommunene får positive tilbakemelding av fylkesmannen med henhold til beredskap. Med bakgrunn i at selskapet ble prioritert for forvaltningsrevisjon i 2018 vurderes samlet Risiko og vesentlighet som M/H.

Konsesjonskraft IKS (RoV = M)

Konsesjonskraft IKS Org.nr 971 330 937 Hovedkontor Valle Nettside: www.konsesjonskraft.no/ Risiko og vesentlighet: M	Stiftet: 2003 Formål: Konsesjonskraft IKS skal vere ein leiande nasjonal forvaltar av konsesjonskraft. Konsesjonskraft IKS skal omsetje kommunane og fylkeskommunen si konsesjonskraft, gjennom å ta i mot og formidle vidare den pengeyttinga som oppstår gjennom forvaltninga av konsesjonskraftrettane og delta i verksemd som har naturleg samanheng med dette. Konsesjonskraft IKS skal etterleve og praktisere prinsippet om meroffentlighet i alt arbeid. Konsesjonskraft IKS skal mellom anna trygge	Eierandel: 1,69 %		
	Tall i 1000 kroner	2018	2017	Andre eiere
	Omsetning	221 051	220 206	19 av kommunene på Agder og Agder fylkeskommune.
	Ordinært resultat	10 087	25 258	
	Langsiktig gjeld	0	0	
	Egenkapital	157 758	147 671	
	Antall ansatte	3	3	

Mulige risikofaktorer/risikoområder:

- Mulige lovendringer på området.
- Potensielle endringer i rammevilkår
- Klimaforhold
- Internasjonal økonomisk utvikling.
- Kraftpriser og valuta: Svingninger i valutamarkedet og kraftmarkedet
- Finansforvaltning
- Anskaffelsesregelverket
- Åpenhet og innsyn

Risiko- og vesentlighetsvurdering

Risikofaktorer tilknyttet selskapets mål er i hovedsak av finansiell art. Foretaket forvalter store økonomiske verdier for kommunene, og konsesjonskraftsinntekter utgjøre en viktig inntektskilde for kommunene. Av risikoreducerende tiltak kan det nevnes at foretaket har en egen risikostrategi på kraftforvaltning og administrativ beredskapsplan. På Bakgrunn av at det nylig er gjennomført revisjon i regi av Aust-Agder Revisjon IKS vurderer revisjonen at samlet risiko og vesentlighet er M, og at det vil være mindre aktuelt å igangsette ytterligere eierskapskontroll i selskapet for Iveland kommune. Spesielt med tanke på at kommunen har en liten eierandel.

Aust-Agder museum og Arkiv IKS - (RoV = M/H)

Aust-Agder Museum og Arkiv IKS Org.nr 986 088 695 Hovedkontor: Arendal Risiko og vesentlighet: M/H	Stiftet: 03.04.2003 Formål (jf. Brønnøysundregisteret): Aust-Agder Museum og Arkiv IKS skal forvalte, drive og utvikle museums- og arkivfeltet i Aust-Agder ved å: - arbeide for at verdifulle, bygninger, gjenstander, arkiv og andre informasjonsberarer av historisk og administrativ verdi blir samla inn, tekne vare på og gjort tilgjengelege for allmenta, for forskning, og administrative formål. - aktivt formidle samlingane til institusjonen og avtalepartane saman med historia og kulturarven i fylket slik at det fremjar velferda og dei demokratiske rettane til innbyggjarane. Barn- og unge skal prioriteras i formidlinga. - arbeide aktivt for forvaltning, forskning, formidling og publisering, gjere Aust-Agders kultur og historie levande for befolkninga og bidra til aktiv distriktsutvikling i Aust-Agder. - vere faginstans for deltakarane i museums- og arkivfaglege spørsmål. - utvikle fagleg og administrativ kompetanse ved lokale museum og samlingar og arbeide for at lokale kulturminne og lokal tradisjon blir tekne vare på. - ta på seg betalte oppdrag for offentlige og private organ, og kan også administrere eksternt finansierte prosjekt innanfor sitt arbeidsfelt.		Eierandel: 2 %	
	Tall i 1000 kroner	2018	2017	Andre eiere
	Omsetning	67 565	62 839	Fylkeskommunen (47%) og 9 andre kommuner i Aust Agder.
	Ordinært Resultat	49993	2 823	
	Langsiktig gjeld	205 177	206 950	
	Egenkapital	150 788	146 604	
	Antall ansatte	60	60	

Mulige risikofaktorer/risikoområder:

- Ressurssituasjonen
- Drift, vedlikehold og bevaring av museumsbygg og gjenstander
- Anskaffelsesregelverket
- Universell utforming
- Rollen som faginstans i museums og arkivfaglige spørsmål
- Kan administrere eksternt finansierte prosjekt
- Betalte oppdrag for offentlige og private aktører
- Utfordring knyttet til fusjon/endringer/tidligere endringer i selskapet
- Forvaltning av store kulturhistoriske verdier
- Arkivering og digitalisering
- Kompetanse (mangel på kvalifiserte søkere)
- Mange eiere og avdelinger
- Kommunens rolle
- Høyt antall prosjekter

Risiko- og vesentlighetsvurdering

Revisjonen vurderer at overnevnte risikofaktorer, eller risikofaktorer tilknyttet overnevnte risikoområder, kan gjøre seg gjeldende i tilknytning til foretaket. I 2015 ble Setesdalsmuseet IKS overført/fusjonert med selskapet. Risiko for kommunen ligger her i forhold til ivaretagelse av kommunens interesser i et selskap med mange eiere. Revisjonen er kjent med at det har vært diskusjoner og utfordringer etter fusjonen (jf. tidligere årsmeldinger). Konsekvenser må ellers sees i forhold til det enkelte området museet forvalter. Vesentligheten til selskapet for kommunen må sees i forhold til at museet skal bevare store kulturhistoriske verdier for fremtiden og gi et museumstilbud for innbyggere, herunder barnehager og skolelever, så vel som turister. Revisjonen vurderer samlet Risiko og vesentlighet til å være M/H og at

eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon kan være aktuelt, fortrinnsvis i samarbeid med andre eierkommuner/fylkeskommunen²⁷⁴.

Aksjeselskap (offentlig heleide/kun offentlige interesser)

Et aksjeselskap (AS) kan eies av en kommune eller fylkeskommune alene, eller sammen med andre kommuner og private rettssubjekter. Selskapets øverste myndighet er generalforsamlingen, og det er gjennom generalforsamlingen eierne (kommunen) utøver eierstyring. Generalforsamlingen velger styre og fastsetter rammer og gir nærmere regler for styret og daglig leder. Selskapet ledes av styret, og det er styret som har det overordnede ansvaret for at selskapet drives i samsvar med eierens formål og i tråd med gjeldende lover og regler²⁷⁵.

Setpro AS (RoV = M/H)

Selskap/Foretak	Opplysninger om selskapet			Eierskap
Navn: Setpro AS Org.nr 957876374 Hovedkontor: Evje Registrert nettside: Nei https://www.setpro.no/ Risiko- og vesentlighet = M/H	Stiftet: 28.12.1989 Formål: (jf. Brønnøysundregisteret) Tiltaksarrangør av arbeidsrettede tiltak i Setesdal. Selskapet skal gjennom bruk av læringsarenaer internt og eksternt bidra til at brukere av tjenestene opplever økt livskvalitet, mestringsevne og formidling til arbeid. Selskapet skal vær en solid og troverdig samarbeidspartner for NAV, eiere og kunder ved å være leverandør av arbeidsrettede tiltak iht. gjeldende krav og med god kvalitet. Selskapet skal tilby næringslivet, eiere og kunder varer og tjenester på ordinære forretningsmessige vilkår. Selskapets overskudd skal forbli i bedriften og disponeres til formål som styrker fremtidig drift og utvikling til beste for våre brukere.			Eierandel: 20 %
	Tall i 1000 kroner	2018	2017	Andre eiere
	Omsetning	20 948	16 845	Kommunene
	Årsresultat	786	101	Bygland (20 %).
	Langsiktig gjeld	14 850	0	Bykle (20 %),
	Egenkapital	7730	6944	Evje og Hornnes (20 %) og Valle (20 %)
	Antall ansatte	22	-	

Mulige risikofaktorer:

- Attføringsbransjen er i stadig endring
- Konkurransetsatt virksomhet vs. Sosialt formål
- Fallende inntekter pga. Covid-19
- Overholdelse av NAVs retningslinjer.
- Anskaffelsesregelverket
- Samarbeid: Selskap, NAV og flere kommuner i Setesdal
- Økende gjeldsnivå

Risiko og vesentlighetsvurdering

Revisjonen vurderer at overnevnte risikofaktorer, eller risikofaktorer tilknyttet overnevnte risikoområder, kan gjøre seg gjeldende i tilknytning til foretaket. Attføringsbransjen er i stadig endring og står ovenfor nye krav og utfordringer. Flere tiltak er konkurransetsatt som følge av

²⁷⁴ Aust-Agder Museum og Arkiv (2018) Strategi 2018-2022: el bevart godt fortalt.

<https://www.aama.no/media/1088/strategidokument-aama-2018-2022.pdf> (Nedlastet 07.06.2020)

²⁷⁵ KS (Anno) *Anbefalinger om eierstyring, selskapsledelse og kontroll*,

https://www.ks.no/contentassets/fb95418a8bab40d69235844e212abb6f/ks-anbefalinger-eierstyring_digital.pdf (Nedlastet 03.06.2020)

forskriftsendringer. Det er signaler på at anbudsregimet i utføringsbransjen fungerer dårlig. Det er ikke utført kontroll med selskap tidligere selv om selskapet har eksistert lenge. Selskapet har en betydelig økning i langsiktig gjeld i 2018 (Nesten 15 millioner kroner) som følge av investeringer. Selskapet har videre en viktig samfunnsnyttig funksjon og er en viktig aktør for personer med utfordringer på arbeidsmarkedet/bistandsbehov. Selskapet får årlig driftstilskudd på 325 000 fra kommunen jf. Kommunens eierskapsmelding. Bedriften skal legge til rette for læring og utvikling for utsatte grupper, og fyller derfor en vesentlig funksjon for kommunen. Revisjonen vurderer samlet risiko og vesentlighet for foretaket som M/H og at det kan være aktuelt med eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon.

4.3.2 Aktuelle tema eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon i selskaper

Selskap	Vinkling/tema	Risiko- og vesentlighet
Region Kristiansand	Eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon	M
Setesdal IKT (Agder IKT fra 1.1.2021)	Eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon:	M
Midt-Agder Friluftsråd	Eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon:	M
Setesdal Miljø og gjenvinning	Eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon:	H
Setesdal Brannvesen IKS	Eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon	M/H
Konsesjonskraft IKS	Eierskapskontroll og Forvaltningsrevisjon.	M
Aust-Agder Museum og Arkiv IKS	Eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon:	M/H
Setpro AS	Eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon:	M/H

5. OPPSUMMERING

Revisjonen har i denne analysen pekt på ulike områder, både overordnet og innenfor den enkelte tjeneste, hvor det kan være aktuelt å gjennomføre forvaltningsrevisjon. Målet med analysen er å gi kontrollutvalget et godt grunnlag for å utarbeide plan for forvaltningsrevisjon for perioden 2019-2023. Under oppsummeres de mest aktuelle områdene vi har:

Forvaltningsrevisjon

Bærekraft	RoV
Bærekraftig utvikling (overordnet)	H
Lokaldemokrati	RoV
Åpenhet og Innsyn	H
Likestilling, mangfold og inkludering	M/H
Forsvarlig saksbehandling og oppfølging av politiske vedtak.	M/H
Tillitsskapende forvaltning	RoV
Styring og internkontroll: avvik og avvikshåndtering	M/H
Etikk og varsling	M/H
Overordnet eierskapsstyring og oppfølging av interkommunalt samarbeid	M/H
Personvern (GDPR) og informasjonssikkerhet – overordnet eller med fokus på helseopplysninger	H
Tiltak mot arbeidslivskriminalitet, svart arbeid og sosial dumping	M
Planlegging og styring av investeringsprosjekt	M/H
Kommunedirektørens Stab	RoV
Økonomiavdelingen – Overordnet økonomistyring og bærekraftig økonomi	H
Økonomiavdelingen - Offentlige anskaffelser	H
Økonomiavdelingen - Næringsutvikling	H
Service, arkiv, personal - Arkiv	H
Service, arkiv, personal - Personalforvaltning: Arbeidskraft og kompetanse i utvalgte sektorer	M/H
Felles IKT – Digitalisering: IKT-tjenester og IT-samarbeid	H
Kulturenheten – Barn og unges deltakelse på kulturskole	M
Oppvekst	RoV
Grunnskole - Kvalitet i Skolen	M/H
Grunnskole - Psykososialt læringsmiljø / Trivsel i skolen	M/H
Grunnskole - Spesialundervisning i grunnskolen	M/H
Barnehage – Spesialpedagogisk hjelp og tidlig innsats	M
Barnevern – Saksbehandling og internkontroll	M/H
Barnevern - Tilsyn og oppfølging	M
Interkommunal PP-tjeneste	M/H
Helse og Sosial	RoV
Overordnet HS - Opprettholdelse av tjenestetilbud under Covid-19 pandemi	H
Overordnet HS - Folkehelse og forebyggende helsearbeid – generelt eller med fokus på barn og unge	M
Overordnet HS - Helhetlige og koordinerte helse og omsorgstjenester	M/H
Overordnet HS – Bekjempelse av barnefattigdom	H
Pleie og omsorg - Aldrende befolkning	H

Pleie og omsorg - Pleie og omsorgstjenester i og utenfor institusjon	H
Pleie og omsorg - Legemiddelhåndtering i sykehjem	M/H
Helse og Velferd - Introduksjonsordning for nyankomne innvandrere / bosetting og integrering	M/H
Helse og Velferd – Helsestasjon og skolehelsetjeneste	M/H
Helse og Velferd - Legetjenester	M/H
Helse og Velferd – Kommunal øyeblikkelig hjelp	H
Midt- Agder NAV - Kommunale NAV-tjenester	M/H

Drift og Utvikling	RoV
Samfunnssikkerhet og beredskap – generelt eller med fokus på smittevern	M/H
Byggesaksbehandling	M/H
Kommunal energi- og klimaplanlegging	H
Vedlikehold og drift av offentlige bygg	M
Drikkevannssikkerhet og kommunal vannforsyning	H
Vann og avløp	M

Eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon i Selskaper

Selskap	Vinkling/tema	Risiko- og vesentlighet
Region Kristiansand	Eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon	M
Setesdal IKT (Agder IKT fra 1.1.2021)	Eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon:	M
Midt-Agder Friluftsråd	Eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon:	M
Setesdal Miljø og gjenvinning	Eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon:	H
Setesdal Brannvesen IKS	Eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon	M/H
Konsesjonskraft IKS	Eierskapskontroll og Forvaltningsrevisjon.	M
Aust-Agder Museum og Arkiv IKS	Eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon:	M/H
Setpro AS	Eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon:	M/H

Vedlegg 1: Oversikt over kommunens selskaper – Iveland kommune

Foretak etter kommunelovens § 27 (Paragraf under endring)				
Foretak/Enhet	Opplysninger om selskapet			Eierskap
Region Kristiansand (Kom. § 27) Org.nr 971 333 227 Hovedkontor: Kristiansand Registrert nettside: www.rkrs.no Risiko og Vesentlighet: M	Stiftet: 19.01.2011 Formål (jf. vedtektene): Region Kristiansand er et interkommunalt samarbeid mellom kommunene Birkenes, Iveland, Kristiansand, Lillesand, Songdalen, Søgne, Vennesla, Mandal, Lindesnes og Marnardal. Samarbeidet er organisert med hjemmel i kommunelovens § 27. Region Kristiansand er et eget rettssubjekt [...] Region Kristiansand skal fremme politiske saker med felles interesse for kommunene i Kristiansandsregionen og samordne administrativt interkommunalt samarbeid mellom deltakerkommunene.			Eierandel: 1 av 10 kommuner Annet: Fra 01.01.18 skiftet samarbeidet navn fra Knutepunkt Sørlandet til Region Kristiansand. fra 01.11.2018 ble samarbeidet utvidet med kommunene Mandal, Lindesnes og Marnardal. 3,34 % Eierandel i Innoventus AS
	Tall i 1000 kroner	2018	2017	Andre eiere
	Omsetning	2861	5178	Birkenes, Iveland, Kristiansand, Lillesand, Songdalen, Søgne, Vennesla, Mandal.
	Netto driftsresultat	-601	875	
	Langsiktig gjeld	0	0	
	Egenkapital	5401	5870	
Antall ansatte	2	2		
Setesdal IKT (Agder IKT fra 1.1.2021) Org.nr 896780832 Hovedkontor: Bykle Registrert nettside: www.setesdalikt.no (Parkert) Risiko og Vesentlighet: M (Ny RoV kan gjøres i lys av Agder IKT)	Stiftet: 19.01.2011 Formål: (jf. vedtekten): Samarbeidet skal dekke de deltagende kommuners behov, plikter og oppgaver innenfor IKT-tjenester, og skal gjennom målrettet bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi fremme utvikling av tjenesteproduksjon, publikumsservice og administrative tjenester i deltakerkommunene. Samarbeidet skal ivareta deltakerkommunenes oppgaver knyttet til drift, service og utvikling av informasjons- og kommunikasjonsteknologi.			Eierandel: 20 % Annet: Kommunen har vedtatt å trekke seg ut av foretaket.
	Tall i 1000 kroner	2018	2017	Andre eiere
	Omsetning	20 591	22 208	Kommunene Bykle (20 %), Evje og Hornnes (20 %), Valle (20 %) og Bygland (20%)
	Ordinært resultat	741 556	720 981	
	Langsiktig gjeld	4 031	3 487	
	Egenkapital	1 008	565	
Antall ansatte	6	7		

Agder Sekretariat (Kl. § 27) Org.nr 988798185 Hovedkontor: Kvinesdal Risiko og Vesentlighet: L	Stiftet: 01.10.2005 Formål (jmf. vedtektene): Formålet med kontrollutvalgssekretariatet er å: 1) Tilby sekretariats tjenester til kontrollutvalg. 2) Sekretariatsfunksjonen skal ivareta ansvaret for at saker som behandles av kontrollutvalgene er forsvarlig utredet, og at utvalgenes vedtak blir fulgt opp (jfr. kontrollutvalgsforskriften § 20, 2.ledd). 3) Kontrollutvalgssekretariatet skal drives i balanse, slik at inntekter fra kommunene dekker kostnadene			Eierandel: 1 av 16 Annet:		
	Tall i 1000 kroner			2018	2017	Andre eiere
	Omsetning					16 Andre kommuner i Agder
	Resultat					
	Langsiktig gjeld					
	Egenkapital					
Antall ansatte			2	2		

Midt Agder friluftsråd (Kl. § 27) Org.nr 975641716 Hovedkontor: Kristiansand Risiko og Vesentlighet: M	Stiftet: 19.10.1961 Formål (jf. vedtektene): Friluftsrådets oppgave er i samarbeid med deltakerkommunene, offentlige etater på ulike nivå og interesserte organisasjoner å: • Arbeide for å fremme et enkelt, aktivt, allsidig og miljøvennlig friluftsliv, og bevare natur- og kulturverdier. • Arbeide for sikring og tilrettelegging av regionalt viktige friluftsområde/ grønnstruktur for offentlig bruk. • Koordinere forvaltning og drift av regionale friluftsområder. Herunder også turløyper og regionale skiløyper. • Informere om og koordinere friluftsmuligheter i regionen. • Avgi uttalelser i viktige saker som berører friluftslivet, herunder plansaker. • Verne om allemannsretten som forutsetning for friluftsliv. • Arbeide med andre friluftsoppgaver av regional karakter.			Eierandel: 1 av 9 Annet: Tilskudd betales etter antall innbygger i kommunen.		
	Tall i 1000 kroner			2018	2017	Andre eiere
	Omsetning			8644	9113	Kommunene i Region Kristiansand: (Iveland, Kristiansand, Vennesla, Birkenes, Lillesand) og Evje og Hornnes.
	Netto driftsresultat			-604	373	
	Langsiktig gjeld			4799	4248	
	Egenkapital			11826	4284	
Antall ansatte			7	7		

Interkommunale selskaper (IKS loven)

Foretak	Opplysninger om selskapet	Eierskap
Setesdal Miljø og gjenvinning IKS Org.nr 988575941 Hovedkontor: Evje	Stiftet: 01.07.2004 Formål (jf. Brønnøysundregisteret): Føremålet med selskapet er å take vare på alt avfall i regionen på ein miljømessig, teknisk og økonomisk forsvarleg måte, ved at kommunane overfører dette ansvaret til selskapet. Selskapet skal: etablere, eige og drive anlegg for mottak, handsaming og deponering av avfall i dei fem kommunane i samsvar med forureiningslov og konsesjonsvilkår, vere ansvarleg for innsamling, transport og handsaming av alle avfallstypar etter lovverk og føresegner, ta seg av all innsamling og vidare handsaming av slam frå reinseanlegg, septiktankar og lukka anlegg, drive informasjon, samordning, rådgjeving og tilrettelegging vedkomande avfallshandtering. Selskapet kan ta på seg oppgåver	Eierandel: 20 % Annet: Firmaets eierskap i Returkraft AS er 3,23 %

Registrert nettsadresse: www.smg-iks.no Risiko og vesentlighet: H	for eigarkommunane og andre kundar og kjøpe tenester knytt til drifta frå andre når dette er teneleg. Selskapet avgjer i kor stor grad drifta skal nytte egne anlegg, utstyr og mannskap, eller ved leige og/eller driftsavtalar med kommunar, verksemdar eller personar. Representantskapet kan vedta at selskapet deltek i andre føretak med avgrensa ansvar, når dette fremjar selskapet sitt føremål og kompetanse, og/eller tek sikte på å gjeve tekniske økonomiske- og miljømessige driftsføremøner. Kommunane skal samordne sine renovasjonsføresegner slik at dei vert like og samsvarer med selskapsavtalen.			
	Tall i 1000 kroner	2018	2017	Andre eiere
	Omsetning	25 126	23 858	Kommunene Bykle (20 %), Valle (20 %), Bygland (20%) og Evje og Hornnes (20 %)
	Ordinært Resultat	-60	272	
	Langsiktig gjeld	15 627	16 054	
	Egenkapital	18 977	19 049	
	Antall ansatte	13	13	
Setesdal Brannvesen IKS Org.nr 887932492 Hovedkontor: Evje Registrert nettside: www.sb-iks.no Risiko og vesentlighet: M/H	Stiftet: 04.10.2004 Formål (jf. Brønnøysundregisteret): Selskapet skal ivareta deltagernes oppgaver, plikter og behov innenfor brann og eksplosjonsvern, ulykkes og redningsberedskap, brannforebyggende og kontrolloppgaver og andre forhold som naturlig hører inn under dette formålet, herunder ivaretagelse av plikter og oppgaver knyttet til nødmeldingssentralene (110 sentral) og oppgaver knyttet til akutt forurensning. Alle oppgaver skal utføres innenfor det til enhver tid gjeldende regelverk. Selskapet plikter å delta i samarbeid med andre når dette følger av lov, forskrift, statlige pålegg eller annet avtaleverk for å ivareta oppgaver under formålet. Selskapet kan opprette egne selskaper, inngå avtaler med andre kommuner, selskaper og virksomheter for å ivareta formålet. Selskapet kan selge tjenester knyttet til formål så langt dette ikke vil være i strid med lov eller forskrift. Selskapet er underlagt den til enhver tid gjeldende forvaltningslov og offentliglov.			Eierandel: 17,9 %. Annet:
	Tall i 1000 kroner	2018	2017	Andre eiere:
	Omsetning	19 150	13 744	Kommunene Bygland (21,8 %), Bykle (25,4 %), Evje og Hornnes (17,9 %) og Valle (20,8 %)
	Ordinært resultat	256 593	540 877	
	Langsiktig gjeld	17 787	12 068	
	Egenkapital	11 143	10 889	
	Antall ansatte	79/5	79 /5	
Konsesjonskraft IKS Org.nr 971330937 Hovedkontor Valle Nettside: www.konsesjonskraft.no/ Risiko og vesentlighet: M	Stiftet: 2003 Formål: Konsesjonskraft IKS skal vere ein leiande nasjonal forvaltar av konsesjonskraft. Konsesjonskraft IKS skal omsetje kommunane og fylkeskommunen si konsesjonskraft, gjennom å ta i mot og formidle vidare den pengeytinga som oppstår gjennom forvaltninga av konsesjonskraftrettane og delta i verksemd som har naturleg samanheng med dette. Konsesjonskraft IKS skal etterleve og praktisere prinsippet om meroffentlighet i alt arbeid. Konsesjonskraft IKS skal mellom anna trygge konsesjonskraftordninga som ein kommunal/fylkeskommunal rett, trygge verdien i konsesjonskraftordninga, og sikre deltakarane pårekelege og gode inntekter.			Eierandel: 1,69 %
	Tall i 1000 kroner	2018	2017	Andre eiere
	Omsetning	221 051	220 206	19 av kommunene på Agder og
	Ordinært resultat	10 087	25 258	
	Langsiktig gjeld	0	0	

	Egenkapital	157 758	147671	Agder fylkeskommune.
	Antall ansatte	3	3	
Agder kommunerevisjon IKS Org.nr 987183918 Hovedkontor: Kristiansand Registrert nettside: www.agderkomrev.no/ Ikke vurdert	Stiftet: 13.02.2003 Formål (Jf. Brønnøysundregisteret): Selskapet skal utføre revisjon i og ha tilsyn med de deltagende kommuner i henhold til kommuneloven og tilhørende forskrifter om revisjon og kontrollutvalg. Tilsvarende gjelder også for kommunale foretak og interkommunale selskaper som deltakerne er medeiere i. Selskapet kan også påta seg andre revisjonsoppdrag i den utstrekning lovgivningen gir adgang til dette.			Eierandel: 4 % Annet: Eierskap i tidligere Setesdal revisjonsdistrikt var 20 %
	Tall i 1000 kroner	2018	2017	Andre eiere
	Omsetning	18924	18383	Agder fylkeskommune (20 %) og kommunene Kr. Sand (40 %) Iveland (4 %) Bygland (4 %) Valle (4 %) Vennesla (7,5 %) og Bykle (4 %)
	Resultat	56	754	
	Langsiktig gjeld	36018	37534	
	Egenkapital	7610	3669	
	Antall ansatte	16	16	
Aust-Agder Museum og Arkiv IKS Org.nr 986 088 695 Hovedkontor: Arendal Risiko og vesentlighet: M/H	Stiftet: 03.04.2003 Formål (jf. Brønnøysundregisteret): Aust-Agder Museum og Arkiv IKS skal forvalte, drive og utvikle museums- og arkivfeltet i Aust-Agder ved å: - arbeide for at verdifulle, bygninger, gjenstandar, arkiv og andre informasjonsberarar av historisk og administrativ verdi blir samla inn, tekne vare på og gjort tilgjengelege for allmenta, for forskning, og administrative formål. - aktivt formidle samlingane til institusjonen og avtalepartane saman med historia og kulturarven i fylket slik at det fremjar velferda og dei demokratiske rettane til innbyggjarane. Barn- og unge skal prioriteras i formidlinga. - arbeide aktivt for forvaltning, forskning, formidling og publisering, gjere Aust-Agders kultur og historie levande for befolkninga og bidra til aktiv distriktsutvikling i Aust-Agder. - vere faginstans for deltakarane i museums- og arkivfaglege spørsmål. - utvikle fagleg og administrativ kompetanse ved lokale museum og samlingar og arbeide for at lokale kulturminne og lokal tradisjon blir tekne vare på. - ta på seg betalte oppdrag for offentlige og private organ, og kan også administrere eksternt finansierte prosjekt innanfor sitt arbeidsfelt.			Eierandel: 2 % Annet:
Tall i 1000 kroner	2018	2017	Andre eiere	
Omsetning	67 565	62 839	Fylkeskommunen e og 9 andre kommuner i Aust Agder.	
Ordinært Resultat	49993	2 823		
Langsiktig gjeld	205 177	206 950		
Egenkapital	150 788	146 604		
Antall ansatte	60	60		

Aksjeselskap – Heleide aksjeselskaper (direkte eller gjennom andre AS) (Aksjeloven)

Kommunen har per 2020 ingen heleide aksjeselskaper

Aksjeselskap – Offentlig heleide/kun offentlige interesser (Aksjeloven)

Foretak

Opplysninger om selskapet

Eierskap

Navn: Setpro AS Org.nr 957876374 Hovedkontor: Evje Nettside: https://www.setpro.no/ Risiko og vesentlighet: M/H	Stiftet: 28.12.1989 Formål: Tiltaksarrangør av arbeidsrettede tiltak i Setesdal. Selskapet skal gjennom bruk av læringsarenaer internt og eksternt bidra til at brukere av tjenestene opplever økt livskvalitet, mestringsevne og formidling til arbeid. Selskapet skal vær en solid og troverdig samarbeidspartner for NAV, eiere og kunder ved å være leverandør av arbeidsrettede tiltak iht. gjeldende krav og med god kvalitet. Selskapet skal tilby næringslivet, eiere og kunder varer og tjenester på ordinære forretningsmessige vilkår. Selskapets overskudd skal forbli i bedriften og disponeres til formål som styrker fremtidig drift og utvikling til beste for våre brukere.		Eierandel: 20 %		
	Tall i 1000 kroner		2018	2017	Andre eiere
	Omsetning		20 948	16 845	Kommunene Bygland (20 %), Bykle (20 %), Evje og Hornnes (20 %) og Valle (20 %)
	Årsresultat		786	101	
	Langsiktig gjeld		14 850	0	
	Egenkapital		7730	6944	
Antall ansatte		22	-		
Kommunekraft AS Org.nr 866818452 Hovedkontor Oslo	Stiftet: 28.04.1993 Formål: Formidle aksjeeiernes disponible kraft, herunder konsesjonskraft, og drive annen virksomhet tilknyttet slik formidling.		Eierandel: 0,31 % Annet:		
	Tall i 1000 kroner		2018	2017	Andre eiere
	Omsetning		2068	2057	Landssammenslutning av vasskraftkommune. En rekke andre kommuner i Norge.
	Årsresultat		154	-185	
	Langsiktig gjeld		0	0	
	Egenkapital		1 923	1770	
Antall ansatte		6	0		
Agder Energi AS Org.nr 981952 324 Hovedkontor: Kristiansand	Stiftet: 14.04.2000 Formål (jf. brønnøysundregisteret): Utnytte, produsere, distribuere og omsette energi. Bidra til en sikker og rasjonell energiforsyning. Utnytte beslektede og lønnsomme forretningsmuligheter innen energi, kommunikasjon og infrastruktur.		Eierandel: 1,06 %		
	Tall i 1000 kroner		2018	2017	Andre Eiere
	Omsetning		13980	10 358 000	Statkraft Industrial Holding AS og Øvrige kommuner på Agder
	Resultat		250 000	-204 000	
	Langsiktig gjeld		11 988 000	11397 000	
	Egenkapital		3526 000	4 565 000	
Antall ansatte		1000	1000		
Aksjeselskap – Offentlig deleid (Aksjeloven)					
Foretak/Enhet	Opplysninger om selskapet			Eierskap	
Setesdal informasjons- og kompetansesenter AS Org.nr 971099356 Hovedkontor:	Stiftet: 28.02.1994 Formål: Oppføre bygg som skal bortleies til regional reiselivsorganisasjon for drift av regionalt informasjon- og kompetansesenter.		Eierandel: 2,4 % Annet: Kommunen har også indirekte eierskap gjennom andre selskaper.		
	Tall i 1000 kroner		2018	2017	Andre eiere
	Omsetning		244	227	Agder næringselskap (24
	Årsresultat		45	42	

Evje, co/ Evje Utvikling AS Registrert nettside: www.setesdal.com Ingen avtale om eierskapskontroll	Langsiktig gjeld	0	0	%), Nedre Setesdal Reisetrafikk lag (11%), LL Setesdal Bilruter (5 %) m. fl.
	Egenkapital	2174	2129	
	Antall ansatte	0	-	
Agder Næringssselskap AS (tidl. Aust- Agder næringssselskap AS, før 6.03.2020) Org.nr 929263162 Hovedkontor Arendal Ingen avtale om eierskapskontroll	Stiftet: 18.04.1980 Formål: Investeringssselskap. Bidra til økt verdiskapning gjennom å tilby risikovillig kapital til nyetablerte og eksisterende bedrifter. Selskapets investeringer skal foretas på markedsmessig grunnlag, på like vilkår som private investorer og med sikte på å oppnå tilfredsstillende avkastning på investert kapital. Selskapet skal foreta investeringer i form av kjøp av aksjer.			Eierandel: 0,33 % Annet: Som investeringssselskap er selskapet medeiere i en rekke andre foretak, direkte og indirekte.
	Tall i 1000 kroner			Andre Eiere
	Omsetning	2018	2017	Agder fylkeskommune, Agderkommuner og næringslivet i Agder.
	Årsresultat	1300	9300	
	Langsiktig gjeld	150	8587	
	Egenkapital	0	0	
	Antall ansatte	45758	45609	
	1	-		
LL Setesdal Bilruter (Aksejselskap) Org.nr 915814581 Hovedkontor: Evje Nettside: http://www.setesdal-bilruter.no/ Ingen avtale om eierskapskontroll	Stiftet: 17.03.1920 Formål: Selskapet skal drive bilruter mellom Kristiansand og Hovden- og mellom Arendal og Evje og andre områder. Selskapet kan og drive med anna økonomisk virksomhet.			Eierandel: 0,67 % Annet: Selskapet har betydelige aksjeposter i andre selskaper. Herunder en rekke heleide selskaper Setesdal Bilruter Eigedom AS og Sbr Transport AS.
	Tall i 1000 kroner			Andre eiere
	Omsetning	2018	2017	Vaagsbygdru AS (21,15 %), Bykle (13,1%), S. Aune (6,97 %), Bygland (5,03%), Valle (4,28%), Setesdal Regionråd (4%), Kristian Aune, (3%), H. Aune (23 %), S. Auestad (1,79 %)
	Resultat	220 667	218 204	
	Langsiktig gjeld	6 506	12 232	
	Egenkapital	0	0	
	Antall ansatte	71 574	70 037	
	305	-		
USUS AS Org.nr 993995282 Hovedkontor: Kristiansand Nettside: www.usus.no Ingen avtale om eierskapskontroll	Stiftet: 19.03.2009 Formål: Områdemarkedsføring, profilering og merkevarebygging via tilrettelegging for salg og markedsføring for reiselivet på Sørlandet. Selskapets virksomhet tar ikke sikte på å skaffe aksjeeierne økonomisk utbytte. Eventuelt overskudd skal benyttes til å fremme selskapets formål. Selskapet kan eie aksjer/andeler i andre selskap.			Eierandel: 0,21 % Annet:
	Tall i 1000 kroner			Andre eiere
	Omsetning	2018	2017	Agder fylkeskommune, Dyreparken Utvikling AS, Nordea Bank Norge ASA, Color Line AS, Fjord Line AS, Arendal, Grimstad og Bykle kommuner m. flere
	Resultat	13254	14628	
	Langsiktig gjeld	338	-918	
	Egenkapital	-	--	
	Antall ansatte	7723	7735	
	7	7		

Andre: Samvirkeforetak etc.				
Foretak/Enhet	Opplysninger om selskapet		Eierskap	
Radio Loland SA Org.nr: 970442626 Hovedkontor: Vennesla Registrert nettside: www.radiololand.no	Stiftet: Formål (jf. Brønnøysundregisteret): Å drive lokalradio i sitt konsesjonsområde med sikte på å gi et positivt og allsidig programtilbud på bakgrunn av hva som til enhver tid rører seg i lokalmiljøet, og med sikte på et bredt spekter av lytteinteresser. Å presentere de deltagende organisasjoner/interessegrupperes virksomhet gjennom reportasjer, nyheter og intervjuer i den utstrekning det kan tenkes å ha interesse for en forholdsvis stor del av befolkningen. Å være folkeradio hvor nærmiljøet selv kan prege programvirksomheten		Eierandel: Deltakerandel (3 av 76) Annet:	
	Tall i 1000 kroner		Andre eiere	
	Omsetning	2018 2853	2017 2773	Flere offentlige og private
	Årsresultat	23	246	
	Langsiktig gjeld	0	20	
Egenkapital	580	557		
Biblioteksentral en SA Org.nr: 910568183 Hovedkontor: Oslo	Stiftet: 04.02.1952 Formål: Være et serviceorgan for alle typer offentlige biblioteker. Biblioteksentralen har til oppgave å være hovedleverandør av produkter og tjenester til biblioteker og lignende institusjoner. I tillegg kan Biblioteksentralen delta i/etablere virksomhet med det formål å betjene det totale bok-, informasjon- og kunnskapsmarkedet. Biblioteksentralen skal drives etter vanlige bedriftsøkonomiske prinsipper, slik at det skapes økonomisk trygghet og utviklingsmuligheter og slik at andelseiernes interesser ivaretas på beste måte.		Eierandel: Deltakerandel (Under 1 %) Annet:	
	Tall i 1000 kroner		Andre eiere	
	Omsetning	2018 125 324	2017 131980	Kommuner over hele landet, Norsk Bibliotekforening, KS
	Resultat	-7127	58 822	
	Langsiktig gjeld	146294	154040	
Egenkapital	289235	296362		
Antall ansatte	169	44		
At Skog SA Org.nr: 989086642 Hovedkontor: Forretningsadresse Skien Registrert nettside: www.atskog.no	Stiftet: 22.11.2005 Formål: Gjennom bærekraftig ressursutnyttelse å sikre best mulig avkastning på andelseiernes eiendommer. Dette gjøres ved å: Omsette andelseiernes tømmer og sikre best mulig pris og avsetning samt utvikle produkter om omsetningsformer. La andelseierne ta del i den verdiutvikling som AT Skog BAs kapital får, gjennom eierskap og kapitalforvaltning. Tilby andelseierne best mulig markedstilpassede skog- og utmarkstjenester og medvirke til skogfaglig utviklingsarbeid innen organisasjonen. Drive en næringspolitikk som trykker privat eiendomsrett gjennom aktiv næringsutøvelse i skog og utmark. Arbeide for god forståelse for en bærekraftig og fremtidsrettet skog- og utmarksnæring.		Eierandel: Deltakerandel (under 1 %) Datterselsaper: En rekke datterselskaper.	
	Tall i 1000 kroner		Andre eiere	
	Omsetning	2018 777 071	2017 684 996	Samvirkeforetak med et mangfold av eiere knyttet skogsdrift i Norge.
	Årsresultat	21244	16035	
	Langsiktig gjeld	413	1982	
Egenkapital	398 262	380 226		
Antall ansatte	88	-		

*OFA og KLP er ikke med i denne oversikten.